

Mitä on näyttelijäntaide?

IIDA-MARIA HEINONEN

NÄYTTELIJÄNTYÖN KOULUTUSOHJELMA

Mitä on näyttelijäntaide?

IIDA-MARIA HEINONEN

TIIVISTELMÄ

Päiväys: 2.4.2013

TEKIJÄ Iida-Maria Heinonen		KOULUTUS- TAI MAISTERIOHJELMA Näyttelijäntyön koulutusohjelma	
KIRJALLISEN OSION / TUTKIELMAN NIMI Mitä on näyttelijäntaide?		KIRJALLISEN TYÖN SIVUMÄÄRÄ (SIS. LIITTEET) 104 s.	
TAITEELLISEN TYÖN NIMI: <i>OLE HYVÄ–Esitys kahdelle näyttelijälle, valolle ja äänelle.</i> Esityskonsepti: Iida-Maria Heinonen, Elina Keinonen, Ville Mäkelä, Joonas Outakoski Taiteellinen osio on suoritettu TeaKissa ☒			
Kirjallisen osion/tutkielman saa julkaista avoimessa tietoverkossa. Lupa on ajallisesti rajoittamaton.	Kyllä ☒	Opinnäytteen tiivistelmän saa julkaista avoimessa tietoverkossa. Lupa on ajallisesti rajoittamaton.	Kyllä ☒
<p>Opinnäytteeni käsittelee sekä kirjallisessa että taiteellisessa osiossa samaa kysymystä: mitä on näyttelijäntaide? Pohdin mm. onko näyttelemine taiteen tekemistä, olenko itse taiteilija, mistä tulevassa ammatissani on itselleni pohjimmitaan kyse ja mihin haluan ammattia toteuttaessani ajatukseni suunnata. Kirjallisessa opinnäytteessäni viittaan mm. Antonin Artaudin, John Deweyn, Seppo Kumpulaisen ja Teemu Mäen kirjoituksiin. Kirjallinen opinnäytteeni on jaettavissa johdannon jälkeen viiteen osaan, joista kaksi ensimmäistä on laajempia kokonaisuuksia.</p> <p>Luvussa ”2. Suhteestani näyttelijäntaiteen kokemiseen ja tekemiseen” kuvaan henkilökohtaista suhdettani taiteeseen ja rinnastan ajatteluni aihepiiriin lähdekirjallisuuteen. Pohdin mm. taiteen määritelmää, taiteen kokemusta, esitystilanteen ominaislaatuja ja sen asettamia vaatimuksia esiintyjälle. Käsitteelen henkilökohtaista taiteen tekemisen tarvettani sekä taiteen terapeutista merkitystä. Pohdin näyttelijän osuutta teatteritaiteen toteutumisessa sekä kuvaan suhdettani sanoihin näyttelijäntaide ja näyttelijäntyö. Käsitteelen näyttelijäntyön koulutusohjelman tutkintovaatimusten termistön vaikutusta ammatti-identiteettini muodostumiseen ja ehdotan koulutusohjelmamme nimen vaihtoa. Kerron ensimmäisestä näyttelijäntaiteen katsojakokemuksestani sekä punnitsen näyttelijän mahdollisuuksia toteuttaa itseään taiteilijana. Luvussa ”3. Etsin näyttelijäntaidetta <i>OLE HYVÄ</i> -esityksestä” kerron taiteellisen opinnäytteeni prosessista. Lähtökohtanani omalle esitykselle oli tuoda luvussa 2 pohtimani asiat käytäntöön tutkittavaksi. Prosessin kuvauksessa lähdin liikkeelle projektin aloituksesta, etenen kohti työryhmän kasaamisen kuvaamista, ennakkosuunnitteluvaihetta, harjoitusjaksoa ja lopulta esityskautta.</p> <p>Luvussa ”4. Näyttelijäntaiteen arvioiminen” esittelen tekemäni katsojakyselyn tulokset sekä saamaamme katsojapalautetta. Luvun lopussa pohdin palautteen vaikutusta taiteen luomisen prosessiin. Lähestyn aihetta lähdekirjallisuuden avulla sekä pohtimalla omaa suhdettani saamaamme palautteeseen. Luvussa ”5. Tajuaminen” kerron viime hetken oivalluksestani, sekä miksi uskon päässeeni sen avulla näyttelijäntaiteen ytimeen. Luvussa ”6. Loppupäätelmät” tiivistän prosessin lopputulokseksi, että näyttelijäntaide on olemassa, näyttelemine on taidetta ja olen näyttelijänä taiteilija. Taide on kokemuksessa, joko sen tekemisessä tai katselemisessa. Taiteilijuus on ihmisen sisäinen ominaisuus. Näyttelijäntaide on taidetta siinä missä mikä tahansa muukin taide; ihmisen taidetta ihmisyyden kokemuksesta. Opinnäytteen tekoprosessi kokonaisuudessaan vei minua kohti itsenäistä taiteilijuutta.</p> <p>Opinnäytteeni sisältää runsaasti liitteitä, jotka muodostavat kokonaiskuvaa opinnäytteeni prosessista. Liitteinä mm. kandidaatin portfolioni Sanamaasto, kuvia <i>OLE HYVÄ</i> -esityksestä sekä <i>OLE HYVÄ</i> -esityskäsikirjoitus.</p>			
ASIASANAT Teatteri, näyttelemine, taide, esitystaide, kokemine, taidekäsitykset, näyttämötaiteilijat, näyttelijäntaide.			

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	9
2. SUHTEESTANI NÄYTTELIJÄNTAITEEN KOKEMISEEN JA TEKEMISEEN	12
2.1 <i>Mitä taide on minulle?</i>	12
2.2 <i>Mihin tarvitsen taidetta?</i>	15
2.3 <i>Näyttelijäntyö vs. näyttelijäntaide</i>	18
2.4 <i>Kokemus näyttelijäntaiteesta</i>	24
3. ETSIN NÄYTTELIJÄNTAIDETTA OLE HYVÄ -ESITYKSESTÄ	27
3.1 <i>Aloitus</i>	27
3.2 <i>Työryhmän kasaaminen</i>	29
3.3 <i>Ennakkosuunnittelu</i>	33
3.4 <i>Harjoitusjakso</i>	38
3.5 <i>Esitukset</i>	41
4. NÄYTTELIJÄNTAITEEN ARVIOIMINEN	44
4.1 <i>Opinnäytteen arviointikriteerit</i>	44
4.2 <i>Katsojapalaute</i>	47
5. TAJUAMINEN	50
5.1 <i>Tätä se on</i>	50
5.2 <i>Ihmisten taide</i>	53
6. LOPPUPÄÄTELMÄT JA KIITOKSET	54
LÄHTEET	57
LIITTEET	60
<i>Liite 1: Kandidaatin portfolion Sanamaasto</i>	60
<i>Liite 2: Lapsuuteni päiväkirjan aloitussivu</i>	61
<i>Liite 3: Kuvia OLE HYVÄ -esityksestä</i>	62
<i>Liite 4: OLE HYVÄ -esityskäsikirjoitus</i>	68
<i>Liite 5: OLE HYVÄ -esityksen käsiohjelma</i>	94
<i>Liite 6: Opinnäytteen arviointilomake</i>	96
<i>Liite 7: Esityskohtaiset taulukot arviointilomakkeista</i>	97

1. JOHDANTO

Teatterikorkeakoulun näyttelijäntyön koulutusohjelman maisterin tutkinnon opinnäytteeni käsittelee sekä kirjallisessa että taiteellisessa osiossa samaa kysymystä: mitä on näyttelijäntaide? Kysymys näyttelijän ja taiteen välisestä suhteesta on pyörinyt mielessäni yhtä kauan kuin teatteri on kuulunut elämääni. Maisteriopintojen aikana taiteen tutkiminen tulevan ammattini näkökulmasta nousi tärkeäksi. Halusin selvittää olenko minä taiteilija, onko näyttelemisen taiteen tekemistä, mistä tässä tulevassa ammatissani on itselleni pohjimmiltaan kyse ja mihin haluan ammattia toteuttaessani ajatukseni suunnata. Tarve etsiä vastauksia edellä mainittuihin kysymyksiin nousi siitä, etten osannut nimetä niitä edellytyksiä, jotka tekivät – tai eivät tehneet – näyttelemisestääni taidetta. Pohdin onko taiteen tekeminen ylipäättään mahdollista näyttelemällä.

Jos ajatellaan että näyttelijäntaidetta on olemassa, sen toteutumiseen tarvitaan ainakin näyttelemisen taitoja. Näitä taitoja olen harjoitellut viimeiset viisi vuotta Teatterikorkeakoulun näyttelijäntyön koulutusohjelmassa, kaksi vuotta Lahden kansanopiston teatterilinjalla, Ylioppilasteatterissa, Kallion lukiossa ja sitä ennen aktiivisesti esiintymällä varhaislapsuudesta lähtien. Pelkkä näyttelijän taitojen opiskeleminen ei ole kuitenkaan vienyt minua suoraan näyttelijäntaiteen ytimeen. Mitä muuta kuin käytännön taitoja tarvitaan näyttelijäntaiteen löytämiseen?

Teatterikorkeakoulun näyttelijäntyön koulutusohjelman kandidaatin tutkinnon portfolioon tein sanakirjan näyttelijänopintojeni keskeisistä käsitteistä (Heinonen 2011, 7-11). Valitsemani sanat sijoitin mindmap-tyyliseen *Sanamaastoon* (liite 1), jonka neljä keskeistä otsikkoa olivat *Ympäristö*, *Keho*, *Ajatus* ja *Sielu* (Heinonen 2011, 6). Tällä jaolla pyrin jäsentämään itselleni opiskelemiani näyttelijän taitoja. Kandidaatin tutkintoa suorittaessani keskityin lähinnä ympäristön ja kehon piiriin kuuluvien käytännön taitojen (esim. tekniikka, rytmi, ääni, impulssi, suuntaaminen, fokus, hengitys jne.) harjoittamiseen. Nyt maisteriopintojen aikana kiinnostukseni on suuntautunut enemmän niihin asioihin, jotka asetin *Sanamaastossa* *Sielu*- ja *Ajatus* -otsikoiden alle (esim. maailmankatsomus,

valinnat, vapaus, rehellisyys, intuitio, persoonallisuus ja tunteet). Halusin maisterin tutkinnon opinnäytteessä tutkia, mistä kaikesta näyttelijäntaide rakentuu käytännön taitojen lisäksi. Pyrin prosessin myötä löytämään ajattelustani vahvemman tuen taiteen tekemiseen sekä sielustani merkityksen ja hengen näyttelemiseen. Ajatteluani kehittämällä ja sisintäni kohti menemällä toivoin löytäväni uusia tasoja käytännön työskentelyyn.

Tässä opinnäytteeni kirjallisessa osiossa kuvaan näyttelijäntaiteen etsimisen prosessia sekä niitä tekijöitä, jotka lopulta johdattivat minut näyttelijäntaiteen ytimeen. Olen jakanut kokonaisuuden johdannon jälkeen viiteen osaan, joista kaksi ensimmäistä ovat laajempia kokonaisuuksia. Johdannon jälkeinen luku käsittelee teoriaa aiheen ympäriltä sekä oman taidekäsitteeni muodostumista. Kolmas luku kuvaa näyttelijäntaiteen etsimistä käytännön työskentelyn parissa. Kirjallisen osion loppua kohden käsittelen aiheita, joiden pariin teoreettinen ja käytännönläheinen tutkiminen minua vei. Neljännessä luvussa esittelen tekemäni katsojakyselyn tulokset, sekä pohdin palautteen merkitystä taiteessa. Viidennessä luvussa kerron viime hetken oivalluksestani, sekä miksi uskon päässeeni sen avulla näyttelijäntaiteen ytimeen. Viimeisessä luvussa kokoan päätelmäni näyttelijäntaiteesta ja itsestäni taiteilijana.

Uskon että taiteesta voi nauttia sen teoriaa ymmärtämättä, mutta itse pyrin teorian avulla selvittämään ajatteluani näyttelijäntaiteen edellytyksistä. Aloitin opinnäytteeni tekemisen lukemalla taidetta ja teatteria käsittelevää kirjallisuutta kesällä 2012. Halusin myös syventyä näyttelijäntaiteen tutkimiseen käytännön työskentelyn kautta, joten taiteellisena opinnäytteenä tein näyttelijäntaidetta käsittelevän esityksen *OLE HYVÄ*. Esitys sai ensi-iltansa 8.2.2013 Teakin Studio 2:ssa (*OLE HYVÄ* 2013).

Opinnäytteeni taiteellisessa ja kirjallisessa osiossa olen käyttänyt tukena muiden ajatuksia aiheesta. Keskeisimpinä kirjallisina keskustelukumppaneinani eri taiteen aloilta toimivat muun muassa kirjailija ja teatterin uudistaja Antonin Artaud; filosofi ja psykologi John Dewey; pianisti, Sibelius-Akatemian kamarimusiikin professori Eero Heinonen; kuvataiteilija, Aalto-yliopiston kuvataiteiden professori Teemu Mäki; Teatterikorkeakoulun liikunnan lehtori Seppo Kumpulainen; tanssija, koreografi,

Teatterikorkeakoulun tanssitaiteen professori Kirsi Monni sekä Sibelius-Akatemian esittävän säveltaiteen tutkimuksen professori Kari Kurkela. Heidän kirjoituksistaan löysin ajatuksia, joihin halusin ottaa kantaa opinnäytteessäni tai jotka ruokkivat oman käsitykseni muodostamista näyttelijäntaiteesta. John Deweyn ja Seppo Kumpulaisen teksteihin tutustuin vasta opinnäytteeni kirjoittamisen viimeisellä viikolla, mutta koin niihin viittaamisen kokonaisuuden kannalta olennaiseksi.

Kirjallinen opinnäytteeni sisältää runsaasti liitteitä, jotka muodostavat kokonaiskuvaa opinnäytteeni prosessista. Liitteinä on kandidaatin portfolioni Sanamaasto (liite 1), lapsuuteni päiväkirjan aloitussivu (liite 2), kuvia *OLE HYVÄ* -esityksestä (liite 3), *OLE HYVÄ* -esityskäsikirjoitus (liite 4), *OLE HYVÄ* -esityksen käsiohjelma (liite 5), opinnäytteen arviointilomake (liite 6), sekä esityskohtaiset taulukot arviointilomakkeista (liite 7).

Kysymys näyttelijän ja taiteen suhteesta on laaja. Tästä huolimatta koin aiheeseen syventymisen tärkeäksi juuri tässä vaiheessa näyttelijänopintojani, jotta kuva itsestäni taiteen tekijänä piirtyisi selvemmin esille.

2. SUHTEESTANI NÄYTTELIJÄNTAITEEN KOKEMISEEN JA TEKEMISEEN

Tässä luvussa lähestyn näyttelijäntaidetta teoreettisesta näkökulmasta. Kappaleessa 2.1 kuvaan henkilökohtaista suhdettani taiteeseen ja rinnastan ajatteluani aihepiirin lähdekirjallisuuteen. Pohdin mm. taiteen määritelmää, taiteen kokemusta, esitystilanteen ominaislaatua ja sen asettamia vaatimuksia esiintyjälle. Kappaleessa 2.2 käsittelen henkilökohtaista taiteen tekemisen tarvettani sekä taiteen terapeutista merkitystä lähdekirjallisuuteen peilaten. Kappaleessa 2.3 pohdin näyttelijän osuutta teatteritaiteen toteutumisessa, kuvaan suhdettani sanoihin *näyttelijäntaide* ja *näyttelijäntyö* sekä pohdin näyttelijäntyön koulutusohjelman tutkintovaatimusten termistön vaikutusta ammatti-identiteettini muodostumiseen. Viimeisessä kappaleessa 2.4 kerron ensimmäisestä näyttelijäntaiteen katsojakokemuksestani sekä lähdekirjallisuuteen viitaten punnitsen näyttelijän mahdollisuuksia toteuttaa itseään taiteilijana.

2.1 Mitä taide on minulle?

Mitä on taide? Kysymykseen lienee lukuisia vastauksia. *Nykysuomen sanakirjassa* määritellään taiteen olevan toimintoja ja tuotteita, joilla ihminen aistein havaittavin keinoin koettaa herättää toisissa itsessään kokemia tunnevaikutuksia (Sadeniemi 1989, 483). Näkemykseni mukaan taide on väline, jonka tekemisessä käytetyt toiminnat ja tuotteet koostuvat erilaisten elementtien tarkoituksellisen järjestelyn tuloksista ja prosesseista. Taide mahdollistaa itselleni ihmisen sisäisyyden tutkimisen sekä tietoisella että tiedostamattomalla tasolla. Taiteen välityksellä voin olla suhteessa minua ympäröivään todellisuuteen ja muihin ihmisiin. Vaikka jokainen tietoinen mieli onkin oma erillisyytensä, uskon että sen tietoisuuden takana olemme kaikki yhteydessä. Tämän yhteyden tavoittamisessa taide on minulle mahdollisuus ja väline. Taiteen tekijä, eli taiteilija, rakentaa yhteistä todellisuutta, joka yhdistää ihmiset toisiinsa.

Mitä tarkoitan taiteen kokemisella? Näkemykseni mukaan jokainen ihminen on omaksunut yksilöllisen taidekäsitteen, joka määrittää taiteen kokemisen mahdollisuutta. Ajattelen taiteessa käytettyjen keinojen määrittävän sitä, avautuuko taiteilijan sisäinen maailma taiteen kokijalle vai ei. Taiteen tekemisen keinoilla tarkoitan konkreettisia välineitä ja valintoja koskien esimerkiksi toimintoja, tekniikkaa, materiaaleja, tilaa tai aikaa. En usko, että toisen ihmisen kokemusta taiteesta voi hallita tai manipuloida, joten tekijän on vain pyrittävä kuuntelemaan omaa intuitiotaan taidetta tehdessään ja keinoja valitessaan. Intuutiolla tarkoitan kehon ja mielen antamaa suoraa tietoa, johon ei tarvita analyttistä ajatteluprosessia. Ajattelen intuition kumpuavan ihmisen sielusta, ja sen kuuntelemisen olevan taidetta tehdessä ensisijaisen tärkeää. Taiteilija asettaa kokemusmaailmansa katseen alaiseksi taidetta tehdessään, jolloin myös paljastuu jotain ihmisen sielusta. Näin taiteen tekijän ja kokijan on mahdollista löytää taiteen äärellä sielullinen, järjen tavoittamattomissa oleva kommunikaatio. Tämän kommunikaation kokemisen ajattelen olevan taiteen kokemista.

Omasta mielestäni taiteen kokemus on yksi kauneimmista asioista, mitä ihminen voi toiselle antaa, tai minkä äärelle voi itsensä johdattaa. Itse olen elänyt taidetta kokiessani vahvemmin kuin missään muualla. Minulle taiteen kokemus merkitsee sitä, että olen yhteydessä maailmankaikkeuden aineettomaan puoleen. Taiteen kokeminen on kuin rakkauden kokemista. Oman uskomukseni mukaan taide eheyttää ihmistä ja vahvistaa yhteyttä sieluun. Jotkut saavat luultavasti samanlaisia kokemuksia uskonnoista tai muusta hengellisyydestä. Minulle taiteesta on muodostunut vahva osa elämänkatsomustani.

Esitystaide on kaikista taiteen eri muodoista itselleni läheisin. Esitystaiteen piiristä tutuin muoto itselleni on teatteriesitys. Teatterissa olen eniten kiinnostunut näyttelijästä, ja siitä, miten näyttelijäntaide toteutuu kulloisessakin yhteydessä. Rakastan katsoa elävää ihmistä edessäni, joka luo taidetta samalla hetkellä kun minä sitä koen. Mielestäni esitystilanteessa voidaan tavoittaa todella ainutlaatuinen taidekokemus, mikä ei ole selitettävissä järjellä.

Tanssitaiteilija Kirsi Monni kirjoittaa artikkelissaan *Avoimet mahdollisuudet – kehon henkisyys, hengen kehollisuus* (Monni 1995) jokaisen yksilön tietoisien mielen olevan oma erillisyytensä, jonka sisäisestä maailmasta emme voi koskaan saada suoraa kokemusta. Jokaisen tietoisien mielen perusluonteeseen kuuluu kuitenkin olla osallisena, samassa. Tietoinen mieli syntyy vain toisen tukemana ja on näin ollen tietoisuutta jostakin. Esitystilanteeseen sisältyy aina siis sekä tietoisuuden perusluonteen, erillisyyden, paljastuminen että kategoriat ylittävän kokemuksen, transsendentin, mahdollisuus. (Monni 1995, 72.) Transsendentti-ilmiöllä tarkoitetaan havaintokokemuksen ulkopuolelle jäävää, käsityskyvyn ylittävää mysteeriä, josta ei voida saada järkitietoa. Filosofi Immanuel Kantin kehittämiä transsendentaalisen idealismin mukaan voimme ainoastaan tietää millainen oma kokemuksemme jostain asiasta on, jolloin tietämyksen ulkopuolelle jää, millainen tuo asia todellisuudessa on. Transsendentilla tarkoitetaan myös aistien tehostumista, eli yliaistillisuutta. (Eskola 2000, 731.)

Transsendentti-ilmiön käyttäminen taiteen kokemisesta kirjoittaessani helpottaa minua sanallistamaan sen järjellisen käsityskyvyn ylittävän mysteerin, joka esitystilanteessa on läsnä. En koe tarvetta hallita tätä mysteeriä turhalla käsitteellistämällä tai teoretisoimisella. Pyrin kuitenkin sanojen ja käsitteiden avulla luomaan taidekäsitystäni selkeämmäksi sekä itselleni että lukijalle. Tarvitsen sanoja ajattelun välineeksi ja ajattelua ymmärtääkseni taiteen edellytyksiä. Ajattelen taiteen syvimmän arvon olevan kuitenkin pohjimmiltaan jossain muualla kuin sanoissa tai järjen tasolla. Voin esimerkiksi analysoida ja teoretisoida näyttelijäntaidetta vaikka kuinka, mutta itse esityshetkellä turha älyllistäminen katkaisee kommunikaation niin sen tekijältä kuin kokijaltakin.

Näyttelijä ei voi hallita kaikkea esitystilanteessa olevaa. Samalla kun näyttelijä toimii analyttisesti ja usein ennalta harkitusti esitystilanteessa, hänelle avautuu mahdollisuus avoimeen sielulliseen kontaktiin. Tällä kontaktilla tarkoitan aktiivista suhdetta sekä vastaanäyttelijöihin että yleisöön ja ympäristöön. Kirjailija Antonin Artaud kirjoittaa, että teatterin vaikutusalue ei ole psykologinen, vaan plastinen ja fyysinen. *Kohti kriittistä teatteria* (Artaud 1983) sisältää esseitä, joissa Artaud kuvaa runollisesti teatterin olemusta. Hän

kirjoittaa teatterin voivan tavoittaa älyn ja ajatuksen alta asenteita, joita eleiden ja muiden tilakielen elementtien avulla pystytään ilmaisemaan sanoja täsmällisemmin (Artaud, 1983, 88). Hän kuvaa teatterin olevan ”*magian tyyssija*”, ”*käsitteiden ja energian kokoontumispaikka*” (Artaud, 1983, 212). Tähän Artaudin näkemykseen ”*teatterin magiasta*” voin täydestä sydäimestä yhtyä. Uskon esiintyjän voivan tavoittaa teatterissa läsnä olevan *magian* ja *energian* vapauttamalla oman älynsä ja ajatuksensa luovuudelle.

Teatteriohjaaja ja teoreetikko Konstantin Stanislavski on tulkintani mukaan kuvannut tämän kontaktin muodostamista yleisöön kirjoittaessaan näyttelijän sisäisestä ”*luovasta tilasta*”. Hän kirjoittaa, että näyttelijän täytyy lavalla ollessaan tuntea olonsa miellyttävämmäksi kuin oikeassa todellisuudessa, koska lavalla olemme tekemisissä ”*julkisen yksinäisyyden*” kanssa, emmekä tavallisen yksinäisyyden kanssa. Tavallisen yksinäisyyden kanssa olemme tekemisissä esimerkiksi vapaana kotona ollessamme. (Stanislavski 2011, 389.) Myös teatteriohjaaja Jerzy Grotowski kuvaa ”*pyhästä näyttelijästä*” puhuessaan näyttelijän ja yleisön suhdetta (Niemi 1975). Grotowskin näkemyksen mukaan näyttelijä ei saa esiintyä yleisölle, vaan yleisöä vasten, yleisön läsnä ollessa. Näin esiintyessään hänestä tulee katsojan sijainen, joka heidän puolestaan tekee vilpittömän ja aidon, ”*autenttisen teon*” (Niemi 1975, 208).

Itse ajattelin ”*julkisen yksinäisyyden*” ja ”*autenttisen teon*” pyrkimyksillä olevan mahdollista tavoittaa taiteen kokemuksen hetki esitystilanteessa. Kontaktin avaamista intuition avulla voi harjoitella, ja oman kokemukseni mukaan esimerkiksi improvisaatioharjoitteet toimivat tässä hyvänä apukeinona. Improvisaatioteatteriin sen enempää tässä opinnäytetyössä syventymättä ajattelen sen olevan parhaimmillaan hyvä keino tavoittaa transsendentaalinen taiteen kokemus teatterin kontekstissa.

2.2 *Mihin tarvitsen taidetta?*

Tarvitsen taidetta sen kokonaisvaltaisuuden vuoksi. Rakastan taiteen avulla pohdiskelua, sen aiheuttamia fyysisiä tuntemuksia ja sen avulla kommunikoimista. Taide on väline tutkimiselle ja uuden löytämiselle.

Musiikki, kirjallisuus, kuvataiteet, esittävät taiteet ja elokuvat ovat aina olleet itselleni tärkeitä asioita. Olen löytänyt tieni taideteosten äärelle kuin sisäsyntyisen tarpeen johdattamana. Teatterissa, museossa, konsertissa tai elokuvissa käymistäni voisin verrata kirkossa käymiseen; tarvetta löytää vahvistusta uskolleen ja merkitystä olemassaololleen.

Yksi varhainen esimerkki siitä, miten olen käyttänyt taidetta sen hetkisen tunne-elämäni käsittelemiseen, on lapsuuteni päiväkirjan aloitussivu, jonka olen kirjoittanut 6-vuotiaana (valokopio liite 2):

*RAKASPÄIVÄKIRJA. TOIVONETTÄMAILMA JOSKUSEDESPÄÄSISI
VOITOLLERAKAS PÄIVÄKIRJAOLLEN JOUTUNUTTOTEAMAAN
ETTÄJOSKUSONVAIKEAA PÄÄSTÄMAAILMAAN RAKASPÄIVÄKIRJA
TOIVONETTÄJOSKUS TAAS KESÄNKUKAT TAASAUKEAVATEIKÄ
OLLISINIINSYKKÄÄ SYNKÄSÄLUONOSA ON VAIKEA ELLÄÄ
ONEKSIJOSKUSEDES SAANAUTIAPUHTAAS-TALUONOSONEKSI ON
KAVEREITAJOHONVOI LUOTAA (Heinonen 1994.)*

Tämä teksti kertoo dramaattisuuteen taipuvaisesta lapsesta, mutta se on myös yksi varhaisimpia esimerkkejä siitä, miten olen käyttänyt kokemaani taidetta terapiana. Epäilen vahvasti, että huoleni maailman tilasta ja luonnon puhtaudesta 6-vuotiaana ovat saaneet kimmokkeensa jostain muualta, kuin omien empiiristen tutkimusten pohjalta. Asuin siistillä alueella metsän ympäröimänä Järvenpäässä koko lapsuuteni, istutin puita ja käänsin taloyhtiön kompostia. Kuuntelin lapsena usein laulua nimeltä Röllin ja Usvametsän neito (Tuppurainen, 1991). Kappaleessa Röllin kohtaa kyynelehtivän neidon, joka kaipaa pois synkästä Usvametsästä. Siellä eivät linnut laula tai ruoho kasva, toisin kuin Röllimetsässä, jossa metsät kukkivat ja linnut visertävät. Kappaleen lopussa Röllin saa kuitenkin kauniiden ajatusten, kuten rakkauden ja ystävyys, avulla Usvametsän puiden lehdet kasvamaan ja linnut lentämään takaisin. Usvametsän neito ei ole enää onneton ja kaikki on hyvin. Tämä laulu teki minuun lapsena suuren vaikutuksen, ja sillä oli oma vaikutuksensa myös ”kirjalliseen tuotantooni”. Harakanvarpaita piirrellessäni koin tarvetta kuvata sen hetkistä pahaa mieltäni. Käytin jopa samoja kielikuvia ja sanoja kuin Allu Tuppurainen, ja oloni parani paatoksen kasvaessa. Aloitin siis taiteen tekemisen jäljittelemällä

ja imitoimalla. Päiväkirjani seuraavilla sivuilla olevat lauseet, kuten: *”HAAVEILENJOAIKUISUUDEN KYNNYSTÄ”* ja *”PIMEÄÄMÄ PELKÄÄN VÄHÄN PIMEÄÄ MULLAONIKÄVÄ VÄHÄN ÄITIÄJAISIÄÄ”*. (Heinonen 1994.) kiteyttävät aikalailta sen hetkisen eksistentiaalisen kriisini ytimen.

Menemättä tämän enempää korvia punottaviin lapsuusaikani runo-, piirustus- tai musiikkiarkistoihin, tunnistan edelleen sen saman tarpeen luoviin tekoihin, mikä minulla oli lapsenakin. Nyt aikuisena keinot, tavoitteet ja inspiraation lähteet ovat hieman toiset, mutta edelleen taiteella on terapeutin merkitys itselleni. Taiteen sanotaan joskus olevan *”vain terapiaa”* tekijöilleen, mutta itse ajattelen sen olevan *”peräti terapiaa”*, kuten myös kuvataiteilija Teemu Mäki asian ilmaisi esseekokoelmassaan *Näkyvä pimeys* (Mäki 2005, 151).

Mäki pohtii esseissään taiteen ja terapian yhteyttä, ja kuvaa niiden olevan olemassaolokokemuksen säätämistä, luomista sekä parantamista totuuden ja rehellisyyden ehdoilla. Olemassaolokokemuksen parantamiseen pyritään taiteessa ja terapiassa enemmän mieltä kuin ulkoista todellisuutta säätämällä. Taidetta ja terapiaa yhdistää Mäen mukaan myös henkilökohtaisuuden korostaminen, sekä se, etteivät ne pidä tiedostamista olemassaolokokemuksen ainoana väylänä: ongelmien kohtaamisen ja niiden käsittelemisen ei ole pakko olla tietoista ja sanallistettua. (Mäki 2005, 146.) Taiteen ja terapian erottaa kuitenkin terapeuttisesta puuhastelusta Mäen mukaan se, että terapeuttisissa harrastuksissa ihminen pyrkii useimmiten unohtamaan ja väistämään ongelmansa niiden kohtaamisen sijaan (Mäki 2005, 151). Pystyn samaistumaan Mäen näkemyksiin taiteen ja terapian yhteydestä. Uskon vakaasti taiteen eheyttävään voimaan, ja sen tarpeellisuuteen ihmisten hyvinvoinnin kannalta.

Teatterin terapeuttisen maailman löysin jo varhaislapsuudessa. Esiintyessäni sain osakseni kaipaamaani huomiota ja hyväksyntää, sekä pystyin käsittelemään omaa elämäni peilaamalla sitä esityksen sisältöön. Olen joskus soimannut itseäni siitä, kuinka itsekkäistä lähtökohdista olen ammattini valinnut. Olen tuntenut syyllisyyttä siitä, miten paljon nautin esiintymisen myötä saamastani huomiosta. Mäki antaa minulle kuitenkin synninpäästön

kirjoittaessaan, että ”jotta taideteos voisi olla terapeutin myös kokijalleen, on sen ensin oltava aidosti terapeutin myös tekijälle” (Mäki 2005, 151).

Toisaalta ajatellen, että teatteria ei ylipäätään olisi olemassa ilman ihmisiä, jotka haluavat osakseen huomiota. Tätä näkökulmaa teatteritieteen professori Hans-Thies Lehmann avaa kirjassaan *Draaman jälkeinen teatteri* (Lehmann 2005). Hänen mukaansa teatteri sai alkunsa fyysisestä teosta. Tämä teko edellytti sitä, että joku irtaantui kollektiivista, astui sen eteen ja ryhtyi johonkin (Lehmann 2005, 333). Tämä kollektiivista irtaantuminen edellytti rohkeutta ylittää sen kaikki rajat, vaatia huomiota omalle ruumiilleen, sen äänelle, liikkeelle, läsnäololle ja sille, mitä sillä on sanottavanaan. Lehmannin näkemykseen mukaan teatteria ei olisi olemassa ilman itsensä dramatisointia, liioittelua tai ylipukeutumista (Lehmann 2005, 413).

Saan siis huoletta nauttia siitä ilosta ja tyydytyksestä, mitä näyttelemisen minulle tuottaa. Yleisön hyväksynnän hakeminen taiteen kautta on kuitenkin hieman toinen asia. Voidaan esimerkiksi ajatella taiteilijan tekevän sitä parempaa taidetta, mitä riippumattomampi hän on yleisön palautteesta. Tähän problematiikkaan palaan kappaleessa 2.4

2.3 Näyttelijäntyö vs. näyttelijäntaide

Edellisessä kappaleessa (2.2) päädyin siihen, ettei teatteria olisi olemassa ilman esiintyjää. Teatteritaiteen olemassaolo ilman näyttelijäntaidetta ei ole kuitenkaan yhtä yksinkertainen asia. Mikä on näyttelijän osuus teatteritaiteen toteutumisessa? Onko näyttelijä vain teatteritaiteen väline? Vai tulkki? Vai tekijä? – Vai näitä kaikkia? Voiko näyttelijä toteuttaa esimerkiksi ohjaajan tekemää taidetta olematta itse taiteilija? Opiskeltuani Teatterikorkeakoulussa nyt viisi vuotta, olen edelleen hämmentynyt sen kysymyksen edessä, onko näyttelijä lähtökohtaisesti taiteilija vai ei.

Koen tärkeäksi opinnäytteeni aiheen kannalta avata suhdettani itse sanaan *näyttelijäntaide*. Yleensä kertoessani jollekin mitä opiskelen, sanon opiskelevani näyttelijäntyötä Teatterikorkeakoulussa. Ja näinhän se onkin. Taideyliopiston Teatterikorkeakoulun teatteritaiteen laitoksen näyttelijäntyön

koulutusohjelmassa opiskellaan näyttelijäntyötä. Kun puhun näyttelemisen teosta tai ylipäätään näyttelemisestä, käytän aina sanaa *näyttelijäntyö*, kuten myös Teakissa on tapana. Arkikielessä en koskaan puhu näyttelijäntaiteen tekemisestä, enkä näyttelijäntaiteen opiskelemisesta, kuten myöskään Teakissa ei ole tapana puhua.

Oman ammatti-identiteettini muodostamisessa on ollut suuri merkitys sillä, mitä sanaa olen käyttänyt kuvatessani tulevaa ammattiani tai sen harjoittamista käytännössä. Sana *näyttelijäntyö* on kuulunut päivittäisenä osana opiskeluihini toisin kuin sana *näyttelijäntaide*. Olen jopa vältellyt sen käyttämistä kouluajanani, koska se on tuntunut nololta ja selityksiä vaativalta termiltä näyttelemisen toimintaa kuvatessani. Edelleenkin tämän opinnäytteeni otsikossa sana herättää minussa häpeää: pelkään vaikuttavani elitistiltä muiden silmissä näyttelijäntaiteen perään huudelllessani. Sana *näyttelijäntyö* on niin vakiintunut ammattikielessä, että tuntuu vieraalta yhtäkkiä käyttää jotain toista sanaa. Kaikki tämä etäisyys sanaan *näyttelijäntaide* on kuitenkin johtanut siihen, etten ole enää varma, mitä tekemistä näyttelemisellä ja taiteen tekemisellä on keskenään. Häpeän lisäksi minulle on muodostunut etäinen suhde näyttelijäntaiteesta puhumiseen siitä, koska opintojani ei edes nimitetä taiteen opiskeluksi.

Teatteritaiteen laitoksen tutkintovaatimuksissa lukee, että *”tavoitteena on perehdyttää opiskelija teatteritaiteen; draaman ja dramaturgian, ohjaajan-taiteen ja näyttelijäntaiteen käytäntöihin, taiteen tekemiseen ja tutkimiseen sekä vaikuttaa edustamiensa taiteenalojen uudistumiseen. Tavoitteena on tarjota koulutusta, joka antaa valmistuvalla opiskelijalle mahdollisuudet työskennellä taiteilijana ja alansa vaikuttajana”* (Teatterikorkeakoulu 2010, 1). Tutkintovaatimuksissa siis puhutaan selkein sanoin näyttelijästä taiteilijana ja näyttelijäntaiteesta. Näyttelijäntyön koulutusohjelman kandidaatin tutkinnon 180 opintopisteen kokonaisuudesta ja maisterintutkinnon 120 opintopisteen kokonaisuudesta kuitenkin vain murto-osa nimetään alan taiteen käytäntöön, tuntemukseen tai tutkimukseen perehdyttäväksi opiskeluksi.

Kandidaatin tutkinnossa näyttelijäntyön opetus *”tähtää näyttelijäntaiteen käsittämisen vastuulliseksi taiteenlajiksi, joka ilmenee omien sisäisten*

impulssien ja ideoiden sekä ympäröivän todellisuuden tarjoamien virikkeiden läsnä olevana vuorovaikutuksena”. Kandidaatin tutkinnossa näyttelijäntyön opinnot on jaettu seuraaviin kokonaisuuksiin: *”Fyysinen ilmaisu”, ”Musiikki ja laulu”, ”Näyttelijän äänenkäyttö ja puhe” ja ”Näyttelijäntaide*”. (Teatterikorkeakoulu 2010, 5.)

Ensimmäisenä opiskeluvuotena näyttelijäntaideopinnot *”yhdistävät kaikkien muiden osa-alueiden opinnot kokonaisvaltaiseksi ilmaisuksi/roolityöksi”* (Teatterikorkeakoulu 2010,5). Toisena opiskeluvuotena näyttelijäntaideopinnot tähtäävät teatterillisen teatterin ilmaisukeinojen opiskelemiseen, jolloin opiskelija laajentaa *”...tietouttaan erilaisista tavoista lähestyä roolihenkilön rakentamista”* (Teatterikorkeakoulu 2010, 7). Kolmantena opiskeluvuotena näyttelijäntaideopinnot tähtäävät *”kohti itsenäistä, luovaa työtapaa ja roolityöskentelyn hallintaa. Opiskelijalla on valmiudet työskentelyyn ammattimaisissa olosuhteissa käyttäen luovasti koko persoonallista ilmaisukskaalaansa roolihenkilön synnyttämiseen yhteistyössä kaikkien teatterialan ammattiryhmien kanssa*”. (Teatterikorkeakoulu 2010, 7.)

Maisteriopintojen näyttelijäntyön syventävän opintokokonaisuuden sisältämissä näyttelijäntaiteen opinnoissa opiskelija ottaa haltuun näyttelijäntaiteen erityisaloja, sekä osallistuu näyttelijäntaideseminaariin, jossa lähestytään ja pohditaan ammatinharjoittamisen moraalisia ja eettisiä kysymyksiä. Osaamistavoitteena on opiskelijan ammatti-identiteetin vahvistaminen ja näyttelijäntaiteen ulottuvuuksien, sovelluksien ja tulevaisuudennäkyjen hahmottaminen. (Teatterikorkeakoulu 2010,22.)

Kaikkienensa näyttelijäntyön koulutus tähtää tähän: *”Näyttelijän koulutusohjelmasta valmistunut teatteritaiteen maisteri kykenee työskentelemään itsenäisenä taiteilijana laaja-alaisesti näyttelijäntyön tehtävissä. Tutkinto tähtää ammattilaisuuteen, taiteen alaa kehittävään luovaan taiteilijuuteen ja/tai tutkijuuteen*”. (Teatterikorkeakoulu 2010, 20.)

Mielestäni tutkintovaatimusten tavoitteet ja opetussisältöjen termistöt ovat ristiriidassa keskenään, lähtien koulutusohjelman nimestä. Välillä käytetään sanaa *näyttelijäntaide*, välillä sanaa *näyttelijäntyö* ja välillä sanaa *näyttelijänkoulutus*. Tutkintovaatimuksien keskeisistä tavoitteista saa

vaikutelman, että näyttelijäntaide ja taiteilijaksi kasvu olisi opintojen keskiössä. Nimellisesti näyttelijäntaiteen opintoja on kuitenkin vain vähän suhteessa kaikkiin opintoihin. Tutkintovaatimuksien opintokokonaisuuksia vertailllessani sain vaikutelman, että taiteen tekemisen ajatellaan kuuluvan yhtenä marginaalisena osana näyttelijäntyöhön. Tai että taiteen tekemisen näkökulma ei ole välttämättömyys näyttelijäntyön tekemisen kannalta. Kandidaatin opinnoissa näyttelijäntaiteen opinnot tähtäävät lähes yksinomaan roolin rakentamiseen. Ammatinharjoittamisen moraalisia ja eettisiä kysymyksiä pohditaan tutkintovaatimuksissa vasta maisteriopintojen näyttelijäntaideseminaarissa (Teatterikorkeakoulu 2010, 22).

Esittävän taiteen tuntemusta ja tutkimista sisältäviä opintoja on suppeasti, ja niissä teatterihistoriaa ja esityksen rakentumista ei käsitellä näyttelijäntaiteen näkökulmasta juuri lainkaan. Ollakseen taiteenalaansa kehittävä luova taiteilija ja/tai tutkija, on hallittava vähintäänkin kohtalaisesti alansa teoreettista tuntemusta ja käytäntöä. Jos näyttelijäntaiteen asemaa teatteritaiteen piirissä halutaan vahvistaa, pitää lähteä siitä, että näyttelijäntaiteen koulutusta aletaan kutsua taiteen opinnoiksi. Olen kokenut opiskelleeni näyttelijäntaidetta koulutusohjelmassamme, ja nyt valmistun Taideyliopiston Teatterikorkeakoulusta taiteen maisteriksi. Tästä huolimatta valmistun kuitenkin näyttelijäntaiteen koulutusohjelmasta.

Mielestäni asian pitäisi olla näin: näyttelijäntaiteen koulutusta pitäisi kutsua näyttelijäntaiteen opinnoiksi. Kuten vaikka kuvataiteilijan työhön kuuluu taulujen maalaaminen, voitaisiin sanoa *esiintyvän taiteilijan / teatteritaiteilijan/näyttämötaiteilijan* näyttelevän työkseen. Koska lähtökohtaisesti en osaa kuvitella mitään muuta pyrkimystä tämän alan opiskelemiselle kuin sen, että pyrkii tekemään taidetta, en ymmärrä, miksi opiskelemaani taiteen alaa ei myöskään taiteen tekemiseksi kutsuta. Sanan *taide* pitäisi tulla aina ennen sanaa *työ*, myös koulutuksessa. Itse opiskelisin mieluummin näyttelijäntaiteen koulutusohjelmassa, kuin näyttelijäntaiteen koulutusohjelmassa. Uskoisin tällä sanavaihdoksella olevan merkitystä myös tutkintovaatimusten ja opetussuunnitelman sisältöihin. Näyttelijäntaiteen lukemattomien ilmentymisten muotoihin ja taiteen tekemisen mahdollisuuksiin perehtyminen laajemmin

olisi mielestäni opetuksessa tärkeää. Se voisi tarkoittaa esimerkiksi taidefilosofian opintojen lisäämistä tutkintovaatimuksiin.

Oman kokemukseni mukaan koulutusohjelmassamme on korostettu näyttelemistä yhtenä käsityön ja taitamisen muotona, mitä se kyllä onkin. Liikunnan lehtori Seppo Kumpulainen sivuaa lyhyesti väitöskirjassaan *Hikeä ja harmoniaa* (Kumpulainen 2011) kysymystä näyttelemisestä taiteena. Kumpulainen kuvaa näyttelemisen olevan taiteen piiriin kuuluvaa toimintaa, jonka tulos on esimerkiksi näyttelijän roolitulkinta näytelmätekstissä osana teatteriesitystä. Kumpulaisen mukaan varsinainen luova momentti saa hyvin pienen roolin käytännön koulutuksessa, koska opiskelun alkuvaiheessa on välttämätöntä harjoitella taitamisen perustekijöitä runsaasti toistaen ja säännöllisesti. (Kumpulainen 2011, 54.)

Olen itse hyötynyt paljon erinäisten fyysisten taitojen pitkäjänteisestä opiskelusta. Koulutuksessa on kautta linjan lähdetty siitä, että ensin tehdään ja sitten vasta ajatellaan, että mitä tuli tehtyä. Tämä on mielestäni hyvä lähtökohta näyttelijänkoulutuksessa. Olen kuitenkin usein kokenut, että toiminnan jälkeinen ajattelu on jäänyt opinnoista pois. Tästä hyvänä esimerkkinä on kandidaatin portfolio, jonka työstäminen on monelle opiskelijalle tärkeä kokemus ainutlaatuisuudessaan. Kolmen ensimmäisen vuoden aikana tämä on ainut opintokokonaisuus, jossa opiskelija saa ohjausta kirjalliseen reflektointiin. Kirjoittaminen on ajattelun väline. Kehittäessään välinettä, tulee kehittäneeksi myös ajattelua. Näyttelemisen toiminnallisella hetkellä edes kirjoitustaidosta ei ole hyötyä, mutta yliopistossa kirjallisen viestinnän opiskelulla on oma funktionsa. Kurssiraportteja kirjoitetaan lähes jokaisen kurssin päätteeksi, ja opintopäiväkirjaa alusta asti, mutta niihin ei usein syvennytä millään tavalla palautuksen jälkeen. Tämä ohjauksen puute näkyy kandidaatin tutkinnon portfolioiden yleisessä tasossa, sekä myöhemmin maisterin opinnäytteen kirjoittamisen haasteena. Voihan toki ajatella, että kirjallisen viestinnän taidot eivät ole olennaisia näyttelijän ammatinharjoittamisen kannalta. Näin ollen tutkintovaatimuksista on kuitenkin selvennettävä näyttelijänkoulutuksen osalta kohtaa *”Tutkinto tähtää ammattilaisuuteen, taiteenalaan kehittävään luovaan taiteilijuuteen ja/tai tutkijuuteen”* (Teatterikorkeakoulu 2010, 20).

Kumpulaisen väitöskirjan tutkimusaineisto ajoittuu vuosiin 1943–2005. Tämän kyseisen aikakauden loppua kohden on tutkimuksen mukaan Teakin näyttelijäkoulutuksessa korostunut pragmaattinen, käytännön työhön keskittynyt koulutustoiminta ja sen kehittäminen. Kumpulainen kuvaa Turkan jälkeiselle ajalle olevan ominaista lukuisat, melko lyhytkestoiset lähestymistavat näyttelijäntyöhön. Pyrkimykset liittyvät useimmiten jonkun näyttelijän ammatin erityisalueen vahvistamiseen. Samalla kysymys näyttelemisen olemuksesta ei hänen ymmärtääkseen ole dramaattinen kiistan aihe koulutuksessa. Tarjolla on erilaisia lähestymistapoja (Kumpulainen 2011, 159.) ja yksilöllisyys on voinut toteutua osana yhteisöä (Kumpulainen 2011, 161). Aloitin omat opiskeluni Teakissa vuonna 2008, ja voin ilokseni allekirjoittaa näiden pyrkimysten elävän koulutusohjelmassamme vahvasti edelleen tänä päivänä.

Olen joskus ajatellut sanan *taiteilija* olevan kuin jonkinlainen ulkoapäin annettava arvonimi etabloituneelle tekijälle, joita harvassa löytyy.

Tämän opinnäytteen prosessin myötä taidekäsitteeni on muodostunut kuitenkin enemmän subjektiivista kokemusta korostavaksi. Uskon että myös taiteen tekemistä voi opettaa ja oppia; taiteen yksilöllistä kokemusta ulkoapäin määrittelemättä.

En halua kritisoida saamaani koulutusta (tutkintovaatimusten vaihtelevaa termistöä lukuun ottamatta), koska koen hyötyneeni saamistani käytännön tiedoista ja taidoista äärettömästi. Olen kiitollinen siitä, että opettajat eivät ole sitoneet pedagogista ajatteluaan selkeästi mihinkään traditioon tai tuputtaneet omaa maailmankuvaansa. Minulla on ollut tilaa muodostaa omaa käsitystäni tulevasta ammatista ja omista tavoitteistani. Tässä mielessä koulutuksen tavoitteet ovat onnistuneet kohdallani erinomaisesti. Kumpulainen kirjoittaa:

Tavoitteena on kylläkin vahvistunut myös opiskelijan kasvaminen itsenäiseksi ja osin itseohjautuvaksi taitelijaksi, joka käyttää koulutuksessa hankkimiaan taitoja taiteellisen näkemyksensä suunnassa (Kumpulainen 2011, 161).

Opiskelijan taiteellisen näkemyksen muodostumiseen voi koulutuksessa vaikuttaa tukemalla henkilökohtaista taiteilijaksi kasvun prosessia. Koen

saaneeni omaan prosessiini tukea ja ohjausta, joten en voi valittaa. Ehkä sitten myöhemmin elämässäni kiellän kaiken oppimani, mutta tällä hetkellä olen jopa häiritsevän myönteinen opiskelukokemukseni suhteen. Olen pääosin rakastanut Teakissa opiskelemista, kaikkia opettajiani ja kanssaopiskelijoita. Laitostumisen vaaran kurkkiessa nurkan takana minun on nyt enemmän kuin hyvä aika valmistua.

2.4 Kokemus näyttelijäntaiteesta

Muistan haaveilleeni näyttelijän ammatista aina. Etsin hyväksyntää, huomiota ja kavereita teatteria tekemällä, ja esiintyminen sujui minulta luonnostaan. Rakastuin kontaktiin, jonka saavutin lavalla yleisön ja muiden esiintyjien kanssa, enkä saanut tarpeekseni siitä iloa, turvasta ja jännityksestä, minkä teatterin tekeminen minussa aiheutti. En kuitenkaan osannut ajatella lavalla kokemieni onnen ja yhteenkuuluvuuden tunteiden liittyvän mitenkään taiteeseen. Pitkään ajattelin, että ryhdyn näyttelijäksi, mutta sitten teen taidetta siinä ohella jotenkin muuten, esimerkiksi ohjaan esityksiä tai kirjoitan näytelmiä. Pidin itsestään selvänä sitä, että pyrin herättämään muissa ihmisissä samanlaisia elämyksiä, kuin mitä itse olin taiteen parissa kokenut. En vain ajatellut taiteen tekemisen olevan mahdollista näyttelemisen kautta, tai että riemu taiteen kokemisesta voisi liittyä mitenkään sen tekemiseen.

Tietoisesti koin näyttelijäntaidetta ensimmäisen kerran vasta vuonna 2005, ollessani 17-vuotias. Oli helmikuu, ja sinä talvena olin erityisen ahkerasti käynyt teatterissa. Tapanani oli aamuisin katsoa Helsingin Sanomista, mitä esityksiä samana päivänä menee, ja käydä listaa läpi kunnes olin nähnyt kauden teatteritarjonnan. Päätin sinä iltana mennä katsomaan ruotsinkielistä esitystä *Spoonface* Klockriketeaterniin Erottajankadulle (*Spoonface* 2005). Lee Hallin kirjoittama monologi kertoi autistisesta syöpää sairastavasta pikkutyöstä, jota esitti Maria Heiskanen. Esitys oli kaikin puolin järisyttävän kaunis. Kaiken audiovisuaalisen ihanuuden ohella, minua itketti jatkuvasti Heiskasen näyttelemistä seurattessani. (Itken aina kun koen jotain tärkeää, oli se sitten minkä tunteen myötä tahansa.) Heiskasen tavassa näyttellä hahmoaan oli jotain sellaista rehellisyyttä, avoimuutta ja moniulotteisuutta,

että muistan kokemani pakahtumisen tunteen edelleen elävästi. On vaikea kuvata sanallisesti, mitä Heiskanen teki eri tavalla kuin aiemmin näkemäni näyttelijät, mutta hänen luomansa kontaktin kautta koko maailmankaikkeuden kauneus oli hetken läsnä siinä pienessä huoneessa. Olen vakuuttunut, että vaikka koko audiovisuaalinen maailma ja teksti olisi poistettu esityksestä, olisin silti saanut vastaavan kokemuksen vain Heiskasta katsomalla. Itkin esityksen jälkeen vielä kotiin palattuanikin ilosta ja helpotuksesta, sillä ehkä sittenkin voisin joskus näyttelijänä antaa katsojalle taiteen kokemuksia, kuten Heiskanen oli juuri minulle antanut. Tuona hetkenä löysin ensimmäistä kertaa näyttelijäntaiteen.

Siitä illasta saakka olen etsinyt näyttelijäntaidetta. Etsin koska haluan saada katsojat kokemaan sitä samaa, mitä tuolloin itse koin. Olen sittemmin löytänyt näyttelijäntaidetta monesti katsojana, mutta tekijänä sitä edelleen etsin. Mistä näyttelijä sen voi löytää? Onko taiteen kokemuksen antaakseen itse ajateltava tekevänsä taidetta, oltava siis itse taiteilija? Onko näyttelijä taiteilija? Voiko taiteen kokemuksen antaa vahingossa? Voiko toisen taiteen kokemusta havaita?

Professori Kari Kurkela kirjoittaa artikkelissaan *Yksityisen ja yhteisen rajalla - Musiikin esittämisen emotionaalisista ja kognitiivisista ulottuvuuksista* (Kurkela 1995) taiteilijan omakohtaisen luovan panoksen merkityksestä, joka liittyy myös esittävänä taitelijana olemiseen. Hän kuvaa luovan toiminnan olevan aktiivista tulkitsemissa, joka soveltamisen lisäksi avaa uusia merkityksiä ja mahdollisuuksia. Luova toiminta on antamista ja saamista uusilla tasoilla. Esiintyjän tulkinta voi paljastaa jotain yksilöllisestä kokemuksesta nousevaa, joka aiemmin on ollut tavoittamattomissa. Kurkelan mukaan esittämisen kaikkiin ulottuvuuksiin, kuten välittämiseen, soveltamiseen ja konkretisoimiseen, sisältyy aina mahdollisuus luovaan toimintaan. (Kurkela 1995, 78.) Hän kuvaa taiteilijalla ja tutkijalla olevan samanlainen sisäinen asenne ammattiinsa. Asenne ohjaa kummallakin etsimään ja löytämään, ei vain ulkoapäin asetettujen muotojen ja odotusten täyttämiseen. Kuten tutkijalla on rohkeutta osoittaa kuinka asiat ovat, taiteilijalla rohkeus ilmenee oman itsensä, kokemuksiansa ja arvojensa osoittamisen kautta. Jos esiintyjällä ei ole pakkoa täyttää ulkopuolisia kriteerejä, hänelle avautuu mahdollisuus olla oma itsensä. Esiintyjä voi etsiä

itseään esityksissä, ja antaa niiden kautta itselleen uuden muodon. Esiintyjä voi luoda itseään vuorovaikutuksessa yleisön kanssa. Näin esiintyjä voi esitysten myötä tulla enemmän omaksi itsekseen. (Kurkela 2005, 84.)

Jos Kurkelan ajatuksia myötäillen ajattelee taiteen tekemisen määritelmän olevan omakohtaista luovaa toimintaa, ja esiintymisen taas olevan luovaa toimintaa, niin onko esiintyminen aina silloin taiteen tekemistä? En osaa vastata tähän kysymykseen yksiselitteisesti. Yhden koulukunnan mukaan esiintyjän persoonallisuus tai oma aktiivisuus ei saa missään nimessä nousta esityksessä hallitsevaan asemaan. Esimerkiksi Antonin Artaud kirjoittaa näin:

Näyttelijän persoonallisuudeksi kutsutun ominaisuuden on ehdottomasti häivyttävä olemattomiin. Ei yksinkertaisesti voi olla näyttelijää, joka pakottaisi kokonaisuuden seuraamaan omaa rytmiään ja kaikki muut alistumaan hänen persoonallisuutensa mahtiin. Koko käsite sinänsä on hylättävä. Kaikkinainen aloitteisuus on näyttelijältä ehdottomasti kiellettyä. Se että näyttelijän persoonallisuus on päässyt hallitsevaan asemaan, johtuu mitättömistä näytelmistä tai mitättömästä ohjauksesta, sillä jokainen esitys tarvitsee tuekseen ainakin yhtä voimakasta elementtiä. (Artaud 1983, 218.)

Myös Teemu Mäki kuvaa esseissään esitystaiteen ongelman olevan se, että esiintyjästä tulee helposti yleisön päähuomion kohde, jolloin esiintyjä nousee taideteoksen eteen narsismia hivelevän palveluksen kohteeksi. Yleisö saattaa ohittaa teoksen keskittymällä esiintyjäpersoonien ja tempputaituruuden ihailuun. (Mäki 2005, 384.) Mäen mielestä esitystaiteen kipeä paradoksi onkin, että se vetää puoleensa heikoimpia taiteilijoita, jotka elävät yleisön huomiosta (Mäki 2005, 387).

Miten näistä Artaudin tai Mäen näkökulmista voisi siis mitenkään ajatella, että näyttelijä on taiteilija? En halua myöskään yksiselitteisesti uskoa, että näyttelijäntaidetta ei näiden väitteiden perusteella ole. Tai että esiintyminen olisi automaattisesti taiteen tekemistä, kuten löyhästi tulkitsen Kurkelan väittävän. Näistä ristiriitaisista ajatuksista lähden kohti taiteellisen opinnäytteeni prosessin kuvaamista, toivoen että löytäisin näyttelijäntaiteen ytimen käytännön tekemisestä.

3. ETSIN NÄYTTELIJÄNTAIDETTA *OLE HYVÄ* - ESITYKSESTÄ

Tässä luvussa kerron taiteellisen opinnäytteeni prosessista. Näyttelijäntaidetta käsittelevä esitys nimeltä *OLE HYVÄ* sai ensi-iltansa 8.2.2013 Teakin Studio 2:ssa (*OLE HYVÄ 2013*). Lähtökohtanani tälle esitykselle oli tuoda edellisessä luvussa 2 pohtimani asiat käytäntöön tutkittavaksi. Pyrin prosessin kuvauksessa keskittymään niihin hetkiin, missä näyttelijäntaide oli keskiössä. Lähdän liikkeelle projektin aloituksesta, etenen kohti työryhmän kasaamisen kuvaamista, ennakkosuunnitteluvaihetta, harjoitusjaksoa ja lopulta esityskautta. Kuvia esityksestä ja sen harjoitusprosessista löytyy liitteenä (liite 3, kuvat 1–11).

3.1 *Aloituis*

Vuosi sitten keväällä 2012 ryhdyin kehittämään ideaa omasta esityksestä, jonka kaikki osa-alueet toteuttaisin itse. Tämän työtavan tarkoituksena oli päästä syvemmälle siihen, mitä itse olen näyttelijänä ja mitä teatterin tekemiseltä itse haluan. Pohdin vakavasti miksi näyttelen, ketä varten ja millä ehdoilla. Tuntui että jatkuvasti vain toteutin jotain, mikä määritteli minulle ulkoapäin, koska en itse tiennyt mitä halusin.

Halusin pohtia tulevan ammattini herättämiä kysymyksiä sekä kirjallisessa että taiteellisessa opinnäytteessäni niin, että molempien tekoprosessit tukisivat toisiaan. Päätin opiskella kesän 2012 syventyäkseeni opinnäytteeseen. Tarvitsin vapaata aikaa lukemiseen, kirjoittamiseen ja ajattelemiseen. Aloitin kesäprojektini kirjoittamalla ylös seuraavanlaisia tavoitteita, ideoita ja lähtökohtia opinnäytteelleni:

- Oma taiteellinen kasvu
- Omien taiteellisten ideoiden eteenpäin vieminen
- Luottamus omiin ratkaisuihin
- Näyttelijän teknisten taitojen syventyminen ja laajentuminen

- Henkilökohtainen motivaatio ammatin harjoittamiseen liittyvissä valinnoissa
- Näyttelemisen tutkiminen esityksen keinoin
- Mitä on näyttelijäntaide?
- Näyttelijä välineenä, tulkkina ja tekijänä
- Nimi-ideoita: *Terveisiä lavalta, Etsin näyttelijäntaidetta antaakseni sen sinulle, Ole hyvä, Kysyn vaan: miksi?*
- Rakkaus näyttelemiseen ja teatteriin, vapaus, rajattomuus, kauneuden kokeminen
- Eri elementeistä koostuva, tekijälähtöinen kokonaistaideteos

Esitysmateriaalin tuottamisen aloitin kirjoittamalla monologin *Näkökulma*, jossa riisutaan kaikki mystiikka esiintymishetkestä. En osannut materiaalia tuottaessani argumentoida, mitä itse ajattelen näyttelijäntaidteen olevan, joten oli helpompaa kieltää sen olemassaolo kokonaan. Monologi päättyi äänitettynä lopulliseen esitykseen. Esityskäsikirjoitus on kokonaisuudessaan liitteenä (liite 4). Tämä versio monologista *Näkökulma* on valmiista esityskäsikirjoituksesta (liite 4, 2.4):

2.4 Näkökulma. *Pienet kaiuttimet (K) laskeutuvat yleisön eteen, ja niistä kuuluu seuraava monologi. Iitu kuuntelee paikoillaan. Ellu makaa maassa romahtaneena.*

K: Älkää hämääntykö tästä tilanteesta nyt, mä en ole fiktiossa. Puhun nyt tän tekstin ulkomuistista ja teen mitä on sovittu, mutta aion ajatella tekojeni aikana ihan omia juttuja. Mulla on oma elämä, ja se tapahtuu muualla kuin näissä teatterileikeissä. Te ette todellakaan ole ainoat, jotka tämän esityksen tulee näkemään. Turha kuvitella, että tässä tapahtuisi jotain ainutlaatuista, mä en aio olla missään vuorovaikutuksessa kenenkään kanssa, saati tavoitella mitään energioita suuntaan tai toiseen. Mun puolesta te voisitte katsoa tämän esityksen vaikka videolta kotisohvalta tai kuunnella radiosta, mun elävä ja hengittävä keho ei tee tästä sen kummempaa kuin normaalikaan kanssakäyminen ihmisen kanssa nyt voi olla, ja mihinkään kätöintiteatteriin mä en ryhdy. Luultavasti te koette itsenne tärkeiksi ja ainutlaatuisiksi tässä tilanteessa, kun juuri teille täällä ihmiset esiintyy, tai sitten te nautitte siitä, että saatte paistatella meidän karismassa ja seurata meidän taituruutta, tai sitten teillä on lapsellinen tarve heittäytyä mukaan illuusioon. Jos te haluatte tarkkailla tätä jotenkin älyllisesti etäisyyden päästä, niin antakaa mennä, mä en ole

teitä estämässä. Mä annan itsestäni kehoni ja tekoni, mutta teidän yhteenlaskettu huomio, vaikka se täysin muhun suuntautuisikin, ei ole tämän arvoista. Tämä yhdessäolonkokemus ei pitkälle lämmitä. Näyttelijäntaidetta ei ole, on vain esiintyjän työ ja ammatti... Näyttelijäntaidetta ei ole. Näyttelijäntaidetta ei ole. Näyttelijäntaidetta ei ole.

Tämän monologin kirjoittaminen vapautti minua suuresti ja loi ilmaa ajatuksieni väliin. Luin kesällä paljon näyttelemiseen liittyvää kirjallisuutta, ja pata oli niin sanotusti aika jumissa. Mietin kovasti, voinko tehdä teatteriesitystä sisäsiittoisesta ja teatteria itseään käsittelevästä aiheesta. Perustelin sen kuitenkin olevan oikeutettua, koska kyseessä oli Teakiin tarkoitettu opinnäyte siellä sisäistämästäni opista. Tiesin saavani koululta ainutlaatuiset resurssit esityksen tekemiseen ja hyvän mahdollisuuden kehittyä näyttelijänä, joten jatkoin ideointia valitsemallani suunnalla ja sisällöllä.

3.2 Työryhmän kasaaminen

Hyvin pian esityksen suunnittelun aloitettuani tulin siihen tulokseen, että en missään nimessä halua tehdä esitystä yksin. Teatterissa rakastan juuri sitä, että taidetta tehdään ja koetaan yhdessä muiden ihmisten kanssa. Teatteri on ensisijaisesti muita ihmisiä varten: niin kanssatekijöitä kuin katsojia. Pelkäsin työryhmässä oman näkemykseni hukkuvan epävarmuuteni ja miellyttämisenhaluni alle, ja siksi tahdoin ensin työskennellä yksin. Onneksi päädyin työryhmälähtöiseen työtapaan, sillä yksin olisin ollut pulassa prosessin joka vaiheessa.

Olin 19-vuotiaana Ylioppilasteatterissa teatteriohjaaja Juha Hurmeen *Kiinalaisen teatterin approbatur* -kurssilla. Siellä Hurme kertoi ajattelevansa, että ollakseen hyvä näyttelijä, pitää ymmärtää ohjausta, dramaturgiaa, koreografiaa, valo- ja äänisuunnittelua, pukusuunnittelua, sekä kaikkia muitakin teatterin osa-alueita. Tämä huomio monialaisesta tietämyksestä oli jäänyt mieleeni pyörimään. Nykyään ajattelen Hurmeen lausetta seuraavasta väitteestä käsin: ymmärtäessään kokonaisuutta ja sen eri tekijöitä, näyttelijä osaa suhteuttaa oman roolinsa työryhmän sisällä paremmin. Väite ei tarkoita

sitä, että kaikilla näillä teatterin osa-alueilla pitäisi olla taitava, vaan että niiden luonnetta ja tarkoitusta esityksen valmistamisessa pitää ymmärtää. Riippuen työryhmän tekijöistä ja koosta myös näyttelijän työnkuva elää. Joissain produktioissa näyttelijä edesauttaa esityksen syntyä toimimalla ohjaajan marionettinukkena, ja toisissa työryhmissä näyttelijän taas on osattava tehdä tuottajan hommia, pestä vessoja ja säveltää. Samalla tavalla ajattelen, että näyttelijän lisäksi myös esityksen muiden tekijöiden on ymmärrettävä toistensa työnkuvia, ja laajasti sitä, mitä kaikkea esityksen syntymiseen tarvitaan. Yhteisestä sopimuksesta kulloisenkin prosessin alussa määritellään, mikä kenenkin tehtävä on, ja jos sitä ei puhuta selväksi, se pitää itse osata hahmottaa prosessin myötä sekä sen eri vaiheissa.

Vaihtuvien työnkuvien sisällä näyttelijän on löydettävä omat keinonsa toteuttaa itseään taiteilijana. Ja näinhän se on kaikkien teatterin osa-alueiden kohdalla: jokaisen on suhteutettava omat pyrkimyksensä työryhmän yhteiseen pyrkimykseen. Työryhmälähtöinen tekeminen on ollut saamassani koulutuksessa suuressa roolissa. Työryhmätaitoja on korostettu opiskeluiden alusta asti. Pidän tätä erittäin arvokkaana asiana.

Ensimmäiseksi pyysin taiteellisen opinnäytteeni työryhmään mukaan toisen näyttelijän, kurssikaverini Elina Keinosen. Elinan kanssa tutustuimme Lahden kansanopiston teatterilinjalla vuonna 2006, ja siitä asti olen saanut nauttia paitsi hänen ystävydestään, myös tärkeästä kollegiaalisesta vuorovaikutuksesta. Seuraavaksi työryhmään mukaan tuli äänisuunnittelija Joonas Outakoski, jonka kanssa olin aiemmin saanut tehdä yhteistyötä muutamassa musiikkiteatteriproduktiossa. Joonaksesta olen löytänyt tärkeän työparin, jonka kanssa kommunikaatio on luontevaa ja inspiroivaa. Valosuunnittelijaksi pyysin Ville Mäkelän samalta vuosikurssilta. Vaikka emme olleet Villen kanssa tehneet yhdessä produktioita aikaisemmin, luottamus hänen näkemykseensä ja yhteistyömme hedelmällisyyteen oli vankka. Yhdessä Elinan, Joonaksen ja Villen kanssa tulimme siihen tulokseen, että suurempaa työryhmää emme kaivanneet, ja että tässä porukassa kaikilla olisi tilaa omalle taiteelliselle näkemykselle ja sen toteutumiselle. Pyysin vielä prosessia seuraamaan dramaturgi Salla Viikan, sekä koreografi Anna Mustosen. Heiltä saimme osuvia kommentteja ja näkökulmia esityksen työstämisen kaikissa vaiheissa. Julisteen (ks. liite 3, kuva 1) suunnittelijaksi

pyysin rakkaan ystäväni valokuvaaja Anna Salmisalon, joka Buenos Airesista käsin kävi kanssani myös antoisaa keskustelua esityksen sisällöistä ja tavoitteista.

Koska kukaan meistä ei aiemmin ollut tehnyt tällä työmetodilla teatteriesitystä, tärkeimmäksi kriteeriksi työryhmää valitessa muodostui keskinäinen luottamus ja se, että tunsimme jo ennalta toisemme. Pystyimme tukeutumaan siihen, että kaikki panostavat tehtävään esitykseen täydellä sydämellä, tutkivalla asenteella ja toistensa näkemykseen luottaen. Koska työryhmämme oli todella pieni suhteessa teatteriproduktioihin yleensä, oli kaikkien meidän neljän mahdollista toteuttaa itseämme paitsi itsenäisinä tekijöinä, myös niin, että esityksestä muodostui orgaaninen ja tasapainoinen eri elementtien kokonaisuus. Ryhmän koko vaikutti positiivisesti myös siihen, että kaikki olivat harjoitusajalla aina samassa paikassa. Myös kaikkien henkilökohtaiset prosessit tekijöinä kulkivat symbioosissa yhteisen esityksen valmistumisen kanssa. Keskusteluyhteys ryhmässä oli välitön, ja esimerkiksi aikatauluissa pystyttiin nopeasti huomioimaan muutokset.

Työryhmän muodostamisen prosessista inspiroituneena ja sitä fiktiivisesti heijastaen, kirjoitin esitykseemme seuraavanlaisen kohtauksen Näyttelijä-opiskelija Iitun roolin kaaresta (liite 4, 2.1):

2.1 Roolin kaari. Iitun hypätessä keskelle näyttämöä, siihen piirtyy videotykeistä heijastuva roolin kaari. Iitu siirtyy fiktion, ja Ellu muuntuu Ihailevaksi Dramaturgiopiskelijaksi (ID).

ID: Tässä lattialla näette Näyttelijäopiskelija Iitun roolin kaaren.

Iitu: Näyttelijäntaide. Näyttelijän... taide. Olenko mä taitelija?

ID: Ekspositio. Alku. Klassisen draaman kaavassa ekspositio tarkoittaa alkujaksoa, joka sisältää keskeisen dramaattisen kysymyksen, johon näytelmä etsii vastausta: mitä on näyttelijäntaide? Iitu miettii kovasti miten hän löytää näyttelijäntaidteen, ja miten hän voi toteutua taitelijana. Iitu päättää etsiä näyttelijäntaidetta teatteriesityksestä.

Iitu: Ohjaaja, käsikirjoittaja, pukusuunnittelija, koreografi, lavastaja, valosuunnittelija, äänisuunnittelija, tuottaja, lipunmyyjä, vastaanäyttelijä ja MINÄ! (*Runkkailee innoissaan.*)

ID: Iitu saavuttaa hybriksen, joka tarkoittaa henkilöihahmon äärimmäistä ylimielisyyttä tai ylpeyttä.

- litu: *(Lakoa maahan tuskastuneena)* Joo, joo... En nyt ihan saa kiinni, mutta kokeillaan vaan, ihan sama, tehdään ihan miten sä haluat. Mä en vaan saa kiinni, mutta tottakai mä kokeilen, tehdään just miten SÄ haluat.
- ID: Harjoituksissa litun on vaikea ottaa ohjeita vastaan, sillä niiden avulla näyttelijäntaidetta ei ainakaan tunnu löytyvän. litulla välähtää: tehdäkseen taidetta, on oltava taiteilija, joka tekee taidetta itsestään lähtöisin.
- litu: Minä ite! Pum!
- ID: litu antaa ensimmäisenä potkut ohjaajalle. Hiljalleen hän kadottaa todellisuuden tajunsa, yliarvioi kykynsä, valtansa ja pätevyytensä.
- litu: Minä vittu kirjoitan repliikkini ite... Pum!
- ID: Siinä meni käsikirjoittaja... *(Pum!)* - Pukusuunnittelija... *(Pum!)* - Koreografi... *(Pum!)*... - Valosuunnittelija!
- litu: Eiku... Valosuunnittelija, äänisuunnittelija, vastaanäyttelijä ja meikämandoliino. Näin!
- ID: Hamartia, eli hyvässä tarkoituksessa tehty kohtalokas erehdys. litu jatkaa esityksen tekoa näyttelijäntaiteen löytääkseen. *(litu alkaa kirjoittaa tietokoneella.)* litu istuu kotona tietokoneen edessä ja ahdistuu: hän ei keksi yhtäkään repliikkiä. *(litu vaikeroi maassa.)* Myös harjoituksissa lyö tyhjää.
- litu: Kun musta tuntuu, ja nyt siis puhun ihan vain omasta kokemuksesta ja tunteesta, että te vaaditte multa jotain, mitä mä en ole... Mä en ole ohjaaja, enkä käsikirjoittaja, vaan mä olen näyttelijä, ja mä haluan näytellä!
- ID: Peripeteia eli kliimaksi.
- litu: Pum! Pum! Pum!
- ID: Vastanäyttelijä, valosuunnittelija ja äänisuunnittelija saavat lähteä. Tämä on se piste, eli peripeteia, jossa nouseva viiva taittuu laskevaksi.
- litu: Näyttelijäntaide, on näyttelijän taidetta. Keitä muita mä siihen tarvitsen, kun itseni ja yleisön?
- ID: litu hankkii itselleen yleisön, ja alkaa näytellä.
- litu: *(Puhuu yleisölle.)* Minä ja sinä. Sinä ja minä. Me, tässä, nyt. Tässä meidän välissä. Suuntani aina sinussa, sinun minussa. Minä etsin aina sinua, ja täältä minä sinut aina löydän. Sinä ja minä. Minä ja sinä... Hän.
- ID: Ylimielisyys kostautuu päähenkilölle ja tapahtuu tunnistaminen, eli anagnorisis. Laskeva toiminta. Kun tragedian päähenkilö ymmärtää virheensä, tapahtuu tunnistaminen eli anagnorisis, totuus tulee julki. litu tajuaa, että hän ei ole löytänyt näyttelijäntaidetta. litu katsoo kysyvästi yleisöä, ja yleisö katsoo kysyvästi takaisin.
- litu: Oliko tässä teidän mielestänne missään kohtaa näyttelijäntaidetta?

ID: Yleisö ei vastaa. Loppuratkaisu. Katharsis on juonessa tapahtuva tunnerakenne sen harmonista loppua kohden. Tässä näytelmässä litu ei näyttelijäntaidetta löytänyt, mutta loppu antaa pientä toivoa tulevaisuudelle...

litu: Näyttelijäntöön taiteellisessa opinnäytteessä opiskelija osaa ilmentää itsenäistä taiteellista ajattelua ja ilmaisua. Osaa tehdä itsenäisiä taiteellisia ratkaisuja. Osaa sovittaa oman taiteellisen näkemyksensä työryhmän yhteiseen näkemykseen niin, että syntyy yhteinen teos...

litu hyppää pois roolin kaarelta. Ihaileva Dramaturgiopiskelija muuttuu takaisin Elluksi.

Tässä kirjoittamassani roolin kaareissa pyrin kuvaamaan myös sitä ahdistusta, minkä työryhmänvetäjän ja koollekutsujan rooli minussa herätti. Olin ensimmäistä kertaa se henkilö, jolta vaadittiin vastauksia kysymyksiin koskien esityksen tuotannollisia ja sisällöllisiä asioita. Jossain vaiheessa koin, että minun pitää ottaa ohjaajan ja käsikirjoittajan perinteiset roolit harteilleni. Yritin epätoivoisesti tehdä ohjaussuunnitelmaa ohjaajaopiskelijoilta saamieni oppimateriaalien mukaan ja kirjoittaa kohtauksia. Onneksi työryhmän kanssa keskusteltuani tajusin, että tässä kaikessa oli kyse vain omasta ylivastuullisuudestani. Kukaan ei vaatinut minulta ohjaajan tai käsikirjoittajan ”pätevyyttä” muodossa tai toisessa. Ennakkosuunnittelu- vaiheessa minun oli osattava luopua turhasta kontrollista, ja annettava asioiden mennä eteenpäin omalla painollaan.

3.3 Ennakkosuunnittelu

Pidimme loppukesästä 2012 työryhmän kesken muutaman yhteisen palaverin, jossa kaikki saivat vapaasti jakaa ideoitaan. Keskustelimme siitä, mikä juuri sillä hetkellä tuntui kiinnostavan suhteessa teatterin tekemiseen ja itsensä toteuttamiseen omaehtoisena taiteilijana. Sähköpostitse ja Facebook -ryhmän kautta jaoin ideoita, tekstejä, kuvia ja videoita toisillemme. Syksyllä 2012 tapasimme muutamia kertoja, ja loppuvuodesta pidimme esitystilassa Studio 2. pienen työpajan, jossa teimme tarkat suunnitelmat tilaratkaisusta, kaiutinorkesterista, budjetista, harjoitusaikataulusta ja muusta sellaisesta.

Jokainen valmistautui tulevaan harjoitusprosessiin tavalla, jonka oli katsonut itselleen sopivimmaksi. Itse otin vastuun tuotantovarauksen tekemisestä, esityksen mainosmateriaalin järjestämisestä, esityskäsikirjoituksen

kokoamisesta, sekä muista käytännön asioiden hoitamisesta. Pidän asioiden suunnittelusta ja organisoimisesta, joten minulle sopi rooli tuotannollisen ennakkosuunnittelun vastaavana. Taiteellista ennakkosuunnittelua jokainen teki tahollaan. Itselleni ennakkosuunnittelun tekeminen tarkoitti yhdessä mietittyjen kohtausideoiden työstämistä käsikirjoituksen tasolla, yksin improvisoimista iltaisin Studio 2.:ssa, sekä itseäni inspiroivan materiaalin etsimistä. Pyrin saamaan kohtauspohjiin niitä tunnelmia ja ajatuksia, joita edellisen kesän haaveet esityksestä ja ajatukset näyttelijäntaiteesta olivat synnyttäneet. Nautin ideoimisesta ja otin kaiken ilon irti pääni sisäisestä tunnelmoinnista.

Joululoman lähestyessä minulle tuli ensimmäinen kunnon kriisi. Pitkin syksyä paineet olivat kasautuneet päässäni, ja ulkopuolisten ihmisten suhtautuminen työn alla olevaan esitykseen ei ollut pelkästään tukeva. Niin kanssaopiskelijoiden kun opettajienkin suusta tuli kommentteja kuten:

Tuleeko siitä ihan oikea esitys? Teettekö te itse ihan oikean esityksen?

Jos mulle kukaan ei soita ja tarjoa töitä, niin varmaan mäkin sitten alan väsäämään jotain omaa esitystä.

Pidätte sitten huolen, ettei siitä tule sellaista, että toinen istuu pussi päässä nurkassa koko esityksen ajan ja puputtaa monotonisesti jotain monologia.

Ei sinne katsojat löydä, varsinkaan tulevaisuuden työnantajat tai ohjaajat. Onko sitten kiva valmistua työttömäksi?

Itseluottamukseni alkoi hiljalleen karista. Epäilin vahvasti itsekkin, että alulle panemastani esityksen tekemisestä ei tule yhtään mitään. Ulkopuolisten ihmisten epäileviä kommentteja oli vaikea ohittaa. Tuntui, että kannan yksin vastuun koko prosessin onnistumisesta, ja että esitys tulee epäonnistuttuaan olemaan legendaarinen ennakkotapaus siitä, miksi näyttelijälähtöisiä esityksiä ei Teakissa enää tehdä. Prosessin kautta oppiminen ja itsensä kehittäminen ei ollut enää fokuksessa, vaan vain ja ainoastaan se, tulenko hyväksytyksi tämän esityksen tekijänä vai en.

Näin sieluni silmin tammikuussa alkavat harjoitukset, joissa itkeä pillitän päivät pitkät pelosta ja ahdistuksesta. Tulokseton työskentely johtaa pisteeseen, jolloin menen Teakin kolmoskerrokseen henkilökunnan työtiloihin nolona piipittämään erinäisten työpöytien luokse: ”En osannut, en pystynyt, kaikki vihaa mua, esitys on peruttu, anteeksi.” Omista, sekä muiden ihmisten epäilyistä sai alkunsa myös esityksen mainosteksti, jossa siteeraan erästä koulumme opettajaa: *”Eihän tossa mitään uutta ole, että näyttelijät tekevät esityksiä. Miten voidaan kuitenkaan taata, että tästä tulee maisteritasoinen, arvioitavissa oleva taiteellinen opinnäyte, kun tässä ei ole ohjaajaa?”* (ks. käsiohjelma liite 5).

Pelkotilojeni syntymiseen vaikutti näin jälkikäteen ajateltuna ehkä eniten se, että kysymys oli minulle niin tärkeästä ja merkittävästä projektista, mutta myös se, että ennakkosuunnitteluvaiheessa työskentelin pääosin yksin tietokoneeni kanssa. Olin tekemässä jotain, mistä minulla ei ollut mitään aiempaa kokemusta, ja koin paniikin tunteita suuren tuntemattoman edessä. Yritin rauhoitella itseäni sillä, että ahdistus helpottaa, kunhan yhteiset harjoitukset alkavat vuodenvaihteen jälkeen. Tässä vaiheessa oman taiteellisen itsenäistymiseni prosessia tarvitsin kuitenkin yhteisöllisyyttä, tukea ja turvaa. Sainkin osakseni paljon myös kannustusta ja kiitosta, että olin projektiin ryhtynyt, mutta pelon hetkellä imin itseäni vain vahvistusta omille epävarmuuksilleni.

Joululomalle lähdin jännittyneissä oloiloissa, sillä viimeisessä työpajassa saimme aikaan konfliktin Elinan kanssa. Konflikti syntyi siitä, mitä taide on, ja voiko näyttelijä itse ajatella tekevänsä taidetta. Emme kumpikaan ymmärtäneet, mitä toinen yritti selittää, ja myös halu päästä toisemme ajatuksien ytimeen oli tahoillaan heikkoa. Väittelimme naamat punaisina Studio 2.:sen lattialla Joonaksen ja Sallan kuunnellessa hiljaa vieressä. Omat turhautumiset ja epävarmuudet johtivat kohdallani siihen, että tivasin toiselta vastauksia kysymyksiin, joiden edessä itse olin ymmälläni. Tämä taidekeskustelu ei jäänyt viimeiseksi väittelyksi minun ja Elinan välillä prosessin aikana. Onneksi pääsimme joka kerta kuitenkin sopuun ennemmin tai myöhemmin. Lopulta päädyimme käyttämään näitä tulisia keskusteluja äänitettynä materiaalina esityksessä.

Esityksessä suuressa roolissa jo lavastuksellisestakin näkökulmasta oli kaiuttorkesteri, eli 16 katosta roikkuvaa ja liikuteltavaa kaiutinta (ks. liite 6, kuvat 6, 7 ja 11). Näistä kaiuttimista tuli minun ja Elinan tuottamaa ääntä erilaisissa muodoissaan. Kaiuttimista tulevia keskusteluja tuotimme mm. seuraavalla tavalla: Valitsimme aiheen, josta keskustella (esimerkiksi näyttelijä ja taide), menimme rakentamaamme äänitysmajaan (ks. liite 6, kuva 5) ja aloimme keskustella ihan omina itsenämme. Sitten kuuntelimme nauhoitteen kokonaisuudessaan, nauroimme vatsat kipeinä omalle paasauksellemme, ja editoimme ”parhaista paloista” dialogikoosteen.

Tässä pätkiä kohtauksesta, joka editoitiin äänityksissä improvisoidun keskustelun pohjalta (liite 4, 2.3):

2.3 Keskustelua taiteesta. *litun turhautuessa hän kutsuu paikalle Kaikentietävän Näyttelijäopiskelijan (KN). Dialogia käydään osittain livenä, osittain kaiuttimien välityksellä.*

litu: Kaikentietävä Näyttelijäopiskelija, ole hyvä ja kerro, mitä on näyttelijäntaide?

KN: Mähän kirjotin sen. Luitsä sen? Et lukenu. Et voin mä olla ensi-illassa silleen, et ku se on sit niinkun tavallaan, se on niinku siinä, et nyt se on än... niin sanotusti valmis se esitys. Niinku, että...

litu: Mut onks sun mielest taide, onks se niinku, onks se adjektiivi?

KN: Joo-o. Taiteena-ko? Joo, okei, mä e...

litu: Tai taiteen kokemuksena. Mitä sulle taide on, mitä sun mielestä taide tarkoittaa?

KN: Siis, mä en ymmärrä noit sun kysymyksiä kosk... Et tottakai mä pyrin tekeen taidetta, mut emmä mieti sitä niinku kaksneljäseittemän, et jokainen mun käden liike on silleen, et no tää on taidetta, tai jokainen vihree pikku...

litu: Ei niin, mut jos sä pyrit tekemään taidetta, niin tottakai sul on jotain niinkun, minkä mukaan ulos...

KN: Mut täytyy sanoa, et se son niinku hieno ajatus, et sillon mä en edes välttämättä mieti sitä, et mitä vittuu tää nyt kertoo noille. Ja sit siin sivus mä voin käydä huoraamas tuol muualla, ja sitte pilipalipilipali hei hei hei, et mitäs keinoja ruvetaan käyttää, et täst tulis taidetta?

litu: Juurikin se pilipalipilipali heiheihei, on se, minkä mukaan...

KN: Totta vitussa se on taidetta.

litu: Meille!

- KN: Enkä mä edes halua vastata siitä, et mitä se on jollekin muulle. Mä en ajattele sitä..
Mua häiritsee se sana taide, et koska mua ärsyttää aina kun joku puhuu silleen, et
”joo me tehään taidetta ja tää on sit taiteilja” ja sitä ja tätä. Ku mä en ymmärrä et
miks puhuu siitä ylipäättään, et istuu jalat ristissä Studio 2.sen lattialla, ja olla silleen,
et vittu me tehään taidetta.
- litu: Mut eiks sua kiinnosta tehä taidetta? Pelkääts sä et se taide on liian ylevä sana?
- KN: Ei mut en mä tarvii sitä.
- litu: Taiteen tekeminen on jotain tiettyjä niinkun valittuja keinoja tai materiaaleja, tai
asioita jollain tavalla niinkun järjestettynä niin, että se, mikä niinku määrittää tai
mahdollistaa sen, että joku niinku voi kokea sen asian niinkun taiteena, on se et jos se
tekijä ite on ollu kohti sitä. Mitkä valinnat vaikuttaa siihen, että mä koen taidetta? Et
onks sun mielest taide adjektiivi?

Esimerkiksi tässä edellisen kohtauksen äänityksissä oli hyvin läsnä se argumentoinnin vaikeus, jonka kanssa kamppailin näyttelijäntaiteesta puhuessani. Taiteen tekeminen työryhmässä vaati aikamoista tasapainottelua sen kanssa, miten omia ajatuksia pystyy kuvaamaan sanallisesti, ja milloin sanallinen kommunikointi ei ole edes tarpeellista. Taiteellinen työskentely on oman kokemukseni mukaan aina sekä sanallista että kehollista ja aistillista tutkimista, tietoista ja tiedostamatonta, rationaalista ja tunteilevaa. Uskon kuitenkin, että taiteellisen prosessin sanallistamisessa voi kehittyä. Työryhmälähtöisessä työskentelyssä kyky argumentoida edes jollain tasolla on välttämättömyys. Koin kehittyväni omien ajatusteni sanallisessa kuvaamisessa produktion myötä. Nyt kirjallista opinnäytettä kirjoittaessani osaan ilmaista itseäni hieman paremmin.

Sain äänitekeskusteluista Elinan kanssa paljon irti, sillä niissä oli sallittua päästellä suustaan milloin mitäkin turvallisessa ympäristössä. Ajatuksieni olivat jatkuvasti muutoksessa. Sain vapaasti harhailla pääni sisäisesti milloin mihinkin (vaikka välillä päin seinää). Itseironialla ja huumorilla pääsin yli itsetunnon saamista kolhuista. Henkisesti otin turpaani mm. kuulemalla äänitteeltä olevani itse asiassa täysi pelle. Paasasin suu vaahdossa asiasta, mistä en vielä itsekään mitään ymmärtänyt. Yritin siteerata Wikipediasta lähtien kaikkea mahdollista epäonnistuen siinä komeasti.

Banaaliuden ja tyhmyyden pelosta huolimatta pyrin ennakkosuunnittelussa kohti henkilökohtaista rehellisyyttä. Yritin mennä niitä asioita kohti, jotka

oikeasti kiinnostivat minua, mitä oikeasti ajattelin asioista, ja mitä oikeasti tunsin. Koin tämän ainoaksi keinoksi päästä kohti omia ”totuuksiani” näyttelijäntaiteesta.

3.4 Harjoitusjakso

Harjoitusjaksomme kesti yhteensä viisi viikkoa. Ensimmäisen viikon käytimme kaiuttorkesterin rakentamiseen, katsomopenkkien ja ajopöytien maalaamiseen, ynnä muuhun tilanrakennukseen (ks. liite 3, kuvat 2–4). Loput neljä viikkoa käytimme siihen, mihin yleensäkin esityksen harjoitusaika käytetään: yhdessä etsimiseen, kokeilemiseen ja valintojen tekemiseen. Harjoittelemisen ryhmän kesken oli pääosin ihanaa, rentoa, inspiroivaa ja hauskaa. Olen todella kiitollinen Elinalle, Villelle ja Joonakselle tästä yhteisestä kokemuksesta. Saimme kaikista paineista ja haasteista huolimatta yhteistyön toimimaan erinomaisesti. Esitystä tehtiin oikeasti yhdessä. Vaikka otimmekin yksilöinä vastuuta eri osa-alueista, kaikki vaikuttivat kokonaisuuden syntyyn tasapuolisesti.

Työstin harjoitusjakson aikana esityksen tekstimateriaalia päivittäin: korjasin repliikkeihin tehtyjä muutoksia ja kirjoitin lisää kohtauksia. Uskoin sinnikkäästi siihen, että kunhan vain jatkan näyttelijäntaiteen etsimistä, niin lopulta kyllä löydän sen syvimmän olemuksen myös käsikirjoituksen tasolla. Näyttelijäntaiteen löydettyäni replikoisin neronleimaukseni sitten esityksissä yleisölle. Näin jälkikäteen ajateltuna en tarkalleen ottaen edes tiedä, mistä ajattelin sen näyttelijäntaiteen sitten lopulta löytyvän. Yritin sanallistaa näyttelijäntaidetta käsitteen tasolla, yritin saada sen näkymään vuorovaikutuksessa lavalla, yritin etsiä sitä yhdessä työryhmän kanssa, ja yritin löytää sitä kohtauksien sisältä. Hyörin ja pyörin sanan *näyttelijäntaide* ympärillä pääsemättä sen ytimeen. Harjoitusjakson loppupuolella olinkin jo kadottanut kaiken muun sisällön ohella sen, että miksi ylipäätään olin lähtenyt näyttelijäntaidetta etsimään.

Viikkoa ennen ensi-iltaa istuin tietokoneeni ääreen kirjoittamaan monologia, jonka aloitin sanoilla ”*Näyttelijäntaide on...*”. Olin jo jonkin aikaa pelännyt tuon lauseen täydentämistä, koska silloin saattaisin joutua kohtaamaan sen

tosiasian, että kaikesta etsimisestäni huolimatta en ollut löytänyt näyttelijäntaidetta. Esityksemme ensimmäisessä osiossa roolihahmo nimeltä Näyttelijäopiskelija Iitu etsii näyttelijäntaidetta, ja esityksen kokonaisdramaturgian kannalta halusin osion päättyvän johonkin suureen oivallukseen ja löytämisen hetkeen. Halusin pystyä väittämään jotain, tai ainakin ehdottamaan, mitä näyttelijäntaide sitten oikein on.

Ennen Näyttelijäopiskelija Iitun osion lopettavaa monologia kaiuttimista tulee monologi *Näkökulma* (liite 4, 2.4), jossa kielletään näyttelijäntaiteen olemassaolo. En halunnut päättää ensimmäistä osiota vain näyttelijäntaiteen kieltämiseen, joten minun oli vastattava väitteeseen omalla mielipiteelläni. Istuin kotona ahdistuneena ja kirjoitin seuraavanlaisen monologin esitykseen (liite 4, 2.5):

2.5 Iitun monologi

litu: On. Kyllä on näyttelijäntaidetta. Mä olen nähnyt sitä. Jos nyt tässä teille yhteen tai kahteen lauseeseen tiivistäisin sen, että mitä on näyttelijäntaide... Ellu, voit avata silmät, mä käytän sua esimerkkinä. (*Ellu avaa silmät.*) Näyttelijäntaide sitä, että, ihminen, eli näyttelijä, eli tässä tapauksessa Elina, on lavalla, tai lavalla olleessaan... (*tauco*) Näyttelijäntaide on, tai että näyttelijäntaidetta on se, kun näyttelijä esiintyy, tai esiintyessään, näyttämöllä ollessaan... (*tauco*) Yritän nyt tässä mieltä tarkkaan sen lauseen, minkä muodostan, ettei tule väärinkäsityksiä liittyen näyttelijäntaiteeseen, koska kyseessä ei ole mikä tahansa taide. Ei sillä, että taide nyt välttämättä koskaan olisi helposti määriteltävissä. Tai että kyllähän se on Wikipediassa aika selkeästi määritelty. Näyttelijäntaiteen määritelmän voi katsoa Wikipediasta. Paitsi että mä katsoin sieltä enkä löytänyt. (*tauco*) Esimerkiksi tämä kohtaus oli sellainen, missä olisi ollut kiva, jos olisi ollut ohjaaja tai käsikirjoittaja mukana. (*tauco*) Mä en löytänyt vastausta siihen, että mitä on näyttelijäntaide. Anteeksi! Mä teen esitystä näyttelijäntaiteesta, ja sitten mä en löydä sitä. Mun olisi pitänyt etsiä näyttelijäntaidetta roolityöstä jossain produktiossa, jossa käsikirjoittaja olisi antanut mulle roolin ja jotain sanottavaa, ja ohjaaja olisi voinut ehdottaa, että miten mä sen sanottavani sanon. No nyt päästiin ytimeen: mulla itselläni ei ole mitään sanottavaa! Ja silti vaan suu käy, ja olen vielä oikein pyytänyt ihmisiä tätä kuuntelemaan. (*tauco*) Ehkä mä nyt vaan sitten lopetan puhumisen ja selittämisen ja tulen tähän ja... (*Pitkä tauco, litu asettuu makaamaan lattialle Ellun viereen, kunnes nousee äkillisesti takaisin istumaan.*) Mä löysin sen!

Tässä monologissa Näyttelijäopiskelija Iitu päätyy näyttelijäntaiteen löytämiseen vain toteamalla, että nyt se löytyi. Ajattelin tätä kirjoittaessani ja näytellessäni, että löydän näyttelijäntaiteen käsillä olevasta hetkestä; tilanteesta lavalla, yhdessäolosta, vuorovaikutuksesta ja hiljaisuudesta. Tosiasiassa jouduin päätymään tähän itseäni epätydyttävään ratkaisuun, koska aika loppui kesken. Olisin halunnut päästä esityksessä pidemmälle näyttelijäntaiteen käsittelemisessä, mutta resurssit loppuivat kesken. Yritin lohduttaa itseäni ajattelemalla, että esitys olikin vain yksi osa tutkimustyötäni, ja tässä kirjallisessa opinnäytteen osiossa pääsisin sitten ehkä asian ytimeen. Olin pettynyt itseäni, että hätäratkaisuna päädyinkin lässyttämään iänikuista ”näyttelijäntaide on läsnäolon taidetta” -mantraa. Onhan se toki varmaan sitäkin, mutta mielestäni läsnäolo on edellytys näyttelemiselle ylipäätään, eikä kiteytä näyttelijäntaidetta purkkiin sellaisenaan. Näyttelijäntaiteen vertaaminen läsnäolon taiteeseen on kuin sanoisi maalaustaiteen olevan maalaamisen taidetta. No kyllä, sitähan se on, mutta mitä se sitten tarkoittaa?

Harjoitusjakson loppua kohden usko omiin ideoihin meinasi loppua kesken, ja välttelin hanakasti omien epävarmojen ajatusten ja mielipiteiden tuomista lavalle. Banaaliuden ja tyhmyyden pelon sietäminen meinasi käydä ensi-illan lähestyessä lähes mahdottomaksi. Päässäni rullasi mantra: ”vittu kun hävettää, vittu kun hävettää, ei saatana...” Tämä mantra oli kuitenkin todella vain oman pääni sisällä muodostettu, sillä harjoitusvaiheessa tukea tuli joka puolelta ihan tarpeeksi. Työryhmän kesken kannustimme toisiamme, läpimenoja seuranneet opettajat olivat innoissaan puolestamme, ja kotona sain kuulla olevani aina yhtä hysteerinen ennen ensi-iltaa. Ei siis mitään uutta auringon alla.

Oman häpeän ja pelon kanssa työskentelemiseen jouduin kuitenkin todella perehtymään tämän prosessin aikana. Pystyin ylittämään itseni monella tavalla esityksen tekijänä, mutta sisällöllisesti en päässyt maaliin saakka. Pupu meni niin sanotusti pöksyyn. Olisin halunnut uskaltaa väittää enemmän, näyttellä enemmän ja seistä rohkeammin valintojeni takana. Esityskaudella otin isoja harppauksia suhteessa harjoituskaudella kesken jääneisiin tavoitteisiin, etenkin esiintyjänä, mutta sisällöllisesti viiden viikon harjoitusprosessi riitti vain lähelle tavoitteitani. Halusin lähtökohtaisesti tehdä oman esityksen, jotta oppisin itsestäni enemmän taiteilijana ja

näyttelijänä. Tästä näkökulmasta ajateltuna ei pitäisi olla siis kovin vaarallista, jos kaikki tavoitteeni esityksen suhteen eivät toteutuneet täydellisesti. Epätäydellisyydestä löysin tilan oppimiselle ja kasvamiselle. Nyt kirjallista opinnäytettä työstäessäni aion taiteellisesta prosessista oppineena olla väistämättä tai pienentämättä itsessäni mitään. Täysillä päin!

Harjoitusjakson viimeinen viikko puristettiin hommia aamusta iltaan. Kaikenlaista oheistoimintaa riitti harjoittelun ja läpimenojen lomassa. Postitimme kutsuja, hoidimme käsiohjelman kuntoon, levitimme julisteita ja työstin käsikirjoitusta valmiiksi. Kaksi päivää ennen ensi-iltaa tajusin, että nyt on korkea aika siirtyä esityksen ulkopuolelta sen sisälle. Vielä oli opeteltava repliikit ulkoa, kehiteltävä hahmoja pidemmälle ja tunnelmoitava kokonaisuutta esiintyjän näkökulmasta. Koska tekemistä oli riittänyt esityksen joka osa-alueella, olin lähestulkoon unohtanut itse esiintyväni teoksessa.

Muistan väsymyksen ja kiireen keskellä oikein hämmästyneeni, kun tajusin, että miten myöhässä olenkaan esityksen ”teknisen” harjoittamisen kanssa. Tietysti ohjauksellisen näkökulman myötä alitajunta oli työstänyt paljon asioita, jotka olivat nopeasti myös siirrettävissä esiintymiseen, mutta oma ”valmistautumattomuuteeni” tuli silti yllätyksenä. Minun oli pakko lopettaa lavalta käsin kokonaisuuden tarkkaileminen ja kontrolloiminen. Halusin esityksissä pystyä leikittelemään materiaalilla huolelta, ja elämään kokonaisuuden sisällä vapaasti. Tämä vapaus ei olisi ollut mahdollista, jos jatkuvasti esiintyessäni olisin vain miettinyt muutoksia käsikirjoitukseen, näyttämötoimintaan tai rytmiin. Nyt jos koskaan oli aika näyttelijäntaiteen löytääkseni keskittyä näyttelemiseen.

3.5 Esitykset

Esityksiä meillä oli yhteensä kymmenen 8.2.–20.2.2013 välisenä aikana. Ja kuten harjoitusjaksoon, myös esityskauteen kuului asioita, joita siihen yleensä tuppaa kuulumaan. Esitys kehittyi koko ajan parempaan suuntaan toistojen ja yleisökontaktin myötä, ja kaikki yksittäiset esitykset tuntuivat keskenään erilaisilta. Vedimme oman läpimennon ennen jokaista esitystä, ja teimme

haluamiamme muutoksia edellisen esityksen pohjalta. Ensimmäisen ja viimeisen esityksen välillä tuntui olevan valtava henkinen matka. Tuntui äärettömän palkitsevalta kaiken sen ahertamisen jälkeen päästä vaiheeseen, mitä kaikista eniten rakastan näyttelijänä. Jos en ihan kerrassaan ja vilpittömästi rakastaisi esiintymistä, kirjoittaisin nyt opinnäytettä jossain muualla, jostain muusta aiheesta.

Näyttelijäntaiteen etsimisen suhteen ajattelin esityskaudella päässeeni lähelle tavoitettani, mutta en taaskaan ihan perille asti. *Iitun monologin* (liite 4, 2.5), lopussa sanoin löytäneeni näyttelijäntaiteen, ja sen hetken esittäminen hävetti minua joka ikisessä esityksessä. Tehtäväni oli nousta makuuasennosta istumaan, ja sanoa isosti ”*Mä löysin sen!*”. En olisi millään halunnut tehdä sitä, ja monesti sainkin palautetta, että ”*sitä sun viimeistä repliikkiä ei meinannut oikein kuulla*”. – No ei varmasti meinannut kuullakaan, sillä hampaita kiristellen sain juuri ja juuri itseni ylös istumaan ja repliikkini ääneen sanottua. Muuten esiinnyin todella suurella ilolla ja ylpeydellä, mutta juuri tämän kyseisen kohdan esittämistä pelkäsin aina etukäteen ja häpesin jälkikäteen. En tiedä johtuiko häpeäni siitä, että en ollut siviili-Iidana tyytyväinen monologin sisältöön itsessään, vai siitä, että jouduin väittämään julkisesti löytäneeni näyttelijäntaiteen juuri siitä kyseisestä hetkestä. Onnekseni olin kuitenkin näyttelijäntaiteen teknisiä taitoja opiskellut sen verran, että luultavasti tuo kuvailemani hetki meni suurimmalle osalle katsojista ihan uskottavasti läpi sisäisestä tunteestani huolimatta. Teki kylläkin mieleni parkua, että ”*en vittu löytänyt, piste!*”, mutta enpä uskaltanut tehdä sitäkään.

Aina hetkittäin tunsin lavalla ollessani pakahtuvani onnesta ja liikutuksesta. Tästä esiintymisen ihanuudesta halusin myös katsojien kuulevan. Kun harjoitusjaksolla vietimme päivää äänistudiossa, päätimme kaiken muun tarvittavan purkkiin saatuaamme nauhoittaa improvisoitua puhetta aiheesta ”*Miksi näyttelen?*”. Menimme vuorotellen Elinan kanssa äänityskoppiin, ja kuvittelimme itsemme lavalle. Esiintymisen hetken kuvaamisesta syntyi seuraavanlainen äänite (liite 4, 4.2):

4.2 Salaisuudet

litu: Tää on niin siistiä! Mä rakastan esiintyä, ja mä rakastan sitä kun te katotte mua, ja mä katon teitä. Mä esitän, ja tulkitsen, ja mä teen tekoja. Ne teot vaikuttaa teihin, ja sit se, kun ne vaikuttaa teihin, niin se vaikuttaa muhun. Ja mun kehossa on paino laskeutunut ihan alas, ja mul on semmonen olo, että mä seison kahella jalalla, ja mun hengitys kulkee esteittä. Mun rintaa vähän puristaa, ja vähän sattuu, mut se tuntuu hyvältä: se on juurikin se pakahtumisen tunne mikä tulee. Ja must tuntuu, että mä oon viis metriä pitkä, ja mul on semmonen iso pahvihattu päässä, ja mä olen yhteydessä koko maailmankaikkeuteen. Tuntuu, että kaikki on just nyt tässä. Kaikki ne ihmiset, joiden mä haluan olevan tässä, on tässä. Mä kuvittelen niin monta ihmistä katsomaan. Ja vaikka mä tavallaan esiinnynkin just sulle, niin älä nyt loukkaannu tästä, mutta mä saatan ajatella jotain aivan toista henkilöä. Että mä kyllä katon sua silmiin, mutta en mä sua kato. No joo, mutta niinhän tekin katotte mua, ehkä. Te katotte mua, mutta ette te mua kato. Tai että, tässä niin kun kattellaan toisiamme. Sattaahan olla, että esimerkiksi sä, nyt sinä siinä, koet tän todella kiusaannuttavana. Ja mähän en missään nimessä pääse käsiksi siihen, että mitä sä ajattelet. Mutta halusin tässä vaan jakaa sen, että tää on ehkä siisteintä mitä mä tiedän. Jonkun mielestä se voi olla vähän surullista. Joskus iltaisin kun mä en saa unta, niin mä ajattelen itseni lavalle, tai mä kertaan jotain edellistä esitystä päässäni, tai mietin, että miten mä sen esittäisin. Tavallaan siihen ei välttämättä tarvita teitä, tai sua. Mä rakastan näyttelemistä. Ja mä rakastan sitä kun sä katot mua.

Tämä minun rakkaudentunnustukseni, sekä Elinan oma monologi (liite 4, 4.2) nimettiin *Salaisuuksiksi*. Ne kuvasivat sisäisiä ja salaisia ajatuksiamme lavalla, joita katsojat eivät yleensä pääse kuulemaan. Esityksen lopussa makasimme Elinan kanssa maassa, kaiuttimet olivat laskeutuneet yleisön kasvojen eteen, ja niistä kuului vain onnellista kuiskausta kaikkien muiden audiovisuaalisten elementtien kadotessa hiljalleen pois. Kuiskauksina kuuluneet ”salaisuudet” päättivät koko esityksen, koska niissä oltiin lopulta kaikista tärkeimpien asioiden äärellä: rakkauden ja ilon.

4. NÄYTTELIJÄNTAITEEN ARVIOIMINEN

Taiteellisen opinnäytteeni tekoprosessin loppuvaiheilla sain idean kyselystä, jolla pyrkisin selvittämään OLE HYVÄ -esityksen katsojien kykyä arvioida esitystä opinnäytteen arviointikriteerien avulla. Tässä luvussa esittelen tekemäni katsojakyselyn tulokset sekä saamaamme katsojapalautetta. Luvun lopussa pohdin palautteen vaikutusta taiteen luomisen prosessiin. Lähestyn aihetta lähdekirjallisuuden avulla, sekä pohtimalla omaa suhdettani palautteen saamiseen.

4.1 Opinnäytteen arviointikriteerit

OLE HYVÄ -esityksissä jaettiin katsojille käsiohjelman (liite 5) välissä opinnäytteen arviointilomakkeita (liite 6), joissa oli näyttelijäntyön koulutusohjelman tutkintovaatimuksissa määritellyt opinnäytteen arviointikriteerit (Teatterikorkeakoulu 2010, 24), sekä näyttelijäntyön koulutusohjelman tarkentamat tarkastelukriteerit (Näyttelijäntyön koulutusohjelma 2011, 1). Ohjeena oli:

Ympyröi kokemustasi parhaiten kuvaava vaihtoehto a) Toteutui, b) En osaa sanoa c) Ei toteutunut. Ole hyvä ja palauta kaavake esityksen jälkeen Torilla olevaan laatikkoon.

Vastauksia käytetään materiaalina opinnäytteen kirjalliseen osioon. Kiitos!

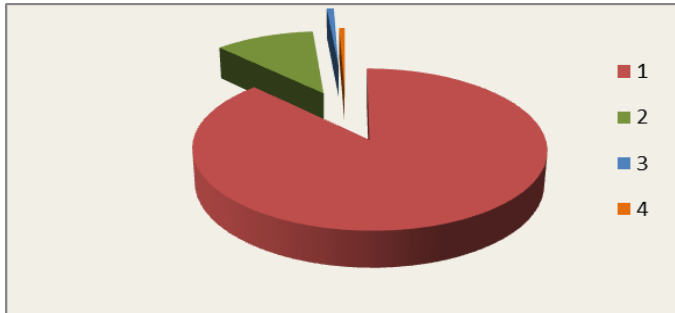
Esityksiä oli yhteensä kymmenen. Sain aineistoa ”tutkimukseeni” seitsemästä esityksestä. Ensi-illassa 8.2. lomakkeita ei jaettu yleisölle, koska olin unohtanut tehdä ne. Keskiviikkona 13.2. kukaan katsojista ei jättänyt lomaketta täytettynä, ja tiistaina 19.2. käsiohjelmaa jaettiin vahingossa ilman lomaketta. Yhteensä lomakkeita jaettiin 224 kpl.

Saimme esitykselle yhteensä noin 280 katsojaa. Kaikkinensa 60 katsojaa, eli noin 26,8 % lomakkeen saaneista katsojista vastasi kyselyyn. Esityskohtaiset taulukot arviointilomakkeiden vastauksista ja muista huomioista löytyy liitteenä (liite 7). Seuraavaan taulukkoon on merkitty koko esityskauden

keskiarvo (%) lomakekyselyn tuloksista opinnäytekriteerikohtaisesti, sekä suluissa vastaajien kokonaismäärä (kpl).

OLE HYVÄ				
Esitykset ma 11.2, ti 12.2, to 14.2, pe 15.2, ma 18.2, ti 19.2 ja ke 20.2.2013				
Vastauksia yhteensä 60 kpl				
Näyttelijäntöön koulutusohjelman tutkintovaatimuksissa määritellään maisterin tutkintoon kuuluvan opinnäytteen kriteerit seuraavasti:	A Toteutui	B En osaa sanoa	C Ei toteutunut	Tyhjä
1. Näyttelijäntöön taiteellisessa opinnäytteessä opiskelija osaa ilmentää itsenäistä taiteellista ajattelua ja ilmaisua.	98,3 % (59 kpl)	1,7 % (1 kpl)		
3. Osaa sovittaa oman taiteellisen näkemysensä työryhmän yhteiseen näkemukseen niin, että syntyy yhteinen teos.	100 % (60 kpl)			
3. Osaa sovittaa oman taiteellisen näkemysensä työryhmän yhteiseen näkemukseen niin, että syntyy yhteinen teos.	100 % (60 kpl)			
Näyttelijäntöön koulutusohjelma on tarkentanut taiteellisen opinnäytteen tarkastelukriteereitä seuraavasti:				
1. Näyttelijäntöön koskettavuus ja haastavuus	83,3 % (50 kpl)	15 % (9 kpl)		1,7 % (1 kpl)
2. Aiheen ja kerronnan hallinta suhteessa esityksen tyyliin	81,7 % (49 kpl)	16,7 % (10 kpl)	1,7 % (1 kpl)	10 % (6 kpl)
3. Äänellinen ilmaisu, puheilmaisuus, fyysinen ilmaisu ja niiden ulottuvuus	90 % (54 kpl)	10 % (6 kpl)	10 % (6 kpl)	10 % (6 kpl)
4. Ilmaisun kokonaisvaltaisuus ja elävyys	85 % (51 kpl)	15 % (7 kpl)		
5. Vuorovaikutus sekä suhteessa kanssaesiintyjiin että yleisöön	90 % (54 kpl)	8,3 % (5 kpl)		1,7 % (1 kpl)
6. Näyttelijäntöön lahjomattomuus, omintakeisuus, rohkeus, elämyksellisyys	83,3 % (50 kpl)	13,3 % (8 kpl)	3,3 % (2 kpl)	
7. Persoonallinen ote näyttämökieleen	88,3 % (53 kpl)	10 % (6 kpl)	1,7 % (1 kpl)	
8. Tietoinen ja perusteltu suhde tilaan ja aikaan esityksen kokonaisuudessa.	78,3 % (47 kpl)	20 % (12 kpl)	1,7 % (1 kpl)	
9. Näyttämöllisten tilanteiden hahmottaminen	80 % (48 kpl)	18,3 % (11 kpl)		1,7 % (1 kpl)
10. Näyttämöllinen rytmi ja dynamiikka	88,3 % (53 kpl)	11,7 % (7 kpl)		
11. Tyylin/tyyliin hallinta	76,7 % (46 kpl)	21,7 % (13 kpl)	1,7 % (1 kpl)	
12. Esityksen kokemuksellisuus eri aistialueilla ja eri ilmaisukeinojen yhteispeli	93,3 % (56 kpl)	5 % (3 kpl)		1,7 % (1 kpl)

Ja kun nyt kerran tähän tilastoleikkiin lähdin, en malta olla koskematta Excel-piirakkaan. Seuraava graafinen esitys kuvaa kaikkien kriteerien toteutumista katsojien mielestä (jos tällaista yhteenvetoa voidaan edes tehdä):

- 1. a) Toteutui 87,8 %
- 2. b) En osaa sanoa 10,9 %
- 3. c) Ei toteutunut 0,81 %
- 4. Tyhjä 0,6 %

Kuten Excel-piirakasta näkyy, suuri osa vastaajista valitsi kohdan ”a) Toteutui” erinäisten kriteerien kohdalla. Vaikka vastaajien määrä ei ollut päätähuimaava, niiden yhteenveto yllätti. Odotin suurempaa vastausprosenttia kohtaan ”b) En osaa vastata”, sillä itse en edelleenkään ymmärrä kaikkia opinnäytekriteerejä, tai tiedä, miten niiden toteutumista/havaitsemista/riittävyttä/onnistumista voidaan arvioida. Sana ”toteutua” ei kuitenkaan taida olla paras mittari opinnäytteen arviointi-kriteerien suhteen, mutta en keksinyt parempaakaan.

Jos haluaisi hieman tarkemmin syventyä kyselyn tuloksiin, niin voisi tässä yhteydessä todeta kohdan ”3. Äänellinen ilmaisu, puheilmaisuus, fyysinen ilmaisu ja niiden ulottuvuus” saaneen suhteessa eniten ”c) Ei toteutunut” -vastauksia (yhteensä 10% kaikista vastauksista). Tarkempaa analyysiä tuloksista tuskin kannattaa tehdä, koska kyselyssä ei esimerkiksi kysytty perusteluja vastauksille.

Jälkikäteen ajateltuna jo lomakekyselyn lähtökohta oli epämääräinen; ajattelinko, että kaikki arviointikriteerit ovat kuin tehtävänantoja, ja että nyt taiteellisessa opinnäytteessä taitojen pitäisi riittää niiden kaikkien toteuttamiseen? Tein lähtökohtaisesti kyselyn omaksi ilokseni. Tällä hetkellä sen tulokset tuntuvat kuitenkin merkityksettömiltä. Ajatuksenani oli tutkia sitä, miksi arviointikriteerilistoja ylipäätään on olemassa. Muiden

Teatterikorkeakoulun koulutusohjelmien tutkintovaatimuksissa ei ole opinnäytteen arviointikriteerejä lueteltu näin yksityiskohtaisesti. Pienen haastattelukierroksen pohjalta päättelen tämän johtuvan siitä, että jokainen taiteellinen opinnäyte tulisi nähdä ja arvioida sen omista lähtökohdista käsin, ilman tarkempia ennakkokriteerejä tai kategorioita.

Tekemäni lomakekysely saattoi olla aika älytön. Toisaalta kyselylomakkeiden välityksellä opinnäytekriteerit olivat esityksessä fyysisesti luettavissa ja katsojienkin arvioitavissa. Alun kriittisyydestäni huolimatta luulen ymmärtäväni opinnäytteen arviointikriteerien lähtökohtaisen tarkoituksen. Käsittääkseni niiden pitäisi auttaa opiskelijaa opinnäytteen tekemisessä, ja opinnäytteen tarkastajaa sen arvioinnissa.

4.2 Katsojapalaute

Opinnäytteen arviointikriteerilomakkeisiin katsojat saivat halutessaan jättää myös nimimerkkinsä, sekä muita huomioita esityksestä. Muun muassa seuraavanlaisia kommentteja oli kirjoitettu lomakkeisiin:

Hieno pläjäys tekotaiteellista paskaa vastaan. Kiitos! Nasse

KIVA ETTÄ VALO JA ÄÄNI TASAVAHVANA MUKANA. INSTALLAATIOMAISUUS+ Ei nimim.

Juoksin vuoden, mutten päässyt Teakkii, onnellinen toki teidän puolesta. Ei nimim. HULVATON JA KOSKETTAVA Mimmu

Erityislempparit olivat valo- ja äänihahmot ja työttömyysriita ja aiheen äärellä oleminen ja moni muu, mut nää tuli nyt ekana. Välillä mietin että onko asiat käsitelty tosissaan tai tappiin asti esim. taitelijakeskustelu. Aihe on kiinnostava, mutta jotenkin ajattelin että teillä olis ollu enemmän sanottavaa siitä taitelijuudesta tai taiteesta (<- mut nää on makuasioita hei!) Mutta ISO KIITOS! Upeita ootte molemmat. Ainiin pojat on kans tehny hienon työn. Ihmettelinkin jo että eikö tuu savua... Pökäle

Koskettava, ehkä hiukan sisäpiiriläppää, kehollinen ja voimakas, ei-halpa, keskittynyt, lämmin, kirkas; erinomainen, ehyt kokonaisuus. Jussi R

Jea, kiitos! I am impressed! Ihana nähdä kokonaisvaltaista esiintymistä ja heittäytymistä! Ei nimim.

Hyvä lattia. Mikael

Kaikki lomakkeiden kommentit löytyvät esityskohtaisesti merkittynä liitteestä (liite 7). Positiivisen palautteen saaminen oli kutkuttavaa. Kaikessa epävarmuudessa tunnustan ainakin tarvinneeni varmistusta sille, että saan olla vilpittömästi onnellinen ja ylpeä tekemästämme esityksestä. Saimme paljon palautetta esityksestä myös kasvotusten, ja esityksemme Facebook-sivulle tuli kommentteja kuten:

Hieno biisi! Nosti paljon erilaisia ajatuksia tekemisestä takaisin pohdintaan ja toi myös ainakin minulle uusia näkökulmia esiin. Himmi homma! Kipeen jees! Tomi

Onnittelut aidosta ja rehellisestä esityksestä. Avasitte verhoa ja annoitte katsella. Saitte meidät puolellemme. Kiitos Iitu, Ellu, Joonas ja Ville! Marja

Ihan paras esitys mitä olen varmaan ikinä nähnyt TeaKissa. menkää katsomaan. Kimmo

Ihan älyttömän hyvä, siisti ja kokonaisvaltainen esitys, joka osui ja upposi myös omaan tilanteeseen elämässä. Kiitos tekijöille. Pieni on kaunista. Milka

(Facebook 2013)

Myönnän näiden kehujen listaamisen kirjalliseen opinnäytteeseen olevan hieman kyseenalaista. Perustelen ratkaisuni yksinkertaisesti sillä, että ne vain tuntuvat niin hyviltä ja olen niistä kovin iloinen! Lisäksi palaute liittyy sisällöllisesti tähän työhöni; olenhan näyttelijäntaidetta etsiessäni pohtinut paljon palautteen merkitystä.

Jos katsojat olisivat rastittaneet arviointikriteerilomakkeissa järjestäen kohtaa ”c) *Ei toteutunut*”, ja muut huomiot olisivat olleet tyyliin: ”*En ihan ymmärtänyt, jäi sekava ja huono filis, opiskelkaa lisää*”, mitenköhän se olisi vaikuttanut omaan sisäiseen kokemukseeni? En kokenut löytäneeni näyttelijäntaidetta harjoitus- tai esityskaudelta, mutta löydänpö sen nyt näistä positiivisista kommentteista? Löytyykö näyttelijäntaide palautteen perusteella? Ovatko arviointikriteereihin pohjaavat palautteet luotettavia, kertovatko ne jotain taiteesta? Voiko kriteerien mukaan arvioida näyttelijäntaiteen todentumista? Voiko näyttelijäntaide olla yleisön palautteesta riippumatonta?

Yhden taidekäsityksen mukaan taitelijan ajatellaan tekevän yleensä sitä parempaa taidetta, mitä riippumattomampi hän on yleisönsä palautteesta. ”Kirjalliseksi keskustelukumppanikseni” noussut Teemu Mäki kirjoittaa esseessään (Mäki 2005) esitystaiteen riskejä olevan esiintyjän nouseminen

taidetta tärkeämmäksi, ja se, että taitelija juuttuu yleisöä mieliteleväksi viihdyttäjäksi. Näihin houkutuksiin lankeaminen on taiteilijan totaalinen tappio, jos ajatellaan taiteen edustavan kriittistä ja kokonaisvaltaista pohdiskelua ankarimmillaan. Mäen mukaan esimerkiksi esine taide on esitystaidetta lahjomattomampaa. (Mäki 2005, 386.) Hän kuvaa esityksentekijöiden kestävästä yleisön pienuudesta ja mahdollista penseyttä esineenmuotoista taidetta tekeviä paremmin (Mäki 2005, 387). Tämä johtuu siitä, että he näkevät yleisönsä elävältä, ja kaiken huomionsa juuri heihin kohdistaneena (Mäki 2005, 396).

En voi itse sanoa edustavani tätä taidekäsitystä, jonka mukaan esitystaiteen tekijät olisivat yhtään sen heikompia kuin muutkaan taiteilijat, vain koska heidän työnsä on alttiimpi suoralle palautteelle. Katsomossa istuvan yleisön energian ja reaktiot voi aistia reaaliaikaisesti. Omien valintojen takana seisominen esitystilanteessa vaatii keneltä tahansa suurta rohkeutta ja vahvuutta. Jokainen taiteilija alasta riippumatta pohtii varmasti tahollaan, mikä vaikutus palautteella on omiin valintoihin. Taidetta tehdään useimmiten omaa itseä, mutta myös ulkopuolista kokijaa varten. Jos ainut motiivi teoksen esillepanoa varten on elannon saaminen, se on mielestäni silloin maailman huonoin tapa tehdä rahaa. Jos tekijällä ei ole muuta tarvetta taiteensa julkiseksi tekemiseen kuin rahallinen hyöty, kannattaisi mielestäni keskittyä puuhastelemaan itsekseen, ja tehdä jotain parempipalkkaista työtä siinä ohella.

Olen samaa mieltä Mäen kanssa kuitenkin siitä, että yleisön edustaessa suurta roolia esitystaiteessa on olemassa se riski, että taidetta tehdään *vain* yleisöä varten. Näin ollen taiteesta katoaa se, mikä ainakin itselleni on ensisijaisesti taiteen toteutumisen ehto: omakohtainen, yksilön sisäisestä kokemuksesta nouseva luova panos. Itse jouduin taiteellista opinnäytettä tehdessäni taistelemaan yleisön miellyttämisenhalua vastaan. Sortuessani miellyttämiseen saatoin tehdä vastoin omaa intuitiotani. Kahlitsin sisäistä maailmaani sen pelossa, että en ole yleisön mielestä tarpeeksi viihdyttävä tai selkeästi ymmärrettävä. En myöskään voinut katkaista vuorovaikutusta yleisön tai vastaanäyttelijän kanssa sulkeutumalla omaan todellisuuteeni. Vuorovaikutuksen ja itsenäisyyden välillä tasapainoileminen vaatii esitystilanteessa suurta herkkyyttä.

5. TAJUAMINEN

Tässä luvussa kerron oivalluksestani, jonka sain kirjallisen opinnäytteeni työstämisen viime metreillä palautteen merkitystä pohtiessani. Kerron myös oivalluksen laukaisemasta lähdekirjallisuuden ahnehtimisesta, sekä sen synnyttämistä uusista kysymyksistä.

5.1 *Tätä se on*

Esityskautta kuvatessani (luvussa 3.5) kerroin saavuttaneeni lavalla hetkittäin ilon ja onnen. Se kokemus muistutti samaa kokemusta, kuin mitä kirjallisen opinnäytteeni alussa kuvasin liittyen näyttelijäntaiteen kokemukseen katsojana (luvussa 2.4). En liikuttunut lavalla ollessani itsestäni tai omasta näyttelemisestä, vaan yhteisestä hetkestä työryhmän ja yleisön kanssa. Olin kokenut samanlaisen hetken ensimmäistä kertaa jo lapsena: riemun yhteenkuuluvuudesta. Saman yhteenkuuluvuuden ja kontaktin tunteen olin saavuttanut useasti myös katsojana kokiessani näyttelijäntaidetta. Muutaman *OLE HYVÄ* -esityksen jälkeen kun sain palautetta kyynelehtiviltä katsojilta, mietin että olivatkohan he vaikuttuneet kokemastaan, koska olivat tunteneet saman yhteenkuuluvuuden tunteen? He olivat siis ehkä tavoittaneet jotain, mitä itse voisin kutsua taiteen kokemukseksi. Esityksissä siis saattoi olla näyttelijäntaidetta läsnä, mutta kuka määrittää missä se oli ja millä hetkellä? – NO PERKELE, MINÄ! ”Minällä” tarkoitan subjektin (näyttelijä tai katsoja) sisäistä kokemusta, jota ei voida ulkopuolelta arvioida oikeaksi tai vääräksi.

Kaiken tämän etsimisen, jaarittelemisen ja pyörittelemisen jälkeen tajusin tätä opinnäytettä kirjoittaessani, että jos haluan löytää näyttelijäntaiteen, löydän sen omasta kokemuksestani. Ei sitä kukaan mistään muualta voi löytää kuin itsestään, valinnoistaan ja omasta kokemuksestaan. Näyttelijäntaiteen löydän katsomon puolelta katsojana tai lavalta käsin näyttelijänä ihan itse. Eikä se näyttelijäntaiteen kokemus mistään muusta taiteen kokemisesta sen kummemmin eroa. Taide on taidetta, ja se tulee todeksi ihmisen

kokemuksessa. Ne valinnat ja keinot, joita näyttelijäntaiteen todentuminen vaatii, on jokaisen tekijän ja kokijan itse määriteltävä.

Arvaapa vaan, arvoisa lukija, miten hölmistynyt olo minulle tämän oivalluksen jälkeen tuli. Pitikö minun ihan totta tehdä kokonainen esitys aiheesta, ja kirjoittaa kymmeniä sivuja pohdintaa kera lähdekirjallisuuden vain tämän tajutakseni? – Näköjään piti. Mutta voiko tämä asia todella olla näin yksinkertainen? Ja jos asia on niin, että taide todentuu yksilön kokemuksessa, niin mitkä osatekijät siihen vaikuttavat? Miten pääsisin kiinni näyttelijäntaiteen kokemuksen edellytyksiin? Mitä ne edellytykset minulle ovat? – Ja taas hetkessä olin keskellä uusia kysymyksiä.

Viikkoa ennen opinnäytteeni palautuspäivää istuin koulumme aulassa, ja päivittelin ääneen oivallukseni yksinkertaisuutta. Jonkin aikaa paasattuani eräs ohjaajaopiskelija kysyi, olinko tutustunut filosofi John Deweyn kirjaan nimeltä *Taiteen kokemus* (Dewey 2010)? – En ollut, mutta jo nimestä arvasin, että pakkohan minun oli se kirja käsiini hankkia. Vieressä istunut kasvatustieteiden opiskelija sanoi, että hän oli juuri hankkinut kyseisen klassikkoteoksen, ja lupasi tuoda sen mukanaan seuraavana päivänä. Seuraavan päivän iltaan mennessä olinkin sitten jo kahlannut läpi 400 - sivuisen eepoksen, ja itku meinasi päästä. Jo takakannessa sanotaan näin:

Kaikki on kokemusta. Kokemus on kaikki. John Dewey (1859–1952) esittää, että taidetta pitää tutkia elävän olennon ja ympäristön välisinä vuorovaikutussuhteina. ... taiteen, kuten uskonnon, tieteen ja politiikan, ytimessä on kokeminen. Kokemuksista taas paljastuu jotakin taiteenkaltaista. (Dewey 2010, takakansi.)

Deweyn kirjan luettuani harmittelin ensin kovasti sitä, että miksi en ollut jo aikaisessa vaiheessa törmännyt tähän kirjaan? Sitten ajattelin, että ehkä tämän prosessin kohdallani pitikin mennä juuri näin: päädyin loppupäätelmääni oman ajatteluprosessin ja käytännön tuoman kokemuksen kautta, enkä vain kirjasta lukemalla. Dewey oli kirjoittanut jo sata vuotta sitten jotain, minkä minä vasta tajusin, mutta eipä se Deweykään tainnut olla ensimmäinen ihminen, joka taiteen olemusta pohtiessaan tähän oivallukseen päätyi.

Dewey kirjoittaa kuitenkin armahtavasti, että taiteen ymmärtäminen ei ole helppoa, koska se on tuotoksen tekoja kokemuksessa ja kokemukselle (Dewey 2010, 11). Taidetta ei voi edes ymmärtää sinällään, vaan sitä tulee pitää yhtenä tekijänä yleisessä prosessissa, jossa ihminen ja ulkopuolinen maailma sovittautuvat toisiinsa (Dewey Hellen 2010, 400). Dewey kirjoittaa taiteen kokemuksesta ”*esteettisenä kokemuksena*”, jonka tekee omintakeiseksi juuri se, että mitään eroa minän ja havaitun asian välillä ei ole. ”...*kokemus on esteettistä, sikäli kun organismi ja ympäristö luovat yhteistoiminnassa yksittäisen kokemuksen, jossa ne ovat kyllin yhdentyneitä lakatakseen olemasta erillisinä*”. (Dewey 2010, 302.) Hän kuvaa kokemuksen olevan lisääntyntä eläväisyyttä ja ihastuttava havaitsemisen tapa, joka ei tarkoita satunnaisuuksille ja epäjärjestykselle antautumista, vaan osoitusta vakaudesta, joka ei ole lamaannuttavaa, vaan rytmistä ja kehittyvää (Dewey 2010, 30).

Esteettisen kokemuksen aines on ihmisenä olemisessa – ihminen yhteydessään luontoon luonnon osana – on sosiaalista. Esteettinen kokemus on jonkin sivilisaation elämän ilmentymä, tallenne ja juhlistus, kehityksen edistämiskeino ja myös perimmäisin arvostelma sivistyksen laadusta. Sillä siinä missä yksilöt tuottavat esteettistä kokemusta ja nauttivat siitä, nuo yksilöt ovat kuitenkin mitä ovat kulttuuriensa tuottaman kokemuksen sisällössä. (Dewey 2010, 393.)

Mielestäni Dewey kuvaa kauniisti tadetta ja sen kokemista, eikä minulla ole tähän tällä kertaa mitään lisättävää. Yhteenkuuluvuuden tunteeni taiteen kokemuksen hetkellä voisi olla myös sitä, kun *organismi ja ympäristö ovat kyllin yhdentyneitä lakatakseen olemasta erillisinä* (Dewey 2010, 302). Deweyn kirjan luettuani aloin silmäillä uusin silmin jo aikaisemmin lukemaani lähdekirjallisuutta ja hakea uutta. Pian huomasin olevani jo syvässä ajatusketjujen suossa. Päätin hillitä itseäni ja lopettaa siihen. Saadakseni kirjallisen opinnäytteen valmiiksi aikataulussa, oli pakko vain huokaista syvään ja sulkea kirjat viikon ajaksi, kunnes opinnäyte olisi palautettu. Kesken jäi muun muassa taidefilosofiaa käsitteleviä kirjoja, joista olisin varmasti saanut paljon aineistoa opinnäytteeseeni. Mutta entä sitten? Itseäni varten minä näitä kirjoja luen enkä opinnäytteeni takia. Ja opinnäytteenkin on vain väline, joka nyt kohdallani toimii ajattelun kohdennusalustana.

5.2 Ihmisten taide

Tämän luvun lopuksi, ennen loppupäätelmiäni, haluaisin vielä lyhyen kappaleen verran käsitellä sitä, mitä ja ketä varten taide mielestäni on. Tahdon kirkastaa asian itselleni kirjoittamalla siitä, miksi näitä asioita ylipäättään pyörittelen aikani kuluksi ja opinnäytteen suorituksena.

Professori Eero Heinonen kirjoittaa artikkelissaan *Muusikoksi aikova – sietokyvyn ammattilainen* (Heinonen 1995), että esittävää taidetta ei ole erikseen olemassakaan. Taide on aina luovaa ansaitakseen taiteen nimen. Heinonen kirjoittaa, että taiteilijan arvomaailma ja tavoitteet eivät järjesty ulkoa käsin, vaan että ”jokainen taiteilija etsii arvojaan lopun ikäänsä – tai niiden puuttuessa joutuu kaoottiseen maailmaan, jossa mikä tahansa voi olla arvoltaan mitä vaan”. Seurauksena tästä voi olla vapauden riemun sijasta motivaation katastrofi (Heinonen 1995, 135.) Hänen näkemyksensä mukaan taide on ihmistä varten, ja ihmisyyden kokeminen antaa taiteelle sen lopullisen merkityksen. Kun luova ihminen liikkuu oman lahjakkuutensa ja kiinnostuksensa suuntaan, sisäinen ja ulkoinen todellisuus eivät kohta uhkaa ihmisen sisällä. Hän kuvaa vain ehyen, itseään tuntevan ja itseään kunnioittavan ihmisen saavan ehyen kontaktin musiikkiin ja soittimeen luovalla tavalla. (Heinonen 1995, 137.)

Mielestäni tämä Eero Heinosen kuvaus musiikin esittämisestä kiteyttää hyvin sen, mitä ajattelen näyttelijäntaiteen olevan: ihmisten taidetta ihmisyyden kokemuksesta. Kun luova ihminen liikkuu rehellisesti oman kiinnostuksensa suuntaan, ihmisen sisäinen todellisuus ei kohta ulkopuolista uhkaa. Muusikon kontaktia musiikkiin ja soittimeen voisi verrata näyttelijän kontaktiin suhteessa esitykseen, sen eri elementteihin ja omaan itseensä. Ehyestä ihmisestä en niinkään tiedä, mutta itseään tuntevan ja kunnioittavan ihmisen sisäisestä maailmasta voi nousta luovalla tavalla jotain, mikä tavoittaa myös muiden ihmisten sisimmän.

6. LOPPUPÄÄTELMÄT JA KIITOKSET

Tämän taiteellisen ja kirjallisen opinnäytteen prosessin johdattelmana olen löytänyt itsestäni taiteilijan. Voin sanoa löytäneeni näyttelijäntaiteen: minulla on mahdollisuus toteuttaa itseäni taitelijana näyttelemisen kautta. Nämä väitteet pohjautuvat seuraaviin johtopäätöksiini:

- Taide on kokemuksessa. Voimme ainoastaan tietää millainen oma kokemuksemme jostain asiasta on, jolloin tietämyksen ulkopuolelle jää millainen tuo asia todellisuudessa on. Oma henkilökohtainen taidekäsitelmäni nousee sisäisestä kokemuksestani. Taiteen tekeminen on taiteen kokemista.
- Oman kokemukseni mukaan taidetta voi kokea katsoessaan näyttelijää, ja näyttelijä voi kokea taidetta näytellessään. Näyttelijällä on lukemattomia keinoja käytössään, joista keho, ajatus, sielu ja ympäristö ovat ne keskeisimmät. Näiden ulottuvuuksien avulla näyttelijä luo yhteistä todellisuutta, jossa ihmiset voivat kohdata.
- Taiteilijuus on ihmisen sisäisesti koettavissa oleva ominaisuus, ei ulkoapäin annettava arvonimi. Taiteilija on ihminen, joka pyrkii luovalla toiminnalla kohti taiteen kokemusta. Pyrin luovilla teoillani kohti taiteen kokemusta, olen siis taiteilija.

Näyttelijäntaide on...

...yhteyttä maailmankaikkeuden kanssa.

...näyttelijän vahvaa yhteyden tunnetta läsnäoleviin ihmisiin ja onnesta pakahtumista.

...taidetta siinä missä mikä tahansa muukin taide.

...valinnoissa – eettisissä, moraalisisissa, yhteiskunnallisissa ja käytännön valinnoissa – mitä teen, keiden kanssa ja miksi.

...ihmisten taidetta ihmisyyden kokemuksesta.

Näitä listoja tehdessäni ajattelin, miten olikaan mahdollista, että kyseenalaistin prosessin alussa näyttelijäntaiteen olemassaolon? Tai sen että voinko minä toteuttaa itseäni taiteilijana näyttelemällä? Nykyään en enää kyseenalaista, mutta jatkan edelleen saman kysymyksen esittämistä. Mitä on näyttelijäntaitee?

Tällä hetkellä koen pääseväni kysymyksessä kuitenkin jo pintaa syvemmälle: Mitkä ovat näyttelijäntaiteen kokemuksen edellytykset minun kohdallani? Mistä kaikesta näyttelijäntaitee rakentuu? Millainen näyttelevä taiteilija minä olen? Mitä ovat ensisijaiset taiteen tekemisen keinoni? Mitä haluan taiteellani välittää? Olen kuullut jostain lauseen ”vain ratkeamattomat ongelmat voivat olla aidosti kiinnostavia”. Näin se taitaa tässäkin tapauksessa olla. Taiteen olemuksesta voi saada sanallisesti kiinni vain hetkittäin, ja sitten se taas pakenee määritelmiä.

Olen aina etsinyt näyttelijäntyötä opiskellessani näyttelemisen henkistä sisältöä ja ammattini arvoja. Koen tämän maisterin opinnäytteen prosessin myötä saaneeni sisäistä rauhaa ja lämmön tunteen rintakehään. Kun mieli täyttyy toisinaan tulevaisuuden työllistymistä ja omaa ammatillista riittämättömyyttä koskevista asioista, minun tarvitsee vain johdattaa itseni taiteen äärelle: kuunnella lempimusiikkiani tai katsoa arvostamiani näyttelijöitä lavalla. Niistä hetkistä tavoitan parhaimmillaan taiteen kokemuksen, ja keskittymiseni palaa minulle olennaiseen asiaan. En halua ajatella tulevaa ammattiani kilpajuoksuna kohti mainetta ja glooriaa, vaan suurena onnen ja yhteenkuuluvuuden välineenä tässä ja nyt. Voin tietoisesti varjella ja kehittää suhdettani taiteeseen ja löytää siitä todellista sisältöä elämäni. Opinnäytteen prosessin loppupuolella tajusin, että tutkiessani näyttelijäntaidetta tutkinkin taidetta ylipäätään. Taiteen tutkiminen ja tekeminen tekee minut onnelliseksi, ja sillä tiellä haluan tarpoa tulevaisuudessakin. Ymmärtämällä enemmän taiteen tekemisen edellytyksistä, voin saattaa myös muita sen äärelle ja sitä kokemaan.

Opinnäytteen tekoprosessi kokonaisuudessaan vei minua kohti itsenäistä taiteilijuutta. Saavutin itselleni asettamiani tavoitteita, joita olivat muun muassa oma taiteellinen kasvu, luottamus omiin taiteellisiin ratkaisuihin ja henkilökohtaisen motivaation löytäminen ammattia koskevissa valinnoissa.

Ylitin tavoitteeni monella tavalla taiteellista opinnäytettä tehdessäni, ja löysin itsestäni uusia kykyjä teatterin tekijänä. Maisterintutkintoon kuuluvan opinnäytteen tekeminen oli minulle kaikkienensa kovin antoisa ja positiivinen prosessi, jonka sisällössä riittää paljon käsiteltävää jatkossakin.

Jos näin jälkikäteen katsottuna saisin tehdä jotain toisin, soimaisin itseäni vähemmän keskeneräisyydestä ja epätäydellisyydestä prosessin aikana. Opinnäytteeni on toiminut näytteenä sisäistämistäni opista, mutta myös valtava opinmatkana omaan itseeni. Niinpä jätän nyt ”virhelistan” tekemisen väliin, ja siirryn tyytyväisenä kiittämään opintoihini keskeisesti vaikuttaneita henkilöitä.

Valmistun nyt keväällä 2013 ensimmäisten joukossa Taideyliopiston Teatterikorkeakoulun näyttelijäntyön koulutusohjelmasta taiteen maisteriksi. Voin onnellisin mielin siirtyä eteenpäin kohti jotain uutta, josta en vielä itsekään mitään tiedä. Koen saaneeni koulutuksesta tiedon ja taidon ohella suuren määrän henkistä pääomaa, joka tulee kantamaan minua tässä ammatissa vahvasti tulevaisuudessa. Kiitos tästä kuuluu rakkaille opiskelutovereilleni, kaikille opettajilleni ja henkilökunnalle Teatterikorkeakoulussa.

Kiitokset opinnäytteeni ohjauksesta näyttelijäntyön (-taiteen!) lehtori Jukka Ruotsalaiselle, teknisestä avusta Teakin kirjaston vastaavalle esimiehelle Jenni Mikkoselle, kommenteista lehtori Seppo Kumpulaiselle ja tuesta perheelleni. Erityiskiitokset yhteishengestä opiskelutovereilleni, jotka kirjoittivat opinnäytteitään samassa tietokoneluokassa kanssani keväällä -13.

Lisäksi haluaisin osoittaa kiitokseni ja kunnioitukseni näyttelijäntyön (-taiteen!) professoreille Kati Outiselle ja Vesa Vierikolle sekä omalle kurssivastaavalleni näyttelijäntyön (-taiteen!) lehtori Tiina Pirhoselle, jotka ovat toimineet opettajinani kaikki nämä viisi vuotta opiskellessani Teatterikorkeakoulussa. Olen saanut opiskella turvallisessa ja ihmisläheisessä ilmapiirissä, missä jokaisen opiskelijan yksilöllistä taitelijaksi kasvua on kunnioitettu ja tuettu huolella. Opettajien rakkaus taiteenalaamme kohtaan ja intohimoinen suhde opettamiseen on ollut inspiroivaa ja esimerkillistä. Syvä kiitos ja kumarrus!

LÄHTEET

LÄHDEKIRJALLISUUS JA ARTIKKELIT:

Artaud, Antonin. 1983. *Kohti kriittistä teatteria*. Suom. Ulla-Kaarina Jokinen. Helsinki: Otava.

Dewey, John. 2010. *Taide kokemuksena*. Suom. Antti Immonen & Jarkko S. Tuusvuori. Tampere: Eurooppalaisen filosofian seura ry / *Niin & Näin*.

Eskola, Matti. 2000. ”Transsendentti” Teoksessa Matti Eskola, Tuula Kaurinkoski, Kaarina Turtia (toim). *Sivistyssanakirja*. Keuruu: Otava, 731.

Heinonen, Eero. 1995. ”Muusikoksi aikova – sietokyvyn ammattilainen.” Teoksessa: Raija Ojala (toim.). *Esiintyjä: Taiteen tulkki ja tekijä*. Porvoo: WSOY, 133-138.

Kumpulainen, Seppo. 2011. *Hikea ja harmoniaa: Liikunnan ja fyysisen ilmaisun opetus Suomen Teatterikoulun ja Teatterikorkeakoulun näyttelijäkoulutuksessa vuosina 1943 – 2005*. Väitöstutkimus. Helsinki: Teatterikorkeakoulu, esittävien taiteiden tutkimuskeskus.

Kurkela, Kari. 1995. ”Yksityisen ja yhteisen rajalla - Musiikin esittämisen emotionaalisista ja kognitiivisista ulottuvuuksista” Teoksessa Raija Ojala (toim.). *Esiintyjä: Taiteen tulkki ja tekijä*. Porvoo: WSOY, 77-115.

Lehmann, Hans-Thies. 2007. *Draaman jälkeinen teatteri*. Suom. Riitta Virkkunen. Helsinki: Like.

Monni, Kirsi. 1995. ”Avoimet mahdollisuudet - kehon henkisyys, hengen kehollisuus.” Teoksessa Raija Ojala (toim.). *Esiintyjä: Taiteen tulkki ja tekijä*. Porvoo: WSOY, 63-74.

Mäki, Teemu. 2005. *Näkyvä pimeys: Esseitä taiteesta, filosofiasta ja politiikasta*. Helsinki: Like.

Niemi, Irmeli. 1975. *Nykyteatterin juuret*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Sadeniemi, Matti. 1989. ”Taide” Teoksessa Matti Sadeniemi (päätoimittaja). *Nykysuomen sanakirja*. Porvoo: WSOY, 483 .

Stanislavski, Konstantin. 2011. *Näyttelijän työ*. Toim. & Suom. Kristiina Repo. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

INTERNETLÄHTEET:

Facebook: ”OLE HYVÄ” *Eesityksen tapahtumasivu*. <http://www.facebook.com/events/130093787154174/?ref=22> (28.2.2013). Facebook 2013.

Näyttelijäntyyön koulutusohjelma: ”N ohje maisterin opinnäytteen tarkastajalle 7.4.2011.” *Jaetut asiakirjat*.

<http://pandora/ryhmat/nod/Jaetut%20asiakirjat/Forms/AllItems.aspx> (25.3.2013). Teatterikorkeakoulu, Teatteritaiteen laitos 2011.

Teatterikorkeakoulu: ”Teatteritaiteen laitoksen tutkintovaatimukset 2010-15.” *Tutkintovaatimukset*. http://www.teak.fi/general/Uploads_files/Nteksti.pdf (12.7.2012). Teatterikorkeakoulu 2010.

TEATTERIESITYKSET:

OLE HYVÄ – Esitys kahdelle näyttelijälle, valolle ja äänelle. Esityskonsepti: Työryhmä. Työryhmä: Iida-Maria Heinonen, Elina Keinonen, Ville Mäkelä, Joonas Outakoski. Esityskäsikirjoitus: Iida-Maria Heinonen & Työryhmä. Valosuunnittelu: Ville Mäkelä. Äänisuunnittelu: Joonas Outakosti. Esiintyjät: Iida-Maria Heinonen, Elina Keinonen, Ville Mäkelä, Joonas Outakoski. Ensimmäinen ilta 8.2.2013, Studio 2, Teatterikorkeakoulu, Helsinki.

Spoonface. Ohjaaja: Henrika Andersson. Käsikirjoitus: Lee Hall. Esiintyjä: Maria Heiskanen. Lavastaja: Katrin Brannstrom. Valosuunnittelu: Mari Agges. Ensi-ilta kevät 2005, Klockriketeatern, Helsinki.

MUUT LÄHTEET:

Heinonen, Iida-Maria. 1994. ”Päiväkirjan aloitus” *Päiväkirja*.

Heinonen, Iida-Maria. 2011. *Sanakirja matkoilleni näyttelijänä*. Näyttelijäntyön koulutusohjelman kandin portfolio, Teatterikorkeakoulu. Heinonen 2011.

Tuppurainen, Allan (säv. & san.) & Kari Antero Hillo (sov.) 1987. *Rölli ja usvametsän neito*. Musiikki-laiho 1991.

Kansikuva. OLE HYVÄ -esityksen harjoituksissa 2/2013.
Kuvassa vasemmalta oikealle: Elina Keinonen, Iida-Maria Heinonen
Valokuva: Joonas Outakoski

LIITTEET

Liite 1: Kandidaatin portfolion Sanamaasto

vuorovaikutus
suuntaaminen läsnäolo
impulssi reaktio veto
fokus kontakti
kuunteleminen

terveys tekniikka
rytmi hengitys
ulkonäkö harjoittelu
leikki ääni puhe
teot energia

YMPÄRISTÖ

-näyttelemisen tapahtuu
suhteessa ympäristöönsä

KEHO

-näyteltävien asioiden
fyysistäminen tapahtuu keholla

NÄYTTELIJÄ

AJATUS

-toiminnan lähtökohtana

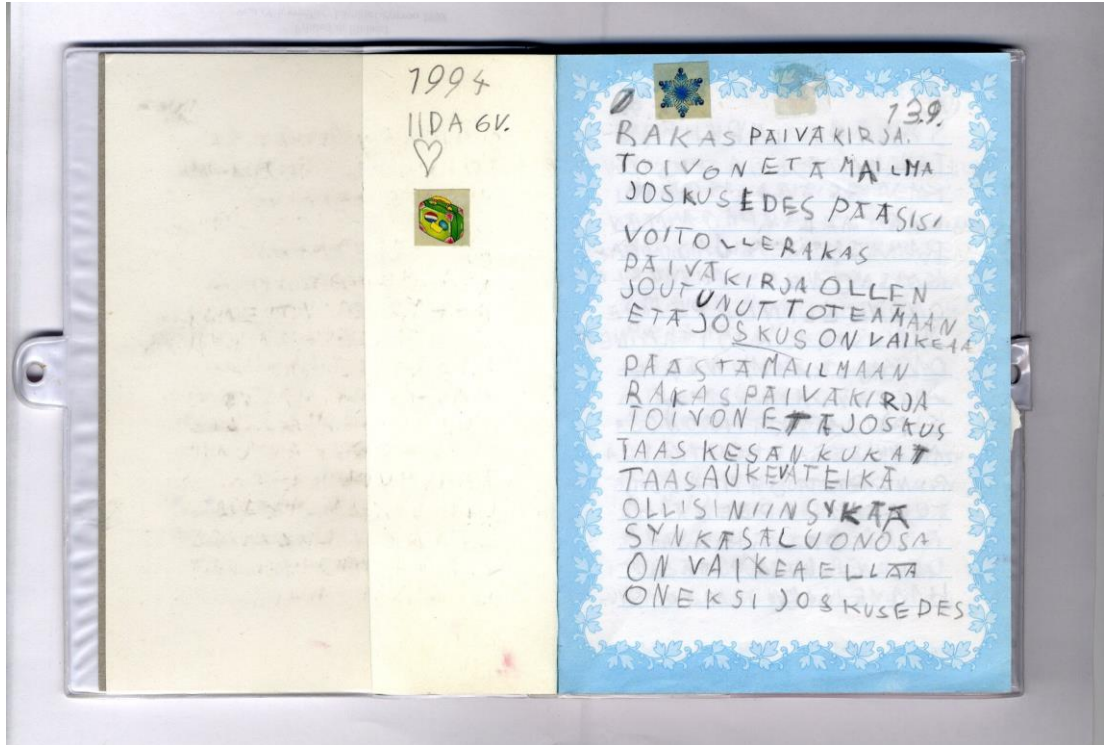
maailmankatsomus rohkeus
helppous sitoutuminen
rehellisyys apukeinot mielikuvitus
asenne ahkeruus valinnat
avoimuus hyväksyminen ilo

SIELU

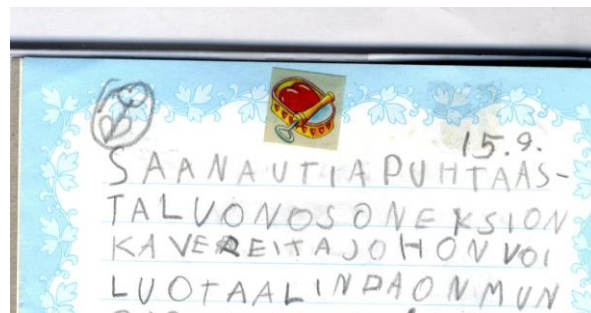
-merkitys ja henki
näyttelemiseen

vapaus antautuminen
intohimo intuitio minä
tahto temperamentti
persoonallisuus tunteet

Liite 2: Lapsuuteni päiväkirjan aloitussivu

Heinonen 1994, 1. Päiväkirja.

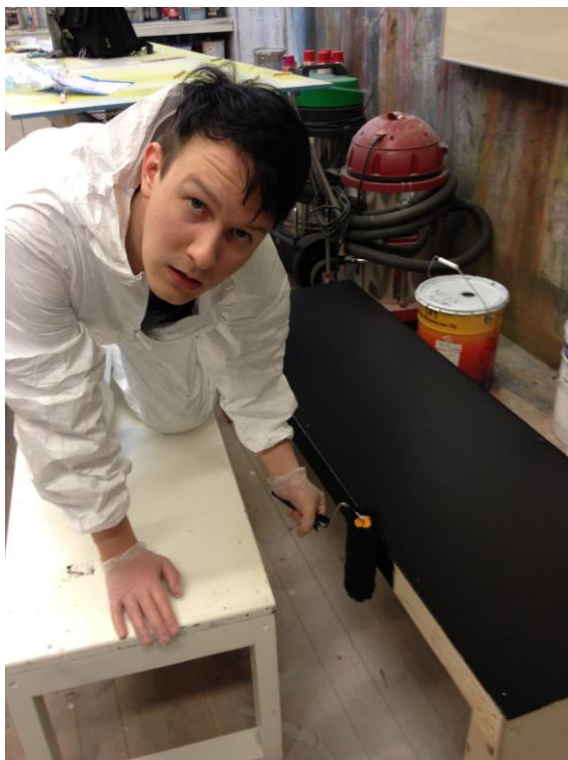

Heinonen 1994, 1. Päiväkirja.

Liite 3: Kuvia OLE HYVÄ -esityksestä

Kuva 1. OLE HYVÄ -esityksen juliste. Suunnittelu ja toteutus: Anna Salmisalo. Vasemmalta oikealle kuvassa: Iida-Maria Heinonen, Elina Keinonen Valokuva: Ville Mäkelä

Kuva 2. Katsomopenkkien maalausta Teakin pajalla 12/2012.
Kuvassa: Joonas Outakoski. Valokuva: Iida-Maria Heinonen

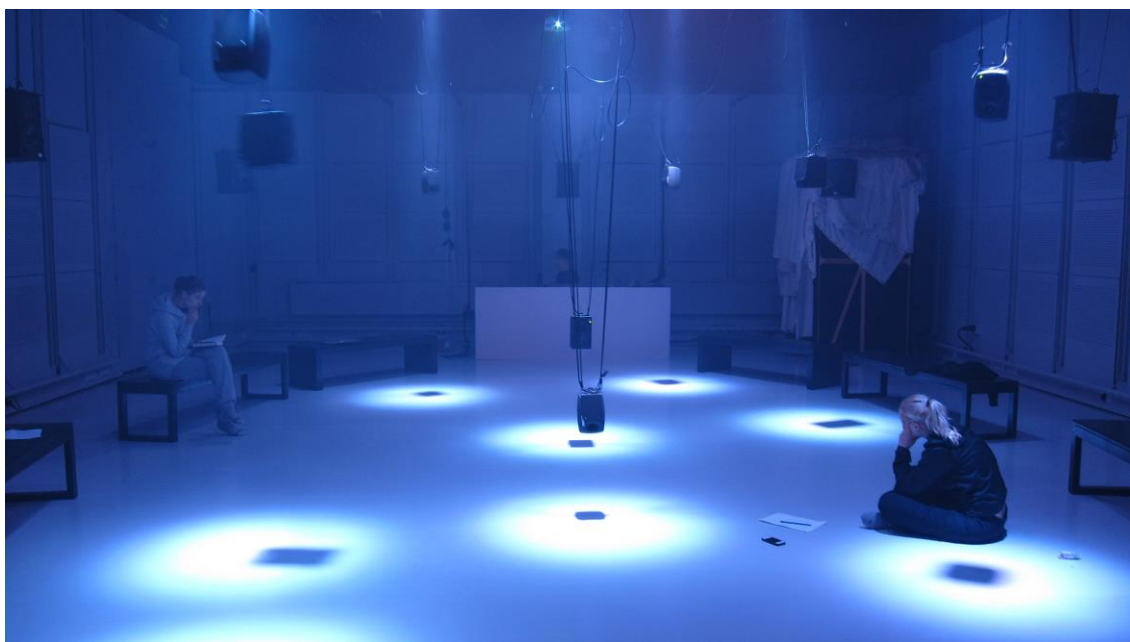
Kuva 3. Kaiutinkehikoiden ripustuksien maalaamista Teakin pajalla 01/2013.
Valokuvassa vasemmalta oikealle: Elina Keinonen, Iida-Maria Heinonen. Valokuva: Joonas Outakoski

Kuva 4. Kaiutinorkesterin ripustamista *OLE HYVÄ* -esityksen harjoituksissa 01/2013.
Kuvassa: Joonas Outakoski Valokuva: Iida-Maria Heinonen

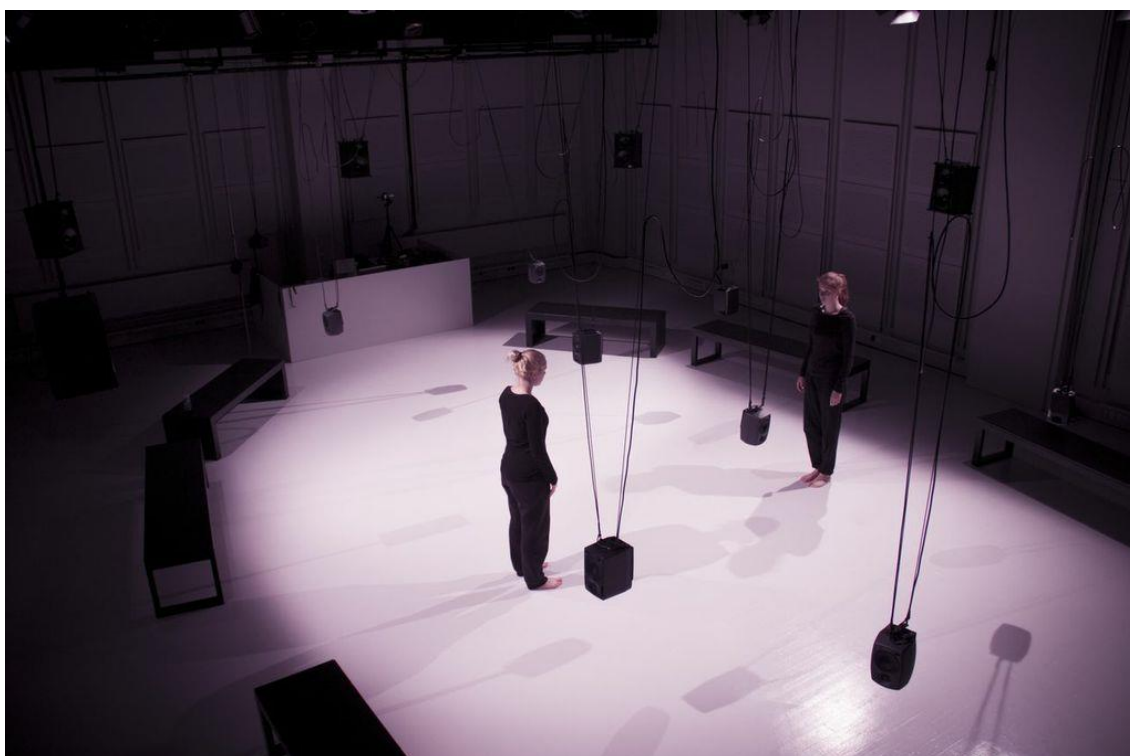

Kuva 5. Äänityksiä ”äänitysmajassa” *OLE HYVÄ* -esityksen harjoituksissa 01/2013.
Kuvassa: Joonas Outakoski Valokuva: Iida-Maria Heinonen

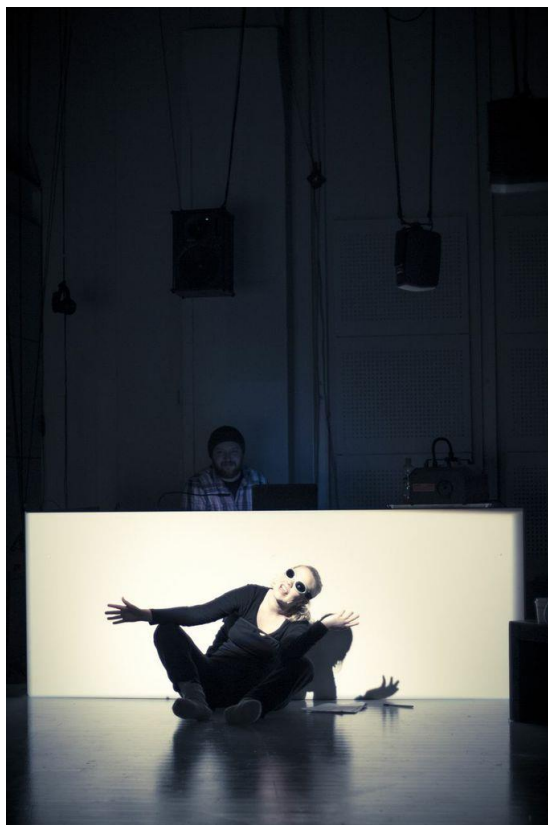
Kuva 6. *OLE HYVÄ* -esityksen harjoituksissa 1/2013.

Kuvassa vasemmalta oikealle: Elina Keinonen, Joonas Outakoski ja Iida-Maria Heinonen
Valokuva: Ville Mäkelä

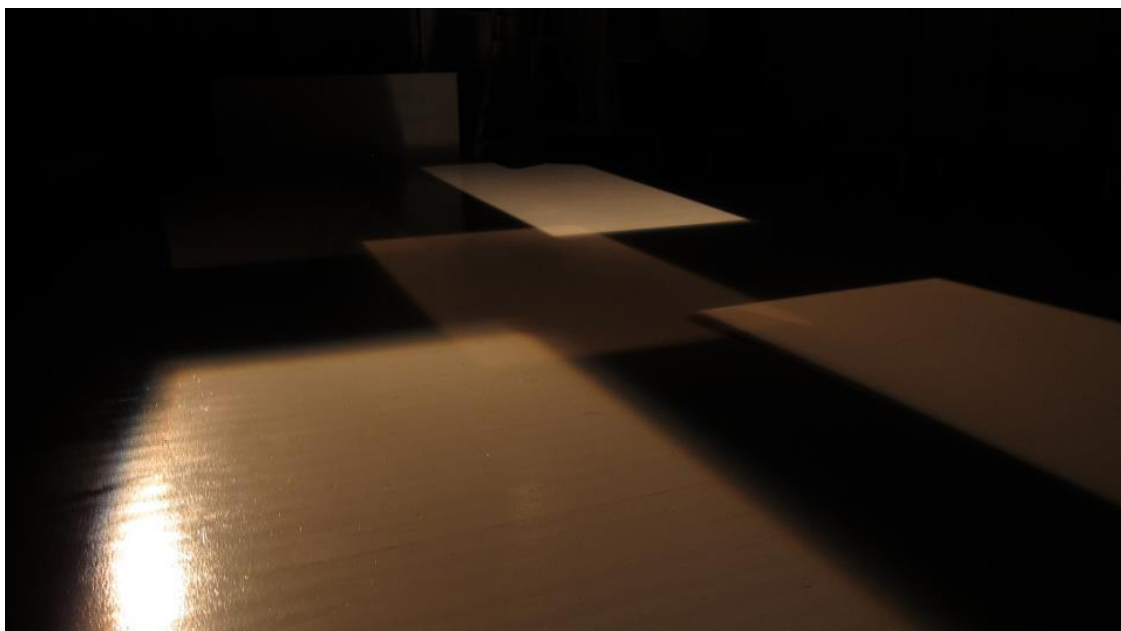

Kuva 7. *OLE HYVÄ* -esityksen harjoituksissa 2/2013.

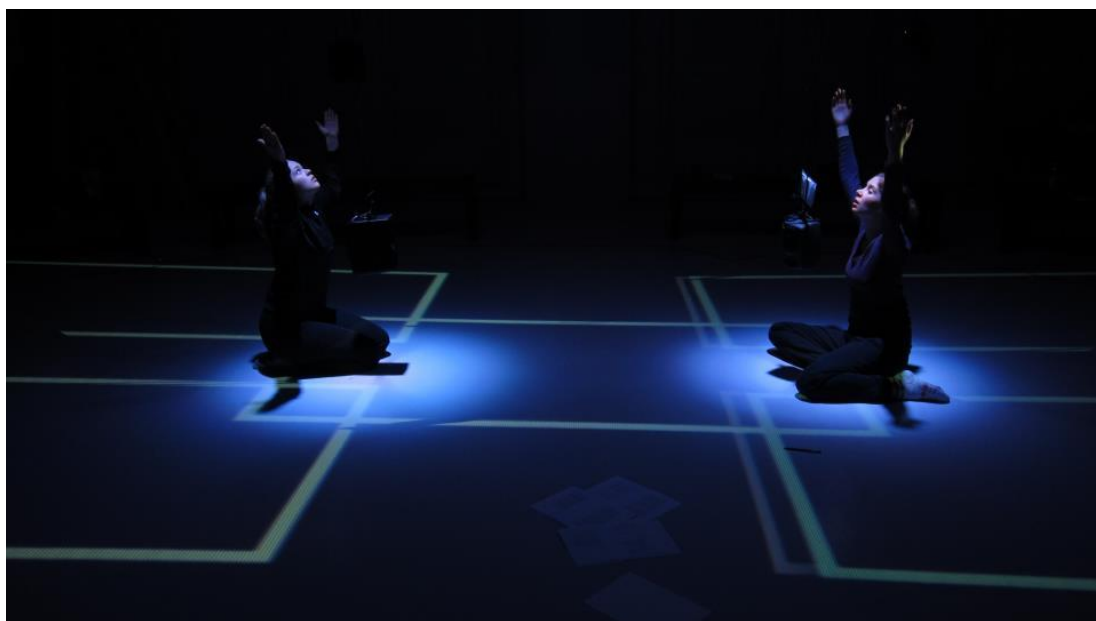
Kuvassa vasemmalta oikealle: Iida-Maria Heinonen, Elina Keinonen. Valokuva: Joonas Outakoski

Kuva 8. *OLE HYVÄ* -esityksen harjoituksissa 2/2013.
Kuvassa: Ville Mäkelä, Iida-Maria Heinonen. Valokuva: Joonas Outakoski

Kuva 9. Valotestejä *OLE HYVÄ* -esityksen harjoituksissa.2/2013 Valokuva: Ville Mäkelä

Kuva 10. *OLE HYVÄ* -esityksen harjoituksissa 1/2013.
Kuvassa vasemmalta oikealle: Iida-Maria Heinonen, Elina Keinonen Valokuva: Ville Mäkelä

Kuva 11. *OLE HYVÄ* -esityksen harjoituksissa 2/2013.
Kuvassa vasemmalta oikealle: Elina Keinonen, Iida-Maria Heinonen. Valokuva: Joonas Outakoski

Liite 4:OLE HYVÄ -esityskäsikirjoitus

OLE HYVÄ – Esitys kahdelle näyttelijälle, valolle ja äänelle.

Käsikirjoitus työryhmän tuottaman materiaalin pohjalta: Iida-Maria Heinonen
(lukuun ottamatta kohtauksia: 2.6 kirj. Outakoski, 3.5 kirj. Keinonen, 3.6 kirj. Mäkelä)
Työryhmä: Iida-Maria Heinonen, Elina Keinonen, Ville Mäkelä, Joonas Outakoski

OSA 1: ALKU

- 1.1 Alkulämmittely
- 1.2 Opinnäytteen arviointikriteerit
- 1.3 Tervetulo puhe

OSA 2: NÄYTTELIJÄOPISKELIJA IITU

- 2.1 Roolin kaari
- 2.2 Näyttelemisen opinnäytteen arviointikriteerien avulla
- 2.3 Keskustelua taiteesta
- 2.4 Näkökulma
- 2.5 Iitun monologi
- 2.6 Valo- ja äänikeskustelu, osa 1 (kirj. Outakoski, Heinonen)

OSA 3: NÄYTTELIJÄOPISKELIJA ELLU

- 3.1 Näyttelemisen opinnäytteen arviointikriteerien avulla
- 3.2 Roolin kaari
- 3.3 Keskustelua näyttelijäntyöstä
- 3.4 Työkeskustelu
- 3.5 Ellun monologi (kirj. Keinonen)
- 3.6 Valo- ja äänikeskustelu, osa 2 (kirj. Mäkelä, Heinonen)

OSA 4: VALO JA ÄÄNI

- 4.1 Audiovisuaalinen loppuhuipennus
- 4.2 Salaisuudet

OSA 1. ALKU

1.1 Alkulämmittely

litu ja Ellu (I&E) juoksevat Torilla n. 15 min ennen esityksen alkua. Joonas ja Ville avaavat ovet yleisölle Studio 2.seen. Yleisön istuessa katsomossa I&E juoksevat sisään ääntä päästäten kädet ylhäällä. I&E juoksevat yleisön ympäri kierroksia, kunnes pysähtyvät opinnäytekriteerien alkaessa. I&E riisuvat lenkkarinsa, juovat vettä ja jäävät kuuntelemaan opinnäytekriteerejä.

1.2 Opinnäytteen arviointikriteerit

Opinnäytteen arviointikriteerit tulevat kaiuttimista (K). I&E kuuntelevat kriteerejä yleisön kanssa ja valmistautuvat esitykseen.

- K:
- Näyttelijäntöön koulutusohjelman tutkintovaatimuksissa määritellään maisterin tutkintoon kuuluvan opinnäytteen kriteerit seuraavasti:
 1. Näyttelijäntöön taiteellisessa opinnäytteessä opiskelija osaa ilmentää itsenäistä taiteellista ajattelua ja ilmaisua.
 2. Osaa tehdä itsenäisiä taiteellisia ratkaisuja.
 3. Osaa sovittaa oman taiteellisen näkemyksensä työryhmän yhteiseen näkemykseen niin, että syntyy yhteinen teos.
 Näyttelijäntöön koulutusohjelma on tarkentanut taiteellisen opinnäytteen tarkastelukriteereitä seuraavasti:
 1. Näyttelijäntöön koskettavuus ja haastavuus
 2. Aiheen ja kerronnan hallinta suhteessa esityksen tyyliin
 3. Äänellinen ilmaisu, puheilmaisuus, fyysinen ilmaisu ja niiden ulottuvuus
 4. Ilmaisun kokonaisvaltaisuus ja elävyys
 5. Vuorovaikutus sekä suhteessa kanssasiintyjiin että yleisöön
 6. Näyttelijäntöön lahjomattomuus, omintakeisuus, rohkeus, elämyksellisyys
 7. Persoonallinen ote näyttämökieleen
 8. Tietoinen ja perusteltu suhde tilaan ja aikaan esityksen kokonaisuudessa

9. Näyttämöllisten tilanteiden hahmottaminen
10. Näyttämöllinen rytmi ja dynamiikka
11. Tyylin/tyylien hallinta
12. Esityksen kokemuksellisuus eri aistialueilla ja eri ilmaisukeinojen yhteispeli

1.3 Tervetulo puhe

Opinnäytekriteerien päätyttyä I&E puhuvat yleisölle.

litu: Tämä on taiteellinen opinnäytteemme ”Ole hyvä”. Minä olen Iida-Maria Heinonen, ja esitän tässä esityksessä roolia nimeltä Näyttelijäopiskelija litu.

Ellu: Minä Elina Annemari Keinonen näyttelen roolia nimeltä Näyttelijäopiskelija Ellu. Valosuunnittelun opiskelija Ville Hermannin Mäkelä istuu tuolla.

litu: Ja äänisuunnittelun opiskelija Joonas Antti Sammeli Outakoski istuu tuossa. Ville ja Joonas eivät halua esiintyä, että jos katsotte heitä, niin voitte olla asiasta tietoisia. Näyttelijäopiskelija litun lisäksi näyttelen tässä esityksessä rooleja nimeltä Eläytyvä Ohjaajaopiskelija ja Näennäisesti Työllistetty Näyttelijäopiskelija. Lisäksi esitän eräänlaista versiota Valosuunnittelun opiskelija Villestä.

Ellu: Minä esitän Näyttelijäopiskelija Ellun lisäksi rooleja nimeltä Ihaileva Dramaturgiopiskelija, Kaikentietävä Näyttelijäopiskelija ja Romahtava Näyttelijäopiskelija. Sokerina pohjalla esitän vielä eräänlaista versiota äänisuunnittelun opiskelija Joonaksesta.

litu: Tämä esitys on jaettu kolmeen osaan. Ensimmäisessä osassa Näyttelijäopiskelija litu etsii näyttelijäntaidetta. Toisessa osassa Näyttelijäopiskelija Ellu pohtii suhdettaan näyttelijäntyöhön. Kolmannessa ja viimeisessä osassa Ville ja Joonas tutkivat, mitä valon ja äänen itsenäinen dramaturgia voisi olla. Olette saaneet käsiohjelmien

välissä opinnäytteen arviointikriteerilomakkeet, jotka voitte halutessanne täyttää esityksen jälkeen, ja jättää laatikkoon, joka sijaitsee oven vasemmalla puolella.

Ellu: Esityksen materiaalin olemme tuottaneet itse, lukuun ottamatta opiskeluaikana toistamiamme fysiikan ja äänenkäytön harjoitteita. Tämä opinnäyte on tehty kysymyksistä, joita tulevat ammattimme herättävät, sekä pyrkimyksestä päästä opinnäytteen arviointikriteerien ytimeen. Esityksemme ensimmäinen osio alkaa nyt. Näyttelijäopiskelija litu, ole hyvä.

litu: Ihaileva Dramaturgiopiskelija, ole hyvä!

OSA 2. NÄYTTELIJÄOPISKELIJA IITU

2.1 Roolin kaari.

litun hypätessä keskelle näyttämöä, siihen piirtyy videotykeistä heijastuva roolin kaari. litu siirtyy fiktion, ja Ellu muuntuu Ihailevaksi Dramaturgiopiskelijaksi (ID).

ID: Tässä lattialla näette Näyttelijäopiskelija litun roolin kaaren.

litu: Näyttelijäntaide. Näyttelijän... taide. Olenko mä taitelija?

ID: Ekspositio. Alku. Klassisen draaman kaavassa ekspositio tarkoittaa alkujaksoa, joka sisältää keskeisen dramaattisen kysymyksen, johon näytelmä etsii vastausta: mitä on näyttelijäntaide? litu miettii kovasti miten hän löytää näyttelijäntaiden, ja miten hän voi toteutua taitelijana. litu päättää etsiä näyttelijäntaidetta teatteriesityksestä.

litu: Ohjaaja, käsikirjoittaja, pukusuunnittelija, koreografi, lavastaja, valosuunnittelija, äänisuunnittelija, tuottaja, lipunmyyjä, vastaanäyttelijä ja MINÄ! (*Runkkailee innoissaan.*)

ID: litu saavuttaa hybriksen, joka tarkoittaa henkilöahmon äärimmäistä ylimielisyyttä tai ylpeyttä.

litu: (*Lakoa maahan tuskastuneena*) Joo, joo... En nyt ihan saa kiinni, mutta kokeillaan vaan, ihan sama, tehdään ihan miten sä haluat. Mä en vaan saa kiinni, mutta tottakai mä kokeilen, tehdään just miten SÄ haluat.

- ID: Harjoituksissa litun on vaikea ottaa ohjeita vastaan, sillä niiden avulla näyttelijäntaidetta ei ainakaan tunnu löytyvän. litulla välähtää: tehdäkseen taidetta, on oltava taiteilija, joka tekee taidetta itsestään lähtöisin.
- litu: Minä ite! Pum!
- ID: litu antaa ensimmäisenä potkut ohjaajalle. Hiljalleen hän kadottaa todellisuuden tajunsa, yliarvioi kykynsä, valtansa ja pätevyytensä.
- litu: Minä vittu kirjoitan repliikkini ite... Pum!
- ID: Siinä meni käsikirjoittaja... (*Pum!*) - Pukusuunnittelija... (*Pum!*) - Koreografi... (*Pum!*)... - Valosuunnittelija!
- litu: Eiku... Valosuunnittelija, äänisuunnittelija, vastaanäyttelijä ja meikämandoliino. Näin!
- ID: Hamartia, eli hyvässä tarkoituksessa tehty kohtalokas erehdys. litu jatkaa esityksen tekoa näyttelijäntaiteen löytääkseen. (*litu alkaa kirjoittaa tietokoneella.*) litu istuu kotona tietokoneen edessä ja ahdistuu: hän ei keksi yhtäkään repliikkiä. (*litu vaikeroi maassa.*) Myös harjoituksissa lyö tyhjää.
- litu: Kun musta tuntuu, ja nyt siis puhun ihan vain omasta kokemuksesta ja tunteesta, että te vaaditte multa jotain, mitä mä en ole... Mä en ole ohjaaja, enkä käsikirjoittaja, vaan mä olen näyttelijä, ja mä haluan näytellä!
- ID: Peripeteia eli kliimaksi.
- litu: Pum! Pum! Pum!
- ID: Vastanäyttelijä, valosuunnittelija ja äänisuunnittelija saavat lähteä. Tämä on se piste, eli peripeteia, jossa nouseva viiva taittuu laskevaksi.
- litu: Näyttelijäntaide, on näyttelijän taidetta. Keitä muita mä siihen tarvitsen, kun itseni ja yleisön?
- ID: litu hankkii itselleen yleisön, ja alkaa näytellä.

litu: *(Puhuu yleisölle.)* Minä ja sinä. Sinä ja minä. Me, tässä, nyt. Tässä meidän välissä. Suuntani aina sinussa, sinun minussa. Minä etsin aina sinua, ja täältä minä sinut aina löydän. Sinä ja minä. Minä ja sinä... Hän.

ID: Ylimielisyys kostautuu päähenkilölle ja tapahtuu tunnistaminen, eli anagnorisis. Laskeva toiminta. Kun tragedian päähenkilö ymmärtää virheensä, tapahtuu tunnistaminen eli anagnorisis, totuus tulee julki. litu tajuaa, että hän ei ole löytänyt näyttelijäntaidetta. litu katsoo kysyvästi yleisöä, ja yleisö katsoo kysyvästi takaisin.

litu: Oliko tässä teidän mielestänne missään kohtaa näyttelijäntaidetta?

ID: Yleisö ei vastaa. Loppuratkaisu. Katharsis on juonessa tapahtuva tunnerakenne sen harmonista loppua kohden. Tässä näytelmässä litu ei näyttelijäntaidetta löytänyt, mutta loppu antaa pientä toivoa tulevaisuudelle...

litu: Näyttelijäntyyön taiteellisessa opinnäytteessä opiskelija osaa ilmentää itsenäistä taiteellista ajattelua ja ilmaisuja. Osaa tehdä itsenäisiä taiteellisia ratkaisuja. Osaa sovittaa oman taiteellisen näkemyksensä työryhmän yhteiseen näkemykseen niin, että syntyy yhteinen teos...

litu hyppää pois roolin kaarelta. Ihaileva Dramaturgiopiskelija muuttuu takaisin Elluksi.

2.2 Näyttelemisen opinnäytteen arviointikriteerien avulla

Kaiuttimista kuuluu äänenavusta. litu laulaa siansaksaa vaccai -harjoituksia muistuttavilla melodioilla. Lattialle ilmestyy valoneliöitä, joihin litu tekee varjoteatteria. Ellu katsoo.

litu: Avezzo a vivere, sentza kon morto
in tsetto al korto, parento il par.
Nel contrasto amor tsatende
ronkipedeo tsi-isarende.
Mais si barbaro pon e
mai, mai, mai, pon e.

Kaiuttimista (K) kuuluu kussakin esityksessä eri ohje, jonka mukaan litu yrittää näytellä.

- K: Tänään perjantaina 8.2 opinnäytekriteeri numero 1. Näyttelijäntyön koskettavuus ja haastavuus./
 Tänään maanantaina 11.2 opinnäytekriteeri numero 2. Aiheen ja kerronnan hallinta suhteessa esityksen tyyllilajiin./
 Tänään tiistaina 12.2 opinnäytekriteeri numero 3. Äänellinen ilmaisu, puheilmaisu, fyysinen ilmaisu ja niiden ulottuvuus./
 Tänään keskiviikkona 13.2 opinnäytekriteeri numero 4. Ilmaisun kokonaisvaltaisuus ja elävyys./
 Tänään torstaina 14.2 opinnäytekriteeri numero 5. Vuorovaikutus sekä suhteessa kanssaesiintyjiin että yleisöön./
 Tänään perjantaina 15.2 opinnäytekriteeri numero 6. Näyttelijäntyön lahjomattomuus, omintakeisuus, rohkeus, elämyksellisyys./
 Tänään lauantaina 16.2 opinnäytekriteeri numero 1. Näyttelijäntyön koskettavuus ja haastavuus./
 Tänään maanantaina 18.2 opinnäytekriteeri numero 2. Aiheen ja kerronnan hallinta suhteessa esityksen tyyllilajiin./
 Tänään tiistaina 19.2 opinnäytekriteeri numero 3. Äänellinen ilmaisu, puheilmaisu, fyysinen ilmaisu ja niiden ulottuvuus./
 Tänään keskiviikkona 20.2 opinnäytekriteeri numero 4. Ilmaisun kokonaisvaltaisuus ja elävyys./

2.3 Keskustelua taiteesta

litun turhautuessa hän kutsuu paikalle Kaikentietävän Näyttelijäopiskelijan (KN). Dialogia käydään osittain livenä, osittain kaiuttimien välistyksellä.

litu: Kaikentietävä Näyttelijäopiskelija, ole hyvä ja kerro, mitä on näyttelijäntaide?

KN: Mähän kirjotin sen. Luitsä sen? Et lukenu.

litu: Kerro.

- KN: Et voin mä olla ensi-illassa silleen, et ku se on sit niinkun tavallaan, se on niinku siinä, et nyt se on än... niin sanotusti valmis se esitys. Niinku, että...
- litu: Mut onksun mielest taide, onkse niinku, onkse adjektiivi?
- KN: Joo-o. Taiteena-ko? Joo, okei, mä e...
- litu: Tai taiteen kokemuksena.
- KN: ...mä en pysty yhtään ajattelee sitä tollee. Mä en niinku yhtää...
- litu: Mitä sulle taide on, mitä sun mielestä taide tarkoittaa?
- KN: Siis, mä en ymmärrä noit sun kysymyksii kosk...
- litu: Et mihin sä pyrit?
- KN: Et tottakai mä pyrin tekeen taidetta, mut emmä mieti sitä niinku kaksneljäseittemän, et jokainen mun käden liike on silleen, et no tää on taidetta, tai jokainen vihree pikku...
- litu: Ei niin, mut jos sä pyrit tekemään taidetta niin tottakai sul on jotain niinkun, minkä mukaan ulos...
- KN: Mut toi on, joo joo, siis kyl, joo, kyllä, mut, mut mä en nyt kyl tavallaan...
- litu: Muts se et nii-i, se että pyrinkö, et pyrinkö mä myymään lippuja? Taidehan vittu on sekin miljoonabisnes!
- KN: Mut täytyy sanoo, et se son niinku hieno ajatus, et sillon mä en edes välttämättä mieti sitä, et mitä vittuu tää nyt kertoo noille. Ja sit siin sivus mä voin käydä huoraamas tuol muualla, ja sitte

pilipalipilipali hei hei, et mitäs keinoja ruvetaan käyttää, et täst tulis taidetta?

litu: Juurikin se pilipalipilipali heihei, on se, minkä mukaan...

KN: Totta vitussa se on taidetta.

litu: Meille!

KN: Meille joo ja...

litu: Nii?

KN: Mut mä en edes voi vastat siitä, et mitä se on jollekin muulle...

litu: Ei! Ei nii!

KN: Enkä mä edes halua vastata siitä. Mä en ajattele sitä.. Mua häiritsee se sana taide, et koska mua ärsyttää aina kun joku puhuu silleen, et joo me tehään taidetta ja tää on sit taiteilja ja sitä ja tätä. Ku mä en ymmärrä et miks puhuu siitä ylipäätään, et istuu jalat ristissä Studio 2.sen lattialla, ja olla silleen, et vittu me tehään taidetta.

litu: Mut eiks sua kiinnostaa tehdä taidetta?

KN: Kiinnostaa!

litu: Mut pelkäätsä et se taide on niin ylevä sana?

KN: Ei mut en mä tarvii sitä. Se on ihan sama asia, kun et sä meet näyttämölle, ja joku sanoo et "ole hauska".

litu: Mut onks sun mielestä kokemus pyörällä ajosta taidetta? Et mitkä asiat tekee siitä sen, et se on meille taidetta, tai et me koetaan tekevämme taidetta?

KN: No se on meistä lähtöstä.

litu: Joo?

KN: Me pyritään yhdessä niiden kahden miehen kanssa hahmottamaan jonkun näköstä teatterillista, itseriittosta paskaa.

litu: Ei mut se, et sä sillä hetkellä, ni totta vitussa sun ny pitää keskittyä siihen niin että...

litu ja KN käyvät selin makuulle jalat yli heitettynä niin, että kaiuttimet laskeutuvat takapuolien ylle. Keskustelu jatkuu "takapuolista" kaiuttimien välityksellä..

KN: Mut tätä mä ajattelin, et sä tarkoitat, et se...

litu: Nii joo en vihannu.

KN: Ja sen takii mä kysyin sitä et...

litu: Toi YT-paseilu ni se on vaan jotain sit, että ne jotka niinku puhuu YT...

KN: Mut minä en o puhunu YT-paseista!

litu: Oolet, oolethan!

KN: En! En ole.

litu: Mut joo joo.

KN: Mull ei o varaa, mä oon ollu siellä.

litu: Joo, mut silti sä pidit sitä haahuiluna, ja se oli sun mielest paskaa.

KN: Koska mä olin siellä sisällä, totta vitussa mä ymmärsin sen paremmin kun jonkun (piip)-jutun, jonka mä kävin kattomassa, en tajunnu siitä

yhtään mitään. Mistä niinkun sinäkin oot sanonu, et sä et tajunnu siit yhtään mitään.

litu: Enkä oo sanonu.

KN: No joku muu sano joku muu sano, mut et, mut et...

litu: Taiteen tekeminen on jotain tiettyjä niinkun valittuja keinoja tai materiaaleja, tai asioita jollain tavalla niinkun järjestettynä niin, että se, mikä niinku määrittää tai mahdollistaa sen, että joku niinku voi kokea sen asian niinkun taiteena, on se et jos se tekijä ite on ollu kohti sitä.

KN: Mmm-m.

litu: Mitkä... Mitkä valinnat vaikuttaa siihen, että mä koen taidetta? Et onksun mielest taide adjektiivi?

Kaikentietävä Näyttelijäopiskelija muuntuu Romahtavaksi Näyttelijäopiskelijaksi (RN).

RN: Mä romahdan!

RN romahtaa lattialle. litu jää takapuoli pystyssä paikoilleen.

2.4 Näkökulma

Pienet kaiuttimet (K) laskeutuvat yleisön eteen, ja niistä kuuluu seuraava monologi. litu kuuntelee paikoillaan. Ellu makaa maassa romahtaneena.

K: Älkää hämääntykö tästä tilanteesta nyt, mä en ole fiktiossa. Puhun nyt tän tekstin ulkomuistista ja teen mitä on sovittu, mutta aion ajatella tekojeni aikana ihan omia juttuja. Mulla on oma elämä, ja se tapahtuu muualla kuin näissä teatterileikeissä. Te ette todellakaan ole ainoat, jotka tämän esityksen tulee näkemään. Turha kuvitella, että tässä tapahtuisi jotain ainutlaatuista, mä en aio olla missään

vuorovaikutuksessa kenenkään kanssa, saati tavoitella mitään energioita suuntaan tai toiseen. Mun puolesta te voisitte katsoa tämän esityksen vaikka videolta kotisohvalta tai kuunnella radiosta, mun elävä ja hengittävä keho ei tee tästä sen kummempaa kuin normaalikaan kanssakäyminen ihmisen kanssa nyt voi olla, ja mihinkään kápälöintiteatteriin mä en ryhdy. Luultavasti te koette itsenne tärkeiksi ja ainutlaatuisiksi tässä tilanteessa, kun juuri teille täällä ihmiset esiintyy, tai sitten te nautitte siitä, että saatte paistatella meidän karismassa ja seurata meidän taituruutta, tai sitten teillä on lapsellinen tarve heittäytyä mukaan illuusion. Jos te haluatte tarkkailla tätä jotenkin älyllisesti etäisyyden päästä, niin antakaa mennä, mä en ole teitä estämässä. Mä annan itsestäni kehoni ja tekoni, mutta teidän yhteenlaskettu huomio, vaikka se täysin muhun suuntautuisikin, ei ole tämän arvoista. Tämä yhdessäolonkokemus ei pitkälle lämmitä. Näyttelijäntaidetta ei ole, on vain esiintyjän työ ja ammatti... Näyttelijäntaidetta ei ole. Näyttelijäntaidetta ei ole. Näyttelijäntaidetta ei ole.

2.5 litun monologi

litu: On. Kyllä on näyttelijäntaidetta. Mä olen nähnyt sitä. Jos nyt tässä teille yhteen tai kahteen lauseeseen tiivistäisin sen, että mitä on näyttelijäntaide... Ellu, voit avata silmät, mä käytän sua esimerkkinä. *(Ellu avaa silmät.)* Näyttelijäntaide sitä, että, ihminen, eli näyttelijä, eli tässä tapauksessa Elina, on lavalla, tai lavalla ollessaan... *(tauko)* Näyttelijäntaide on, tai että näyttelijäntaidetta on se, kun näyttelijä esiintyy, tai esiintyessään, näyttämöllä ollessaan... *(tauko)* Yritän nyt tässä miettiä tarkkaan sen lauseen, minkä muodostan, ettei tule väärinkäsityksiä liittyen näyttelijäntaiteeseen, koska kyseessä ei ole mikään tahansa taide. Ei sillä, että taide nyt välttämättä koskaan olisi helposti määriteltävissä. Tai että kyllähän se on Wikipediassa aika selkeästi määritelty. Näyttelijäntaiteen määritelmän voi katsoa

Wikipediasta. Paitsi että mä katsoin sieltä enkä löytänyt. *(tauko)*
 Esimerkiksi tämä kohta oli sellainen, missä olisi ollut kiva, jos olisi ollut ohjaaja tai käsikirjoittaja mukana. *(tauko)* Mä en löytänyt vastausta siihen, että mitä on näyttelijäntaide. Anteeksi! Mä teen esitystä näyttelijäntaiteesta, ja sitten mä en löydä sitä. Mun olisi pitänyt etsiä näyttelijäntaidetta roolityöstä jossain produktiossa, jossa käsikirjoittaja olisi antanut mulle roolin ja jotain sanottavaa, ja ohjaaja olisi voinut ehdottaa, että miten mä sen sanottavani sanon. No nyt päästiin ytimeen: mulla itselläni ei ole mitään sanottavaa! Ja silti vaan suu käy, ja olen vielä oikein pyytänyt ihmisiä tätä kuuntelemaan. *(tauko)* Ehkä mä nyt vaan sitten lopetan puhumisen ja selittämisen ja tulen tähän ja... *(Pitkä tauko, litu asettuu makaamaan lattialle Ellun viereen, kunnes nousee äkillisesti takaisin istumaan.)* Mä löysin sen!

2.6 Valo- ja äänikeskustelu, osa 1

Edellisen kohtauksen loppuessa Ellu muuntuu Äänisuunnittelun opiskelija Joonakseksi, ja litu Valosuunnittelun opiskelija Villeksi. Molemmat siirtyvät ajopöytien eteen istumaan.

Joonas: Ville! Ville! Huhuu? Oletko sinä siellä? Ville!

Ville: Joonas. Joonas. Olisko nyt Joonas hyvä hetki? Voisit tähän väliin kertoa sun äänisuunnittelusta?

Joonas: Joo voisi ollakin. Mitä sinä haluaisit kuulla siitä?

Ville: No siis ihan yleisesti voitaisiin kertoa, et mitä sä oot hakenu, et vaikkakaan sun taiteellinen lopputyö, niin ootko funtsinu mitään tällaista taiteellisesta näkökulmasta?

Joonas: Ihan kiva Ville kun kysyt. Aika harvoin kukaan alkaa pohtima, tai ketään sillä lailla kiinnostaa, että miten ja mitä äänimaailmassa tapahtuu. Ja miksi. Ääni kokemuksena on niin alitajuntaan vaikuttava.

Ville: Nii.

Joonas: Esimerkiksi esityksen visuaalisuuteen ei liity samalla tavalla aika kuin auraalisuuteen...

Ville: Auraalisuuteen?

Joonas: Niin, kuuloaistillisuuteen. Tuota sanaa kuulee käytettävän aika harvoin. Mikä on sääli, koska se on todella käyttökelpoinen sana. Jos kuulon menettäisi, tajuaisi kuinka paljon ympäristöään havainnoi nimenomaan kuulon kautta. Kuulon erityispiirrehän on se, että se toimii autonomisesti. Ihminen ei voi valita, että kuuleeko hän jotain vai ei. Koska kuulo on "aina päällä", kuuntelemista ei mielletä valinnaiseksi ja näin ollen selektiiviseksi aistiksi. Esimerkiksi nyt vaikka tuo sinun laitteesi, en voi olla kuulematta.

Ville: Ai mikä?

Joonas: Tuo sinun videotykkisi hurisee. Kuuletko? Ei auttanut vaikka laitoit eco moden, hirveä humina.

Ville: Ööö... Joonas, mitä sä tarkoitat sanoessas, et visuaalisuuteen ei liity aika?

Joonas: Aivan, siitä olinkin puhumassa. Totta kai visuaalisuuteenkin liittyy aika. Mutta kun tarkastellaan esim. valosuunnittelua, ja vaikka siihenkin liittyy paljon aikasidonnaisia elementtejä, valosuunnittelussa aikakäsite on paljon epälineaarisempi kuin äänisuunnittelussa. Ääni on koko ajan aikaan sidonnaista. Pysäytettäessä ääni lakkaa kuulumasta. Äänen pysäyttäminen niin, että jotain edelleen kuuluu, vaatii käytännön toteutukseksi esim. jonkin luupin tai granulaari -tyyppisen käsittelyn. Tämä aikasidonnaisuus yhdistettynä näköaistin ylivaltaan aiheuttaa

sen, että kuuntelukokemukset jäävät helposti rekisteröimättä. Etenkin jos visuaalisella puolella on yhtään mielenkiintoisia ärsykeitä, esimerkiksi näyttelijä, puhumattakaan jos tuo näyttelijä on valaistu jotenkin tunteita tai ajatuksia herättävästi. Äänellä on kuitenkin valttinaan se, että se pystyy vaikuttamaan suoraan alitajuntaan. Jos kokonaisuudesta otetaan ääni pois, muuttuu kuva ontoksi tai yksiulotteiseksi.

Ville: Jos nyt mennään tän kyseisen jutun ääniin... Sulla on nyt näitä kaiuttimii täällä.

Joonas: Joo niin on.

Ville: Mitä sä haluat niinku kertoo näillä?

Joonas: No mitä ne sinun mielestäsi kertovat? Mitä ne sinulle kertovat?

Ville: No... Kyllähän tää ensisijaisesti on aika vahva visuaalinen elementti. Nää on niin kun tän jutun lavastus. Mut joo, kyllä kun nyt ajattelee, niin kyllä tää systeemi jotenkin tuo tän äänen niin kuin ihan eri lailla osaksi näyttämön toimintaa.

Joonas: *(myhäilee tyytyväisenä)*

Ville: Tää tekniikan esiintuominen, yhdistää sen äänellisen sisällön ja toteutuksen.

Joonas: Kiva jos sinä koet sen niin. Tuo on nimittäin juuri se mitä minä olen tässä hakenut.

Ville: Ole hyvä!

Joonas: Todella usein näkee ja kuulee, kun ääni ei lokalisoidu mitenkään näyttämölle. Ja sitten siitä tulee sellaista kuvan ulkopuolista ääntä. Ja nyt en puhu pelkästään elokuvakerronnasta tutusta non-diegeettisestä

äänestä, vaan ihan siitä, miten se ääni nivoutuu siihen muuhun maailmaan.

Ville: Joonas, sä varmaan tajuut et aika harvas jutus vois kaiuttimii laittaa näin.

Joonas: Niinpä. Isommissa teatterisaleissa laitetaan kattoon banaanitertut, siis sellaiset line arrayt, jolla saadaan katettua koko katsomo tasaisesti...

Ville: Pitäiskö nyt hei siirtyä siihen Näyttelijäopiskelija Ellun osioon ja siihen näyttelijäntyöhön?

Joonas: ...Mutta kyllä minä ensisijaisesti haluan kiinnittää yleisön huomion siihen että sillä äänellä on todellinen lähde, vaikka sitten tämän lavastuksenomaisuuden kautta. Minun mielestäni tämä teos kuulostaa minulta. *(Ville/i napsauttaa sormiaan)*- Ja siis ennen kaikkea kuulostaa meiltä. Siitä sitten tykkää tai ei. Ville, laita valot pois...

OSA 3. NÄYTTELIJÄOPISKELIJA ELLU

3.1 Näyttelemisen opinnäytteen arviointikriteerien avulla

Kaiuttimista (K) kuuluu äänenavausta. Lattiaan ilmestyy valoneliöitä. Ellun tehdessä liikesarjaa näyttämöllä, kaiuttimista alkaa kuulua kussakin esityksessä eri ohje, jonka mukaan Ellu yrittää muuttaa liikesarjaansa.

K: Tänään perjantaina 8.2 opinnäytekriteeri numero 7. Persoonallinen ote näyttämökieleen./
 Tänään maanantaina 11.2 opinnäytekriteeri numero 8. Tietoinen ja perusteltu suhde tilaan ja aikaan esityksen kokonaisuudessa./
 Tänään tiistaina 12.2 opinnäytekriteeri numero 9. Näyttämöllisten tilanteiden hahmottaminen./
 Tänään keskiviikkona 13.2 opinnäytekriteeri numero 10.
 Näyttämöllinen rytmi ja dynamiikka./

Tänään torstaina 14.2 opinnäytekriteeri numero 11. Tyylin/tyyliin hallinta./

Tänään perjantaina 15.2 opinnäytekriteeri numero 12. Esityksen kokemuksellisuus eri aistialueilla ja eri ilmaisukeinojen yhteispeli./

Tänään lauantaina 16.2 opinnäytekriteeri numero 7. Persoonallinen ote näyttämökieleen./

Tänään maanantaina 18.2 opinnäytekriteeri numero 8. Tietoinen ja perusteltu suhde tilaan ja aikaan esityksen kokonaisuudessa./

Tänään tiistaina 19.2 opinnäytekriteeri numero 9. Näyttämöllisten tilanteiden hahmottaminen./

Tänään keskiviikkona 20.2 opinnäytekriteeri numero 10.

Näyttämöllinen rytmi ja dynamiikka./

3.2 Roolin kaari

Ellu turhautuu ja hyppää keskelle näyttämöä, jolloin lattialle piirtyy videotykeistä heijastuva roolin kaari. Ellun roolin kaaren vaiheita selventää Eläytyvä Ohjaajaopiskelija (EO).

Ellu: Mä haluan näyttelijäksi! *(Kaikki kaiuttimet laskevat)* Musta tulee näyttelijä!

EO: Ekspositio. Näyttelijäopiskelija Ellu tajuaa haluavansa näyttelijäksi. Jos suonette niin minä, Eläytyvä Ohjaajaopiskelija selvennän tätä roolin kaarta hieman teille. Tässä näytelmässä Näyttelijäopiskelija Ellun roolin kaari lähtee kysymyksestä: saavuttaako Ellu unelmansa suuresta näyttelijyydestä?

Ellu: Gullai anarchia, garmoshka rhiplaja, zipehasaikaja, gakkoivproo!

EO: Hybris: Näyttelijäopiskelija on päässyt unelmien opinahjoonsa, Teatterikorkeakouluun. Ryhti suoristuu, ääni kovenee ja sanavarasto näyttelijäntaiteen syvimmästä olemuksesta laajenee. Päähenkilö Ellu kadottaa todellisuuden tajunsa, yliarvioi kykynsä, valtansa ja

pätevyytensä. Hän nauraa kansanopistolaisille, nätyläisille, pedalaisille ja kieltäytyy kaikista paskoista töistä.

Ellu: Lars! Lars! Lars!

EO: Hamartia: Valmistumisen kynnyksellä oleva Ellu aikoo Euroopan parhaan näyttelijäntyönkoulutuksen saatuaan saada Euroopan parhaat näyttelijäntyöt. Hän ostaa lentolipun Tanskaan ja etsii Lars von Trierin kotiosoitteen.

Ellu: The earth is evil. We don't need to grief for it. Nobody will miss it. All I know is life on earth is evil. *(Ellu hirttäytyy miimisesti.)*

EO: Hyvässä tarkoituksessa Ellu tekee virheen suunnitellessaan koe-esiintymisenä kohtalokkaan naisen performanssin Larsin takapihalle.

Ellu: I'm so sorry, I'm so sorry... Lars? I'm just an actress from Finland.

EO: Peripeteia: Näyttelijäopiskelija Ellu lentokoneessa nippusiteissä matkalla takaisin Suomeen. Suomessa Ellu jatkaa viimeisen kevään näyttelijäntyön opintojansa työskentelemällä illat Stockmannin naistenvaateosasto myyjänä.

Ellu: Bzzzz!

EO: Anagnorisis: Ellu esittää Hulluilla päivillä housubaarissa mehiläistä. Tunnistaminen. Tragedian päähenkilö näkee yllättäen itsensä ulkoapäin ja katsoo itseään syvälle silmiin. Tähän on tultu. Näyttelijäopiskelija Ellun roolin kaaren tunnerakenne etenee sen harmonista loppua kohti.

Ellu: *(hiljaisuus)*

EO: Katharsis: voivoi.

Ellu hyppää pois roolin kaarelta, ja samalla Eläytyvä Ohjaajaopiskelija muuntuu Näennäisesti Työllistetty Näyttelijäopiskelijaksi (NTN).

3.3 Keskustelua näyttelijäntyöstä

Ellu aloittaa keskustelun NTN:n kanssa. NTN kiertää tilaa yleisölle flirttaillen.

Ellu: Näennäisesti Työllistetty Näyttelijäopiskelija, onko sulla töitä?

NTN: Skäbädäbä! Kiitos kysymästä Ellu, ai että onko mulla alan töitä? No on, skäbädäbä, nyt on aika hyvä työtilanne.

Ellu: Ai mitä töitä?

NTN: Ai että mitä niitä alan töitä? Skäbädäbä, me monet jo tiedetään, mikä voitais sullekin Ellu nyt kertoa, että nämä alan työt ovat sellaisia, että ei niistä oikein voi puhua. Jos on esimerkiksi mukana big names, niinkun Ellu säkin varmaan ymmärrät, että sitten ei näin julkisesti voi puhua, skäbädä. Kuulet sitten niistä mun alan töistä joskus.

Ellu: Aijaa... Kenen kanssa sulla on tulossa joku proggis?

NTN: No, skäbädäbä, nämä alan työhän ovat sellaisia, että mitä töitä on vähän sama kuin että kenen kanssa: niistä ei oikein voi puhua. Jos on esimerkiksi mukana näitä big names kuten mainitsin... Kuulet sitten niistä varmaan joskus.

Ellu: Nii... Sä valehtelet.

NTN: Enkä valehtele, mitä Ellu sä selität?

Ellu: Sä et vaan halua antaa itsestäsi sitä kuvaa, ettei sulla ole töitä. No, sä valmistut työttömäksi, että kannattaisi varmaan tehdä asialle jotain! Mehän kutsuttiin aika paljon alan ammattilaisia katsomaan tätä esitystä. Näetkö sä niistä yhtäkään täällä?

NTN: Öö... Joo, mutta me kyllä ne kutsuttiin ne ihan vain siitä syystä, että haluttiin arvostamiamme ihmisiä paikalle. Ilman mitään taka-ajatuksia.

- Ellu: Taas sä valehtelet. Me lähetettiin kutsuja kavereiden lisäksi myös niille, joilta toivotaan saavamme tulevaisuudessa töitä.
- NTN: Älä nolaa meitä!
- Ellu: Turha tässä enää on mitään piilotella. Koko tämä esitys on ollut itsensä paljastelua pienten opiskelijoiden pienistä ongelmista, että eiköhän jatketa samalla linjalla. Eikö sua muka yhtään pelota se, että sä valmistut työttömäksi?
- NTN: Ei, ei pelota yhtään. Mä en allekirjoita mitään mitä sä sanoit, että tiedoksi vaan kaikille yleisössäkin...
- Ellu: Sä valmistut unelma-ammattiisi, näyttelijäntyötä tekemään, ja sitten sä et pääse tekemään sitä työtä!
- NTN: Mä olen opiskellut näyttelijäntyötä vuosikaudet, että eiköhän niitä näyttelijäntöitäkin jossain vaiheessa tule!
- Ellu: Ei tule! Ei välttämättä tule. Joillekin ei tule. Sä olet epäonnistunut näyttelijänä jos sulla ei ole töitä. Ymmärrätkö! Sussa täytyy olla jotain vikaa, ja sitä ei helpota yhtään se, että sä yrität kaiken maailman kekkereillä esittää tasapainoista noin, että "joo-o, on mulla töitä, joo-o..". Ehkä se pelastaa sut suurimmalta nöyryykseltä, mutta ei se poista sitä faktaa, että sua ei ole kukaan pyytänyt töihin!
- NTN: On joku joskus pyytänyt... Rauhotu!
- Ellu: Enkä rauhotu. Työtön näyttelijä. Mitä tekee työtön näyttelijä? Näyttelijäntyö on sen työn tekemistä, ei ole näyttelijän työtä tekevää näyttelijää, jos joku ei anna sille töitä. Näyttelijä ilman töitä ei ole mitään!
- NTN: Sä nolaat ittes, mä en osallistu tähän kohtaukseen. Mä en ymmärrä, että miksi näistä asioista pitää puhua julkisesti... (Siirtyy penkin alle.)

Ellu: Se on kuule ihan fakta, minkä kaikki täällä tietää: näyttelijäntyö on kiinni siitä, että soiko puhelin vai eikö soi!

3.4 Työkeskustelu

Kaiuttimista alkaa työkeskustelu. Ellu kuuntelee sitä kaiuttimien keskellä, ja Näennäisesti Työllistetty Näyttelijä penkin alla. Ellu kääntää kaiuttimet vasten toisiaan, ja jää makaamaan maahan kuunnellen kaiuttimista tulevaa litun ja Ellun keskustelua.

litu: Niin kun me keskusteltiin äsken tosta työttömyydestä, niin mulle tuli semmonen olo, että vittu mitä saatanan marisijoita ja epävarmoja pikkunaisnäyttelijöitä, että... Kyllähän nyt vittu siis... Ei no, no, tulevaisuutta ei voi kukaan ikinä ennustaa, mut meillä on asiat ihan vitun hyvin.

Ellu: Kyllä mä tiedän, joo, mut joo, mut mun täytyy sanoa että, et, että mä oon kyllä sillee, et se on ihan totta, ja sen on niin ku...

litu: Nyt mä kysyn tähän väliin, et kaikuuko se kun me ollaan tääl lattialla, vai kuulostaaks hyvältä?

Ellu: Mut must nyt tuntuu siltä, et mä valmistun, ja mä oon matkalla niin kun johonkin töihin, töihin vaan, yleisesti töihin, mutta..

litu: Niin ku töitä, tai että ei niin ku töitten takia töitä. Tai että ei töitten takia töitä, että mitkään niin ku paskat...

Ellu: Tietsä, jotenki...

litu: No nyt mul katos ajatus totaa... Öö...

Ellu: Ne kauhukuvat on vaan niin isoja jotenki, vaikka se jossain, jos miettii...

- litu: Ja aina pitää pelätä pahint,a ja naisnäyttelijöiden pitää aina pelätä sitä, et niin ku et, sieltä ne tietyt ikävuodet tulee, ja sit mä en taas kelpaa ja...
- Ellu: Nii. Nii. En, niin, en nii sit, et ku sit tos on ihan niinku pointti, tossa mä sä sanot, että, että totaa...
- litu: Minkä takia me lähdetään sellasesta tilanteesta että, niin kun, että, työttömyys koittaa ja laitostuminen koittaa ja Siwan kassa koittaa ja vittu ja kaikki menee perseelleen... Minkä takia me ei ajatella sitä kautta että, vittu, että jee, että nyt saatana, vittu koko, saatana...
- Ellu: Must tuntuu, et me mietitään ihan liikaa...
- litu: Älä puhu mun päälle! Anna mun puhuu mun juttu loppuun, mä hiljenen sit.
- Ellu: Mun mielestä se on vaan todella todella ärsyttävä ajatus, et jos joku haluaa tehdä niinku suoraan sydämmest, ja antaa katsojalle, että kun vaan minä näy, ja kunhan vaan minä tästä nyt jotenkin kostun. Ja mua ei kiinnosta yhtään mitä nää muut ihmiset täällä ajattelee.
- litu: Hirveellinen sönkötys, vittu get to the point.
- Ellu: Ei mut ku mä mietin sitä, et... Tää on tosi, ja mä en siis ihan tosissani tässä ole, mutta kyllä tässä on osa totta, että katsoja ja kuuntelija voi miettii, et kuinka paljon täst on totta: mä oon viis vuotta odottanu, et mä olisin Kohtauksessa omalla naamallani ja nyt mä oon. Ihan terveisiä vaan Kohtaus-ihmisille. Koska kyllähän jos mä nyt mietin meitä kahta esimerkiks nyt tässä tapauksessa...
- litu: Mitä varten tää materiaali on?
- Ellu: Niin mä niinku rehellisesti sillee, vähän naurattaa jopa se, et no hei kamaan, meist ei kumpikaan oo niinku lvalo, ja meist ei kumpikaan oo imettäjä.

litu: Mut nyt ollaan jonkun semmosen tosi perustavanlaatuisen kysymyksen äärellä, et miks me näytellään?

Ellu: Mmm, niin, niinhän se on.”

3.5 Ellun monologi

Ellu istuu keskellä näyttämöä ja puhuu yleisölle.

Ellu: Niinpä... Miks mä näyttelen? En mä osaa vastata tohon. Ei siihen oo mitään yhtä vastausta. Mä oon miettinyt, että ehkä mä en haluakkaan siihen vastausta, vaan mä haluan etsiä sitä ihan loppuun asti. Se pitää mut kiinni tässä hetkessä. Mutta kyllä mua vähän pelottaakin. Ensimmäistä kertaa mä en ihan tiedä, mihin mä oon menossa. Mä valmistun mun unelma ammattiini, mutta mä olin kuvitellut tän hetken vähän erilaiseks. Mä oon miettinyt, että määrittääkö mun hyvyys näyttelijänä ne työt jotka mä saan, vai mun saamat työt mun hyvyiden? Mä oon kuitenkin tajunnut jotain todella olennaista. Mä oon oppinu nauttimaan matkasta päämäärän sijaan, ja huomannu, että huolimatta siitä kuinka paljon mua välillä pelottaa, että kelpaanko mä, riitänkö mä, tai olenko mä tarpeeksi hyvä, niin kaikista tärkeintä on että mä löydän sen, mikä mussa on persoonallista ja vahvistan sitä. Mä haluan kasvaa omanlaisekseni hyväksi näyttelijäksi... litu?

litu: No?

Ellu: Mä haluisin vielä näytellä sitä äänisuunnittelijaa.

litu: Okei.

litu ja Ellu menevät ajopöytien eteen istumaan.

Valo&ääni –dialogi, osa 2

Ellu muuntuu Äänisuunnittelun opiskelija Joonakseksi, ja litu muuntuu Valosuunnittelun opiskelija Villeksi. Joonas istuu luurit ja mikki päässä, Ville jatkaa jo kauan käynnissä ollutta monologiaan aurinkolasit päässä.

Ville/i: ...Mä olen minimalismin frendi. Mä mietin valosuunnitteluu sen yhden teeman kautta, joka kuvaa tehtävää esitystä syvimmin. Täs esitykses suures roolis on opinnäytekriteerit, joiden pitäis auttaa lopputyän tekemist. Mä mietin esteettisis ratkaisuis, et ketä mun pitäis valosuunnittelul miällyttää? - Itteeni, ja työryhmää. Joonas, ooksä siäl?

Joonas/e: Joo, joo, mitä?

Ville: Tää teknoestetiikka täs kliinisen valkoses tilas määrittää mun ratkasui aika vitusti. Kliseiden käyttö on ihan jees, mut mikä toiselle nyt on klisee ja toiselle ei. Joku valosuunnittelija löytää aina epäkohtii muitten suunnittelijoitten töist. Ja sit tehään esityksii pelkil loisteputkil ja luannonvalos, ku se ”todellinen” taiteilija vaihe iskee päälle. Voisinhan mäkin laittaa tonne kattoon yhen hehkulampun roikkumaa ja sanoo, että Joonas tadaa, siitä heijastuu vittu koko maailmankaikkeus, ja sekin varmaan miellyttäis jotain.

Joonas: Ei tarvitse huutaa, rauhoitu ole hyvä...

Ville: Anteeks. No joka tapaukses mun sisällöllisin teemoin täs suunnittelus on kriteerit, joita meille annetaan, sekä eri ihmistyyppien esteettiset miältymykset.

Joonas: Mutta siinähan on kaksi teemaa... Sinähän juuri sanoit että valitset vain yhden teeman.

Ville: Tää on mun lopputyö ni aattelin heittäytyy villiksi ja laittaa kaks. Kaks teemaa. No joka tapaukses, alotetaaks meidän loppuosio nyt. Laitetaan tää kone nousukiitoo. Kiitos, ole hyvä, eipä kestä, ole hyvä. Tästä lähtee... (*painaa kaukosäätimestä, ja savu täyttää tilan*).

OSA 4. AUDIOVISUAALINEN LOPPUHUIPENNUS

4.1 Savu, ääni ja yhdistyvät viivat, valokollaasi, salaisuudet

I&E istuvat paikoillaan, ajopöytien edessä. Savu täyttää tilan. Valoviivat laskeutuvat hitaasti kohti keskustaa. I&E seuraavat yhdistyviä viivoja, ja päätyvät seisomaan keskelle näyttämöä. I&E seisovat keskellä näyttämöä valojen pyöriessä. I&E aloittavat hiljalleen pomppimisen, joka muuntuu tanssimiseksi. I&E asettuvat valoneliöihin makaamaan, kaiuttimista kuuluu hengitystä, joka hiljalleen muuttuu kaiuttimia kannattelevien narujen narinaksi. Lopuksi kaiuttimista kuuluu litun ja Ellun salaisuudet.

4.2 Salaisuudet

litu: Tää on niin siistiä! Mä rakastan esiintyä, ja mä rakastan sitä kun te katotte mua, ja mä katon teitä. Mä esitän, ja tulkitsen, ja mä teen tekoja. Ne teot vaikuttaa teihin, ja sit se, kun ne vaikuttaa teihin, niin se vaikuttaa muhun. Ja mun kehossa on paino laskeutunut ihan alas, ja mul on semmonen olo, että mä seison kahella jalalla, ja mun hengitys kulkee esteittä. Mun rintaa vähän puristaa, ja vähän sattuu, mut se tuntuu hyvältä: se on juurikin se pakahtumisen tunne mikä tulee. Ja must tuntuu, että mä oon viis metrii pitkä, ja mul on semmonen iso pahvihattu päässä, ja mä olen yhteydessä koko maailmankaikkeuteen. Tuntuu, että kaikki on just nyt tässä. Kaikki ne ihmiset, joiden mä haluan olevan tässä, on tässä. Mä kuvittelen niin monta ihmistä katsomaan. Ja vaikka mä tavallaan esiinnyinkin just sulle, niin älä nyt loukkaannu tästä, mutta mä saatan ajatella jotain aivan toista henkilöä. Että mä kyllä katon sua silmiin, mutta en mä sua kato. No joo, mutta niinhän tekin katotte mua, ehkä. Te katotte mua, mutta ette te mua kato. Tai että, tässä niin kun kattellaan toisiamme. Sattaahan olla, että esimerkiks sä, nyt sinä siinä, koet tän todella kiusaannuttavana. Ja mähän en missään nimessä pääse käsiksi siihen, että mitä sä ajattelet.

Mutta halusin tässä vaan jakaa sen, että tää on ehkä siisteintä mitä mä tiedän. Jonkun mielestä se voi olla vähän surullista. Joskus iltaisin kun mä en saa unta, niin mä ajattelen itseni lavalle, tai mä kertaan jotain edellistä esitystä päässäni, tai mietin, että miten mä sen esittäisin. Tavallaan siihen ei välttämättä tarvita teitä, tai sua. Mä rakastan näyttelystä. Ja mä rakastan sitä kun sä katot mua.

Ellu: Mä en tiedä miten mä tän sanoisin. Mul on iho ihan kananlihalla. Mä haluaisin vaan olla tässä teidän edessä aina. En mä oikeen osaa selittää sitä yhtään sen paremmin, siinä on jotain vaan niin hienoa. Tiettekö, ku tulee sellanen olo, että tää on jotain niin kun, no tää on vähän klisee, mutta mä oon syntyny tähän. En mä tiedä... Ihan samaan aikaan jotenkin katoa kaikki, ja sitten tuntee olevansa jotenkin ihan eri tavalla läsnä tässä. Mua alkaa naurattaa. Nyt sä katot mua, mut se tuntuu samalla jotenkin samalla tavalla hassulta, ja sit jotenkin tosi ihanalta. Mä saatan tehdä samalla jotain ihan tosi keskittyneesti, enkä mä sillä hetkellä ajattele sitä että mä oon katseiden alaisena. Mutta sit kun mä tossa esityksen jälkeen mietin sitä, niin kyllä sä oot tosi iso osa tätä mun päivää ja hetkeä. Ja mä teen tätä sulle, jotenkin jollain oudolla tavalla. Ja sit kuitenkin, ehkä mä kyl teen tätä itsellenikin. En mä tiedä... Tääl on hienoo tää hiljasuus. Kaikki vaan odottaa, ja mä ehkä odotan, että jotain tapahtuu. Mua ottaa joskus tosi paljon vatsan pohjasta, kun mä mietin, että mä oon savuttanu sen mitä mä oon aina halunnu: et mä voin sanoo, et mä oon näyttelijä. Mut sitte ei sekään oo niin siistiä kun se, että oikeesti vaan on tässä miettimättä yhtään mitään mitä mä oon. Tekee tekoja, ja yrittää saada teidät vaikuttumaan, elämään tässä mukana, tässä hetkessä. Ootko sä mun kanssa? -Oot.

Valot pimenevät, äänet lakkaavat ja kaiuttimista kytketään virta pois päältä.

LOPPU

Liite 5: OLE HYVÄ -esityksen käsiohjelma

***NÄYTTELIJÄNTYÖ** (tait. opinnäyte, TeM)
Näyttelijäntyön taiteellisessa opinnäytteessä opiskelija osaa ilmentää itsenäistä taiteellista ajattelua ja ilmaisua, osaa tehdä itsenäisiä taiteellisia ratkaisuja sekä sovittaa oman taiteellisen näkemyksensä työryhmän yhteiseen näkemykseen niin, että syntyy yhteinen teos.

***VALOSUUNNITTELU** (tait. opinnäyte, TeM)
Valosuunnittelun taiteellisessa opinnäytteessä opiskelija kykenee taiteelliseen työskentelyyn itsenäisesti ja osana taiteellista työryhmää. Hän osaa dokumentoida ja analysoida omaa taiteellista työtään sekä ratkaista suunnitteluun liittyviä ongelmia ammattitaitoisesti.

Ole hyvä

Ensi-ilta pe 8.2.2013 klo 19

Muut esitykset

Ma 11.2. klo 13, ti 12.2. klo 18,
ke 13.2. klo 18, to 14.2. klo 19,
pe 15.2. klo 14, la 16.2. klo 14,
ma 18.2. klo 19, ti 19.2. klo 19
ja ke 20.2. klo 19

Esityspaikka: Studio 2

OLE HYVÄ

OLE HYVÄ - Esitys kahdelle näyttelijälle, valolle ja äänelle. "Eihän tossa mitään uutta ole, että näyttelijät tekevät esityksiä. Miten voidaan kuitenkin taata, että tästä tulee maisteritasoinen, arviotavissa oleva taiteellinen opinnäyte, kun tässä ei ole ohjaajaa?"

ESITYSKONSEPTTI: Työryhmä ESIINTYJÄT: Iida-Maria Heinonen, Elina Keinonen VALOSUUNNITTELU: Ville Mäkelä ÄÄNISUUNNITTELU: Joonas Outakoski ENSI-ILTA: pe 8.2.2013 klo 19. MUUT ESITYKSET: ma 11.2. klo 13, ti 12.2. klo 18, ke 13.2. klo 18, to 14.2. klo 19, pe 15.2. klo 14, la 16.2. klo 14, ma 18.2. klo 19, ti 19.2. klo 19 ja ke 20.2. klo 19. Esitystilat: Studio 2, Haapaniemenkatu6, Teatterikorkeakoulu. Liput: 12€/6€. www.piletti.fi

(käsiohjelman kansi)

Arvoisa katsoja,

Olet tullut katsomaan taiteellista opinnäytettämme, ja juuri nyt luet työryhmän yhdessä kirjoittamaa käsiohjelmatekstiä. Tämän käsiohjelmatekstin kirjoittamisprosessi kuvastaa hyvin koko esityksen syntyprosessia: teimme jotain itsellemme uutta ja ennen kokematon. Aloitimme miettimällä, että mitä käsiohjelmatekstissä pitäisi lukea. Sitten tutkimme, että mitä käsiohjelmateksteissä yleensä lukee, ja mitä itse haluaisimme siinä tällä kertaa lukevan. Yhteisen pohdinnan jälkeen joku kirjoitti ensimmäisen version, jota kaikki sitten kävivät vuorollaan muokkaamassa. Pyörittelyä jatkettiin, kunnes se vihdoin löytyi: yhteinen visio ja keinot toteuttaa se.

Demokratian mahdollisuudesta ja sen tuloksista teatterissa on kiistelty aina, mutta tällä työmenetelmällä saimme aikaan esityksen, josta voimme olla ylpeitä. Esitys näyttää, kuulostaa ja tuntuu meiltä. Teemme teatteria, koska haluamme tehdä taidetta yhdessä. Tämä produktio on vienyt meitä avoimuuden ja rehellisyyden äärelle; sinne, missä eri elementit ja ihmiset voivat aidosti olla yhteydessä toisiinsa.

Tässä me olemme valmistumisen kynnyksellä, kaikkea muuta kuin valmiita, ja täynnä kysymyksiä: Mitä on näyttelijäntaide? Mitä on itsenäinen taiteilijuus teatterissa? Miten yhdistää sisältö ja tekninen toteutus? Miten vastata opinnäytekriteereihin käytännössä? Miten teatteriesitys tulisi tehdä?

Esitys on tehty oman taiteellisen kasvun tueksi, sekä maisterin tutkinnon taiteellisen opinnäytteen suorituksena, ja jaamme sen kiitollisina kanssasi.

Ota tämä esitys miten haluat, ole hyvä!

Toivoo Työryhmä:
Iitu, Ellu, Ville ja Joonas

Ole hyvä

-Esitys kahdelle näyttelijälle, valolle ja äänelle.

“Eihän tossa mitään uutta ole, että näyttelijät tekevät esityksiä. Miten voidaan kuitenkin taata, että tästä tulee maisteritasoinen, arvioitavissa oleva taiteellinen opinnäyte, kun tässä ei ole ohjaajaa?”

Esityskonsepti: Työryhmä
Esiintyjät: Iida-Maria Heinonen (N5, tait.opinnäyte*, TeM) ja Elina Keinonen (N5, tait.opinnäyte*, TeM)
Valosuunnittelu: Ville Mäkelä (VÄS5, tait.opinnäyte*, TeM)
Äänisuunnittelu: Joonas Outakoski (VÄSm)

Tuottaja: Johanna Autio
Juliste ja käsiohjelma: Anna Salmisalo/työryhmä
Valokuvat: Ville Mäkelä
Näyttämöestari: Harry Brask
Valotuki: Seppo Lampio
Äänituki: Heikki Laakso

Ohjaavat opettajat:
Markku Uimonen (valosuunnittelu)
Laura Murtomaa (äänisuunnittelu)
Jukka Ruotsalainen (näyttelijäntyö)

Työryhmän luova tuki ja ulkopuoliset silmät:

Salla Viikka (D5) ja Anna Mustonen <3

Kiitokset

Perhe&ystävät, Ramos-koira, Opte & Jyri Pulkkinen, Maarit Ruikka, Kati Outinen, Tiina Pirhonen, Vesa Vierikko, Kari-Pekka Toivonen, Jukka Ruotsalainen, Marita Naava, Jenni Nikolajeff, Alisa Salonen, Kimmo Karjunen, Jaana Forsström, Katri Kostainen, Lars von Trier, VÄS ja N2008.

ERITYISKIITOKSET KAIKILLE
OPETTAJILLEMME, HENKILÖKUNNALLE JA
KANSSAOPISELIJOILLE!

Liite 6: Opinnäytteen arviointilomake

Ympyröi kokemustasi parhaiten kuvaava vaihtoehto a, b tai c. Ole hyvä ja palauta kaavake esityksen jälkeen Torilla olevaan laatikkoon. Vastauksia käytetään materiaalina opinnäytteen kirjalliseen osioon. Kiitos!

Näyttelijäntöön koulutusohjelman tutkintovaatimuksissa määritellään maisterin tutkintoon kuuluvan opinnäytteen kriteerit seuraavasti:

1. Näyttelijäntöön taiteellisessa opinnäytteessä opiskelija osaa ilmentää itsenäistä taiteellista ajattelua ja ilmaisua.

a) Toteutui b) En osaa sanoa c) Ei toteutunut

2. Osaa tehdä itsenäisiä taiteellisia ratkaisuja.

a) Toteutui b) En osaa sanoa c) Ei toteutunut

3. Osaa sovittaa oman taiteellisen näkemyksensä työryhmän yhteiseen näkemykseen niin, että syntyy yhteinen teos.

a) Toteutui b) En osaa sanoa c) Ei toteutunut

Näyttelijäntöön koulutusohjelma on tarkentanut taiteellisen opinnäytteen tarkastelukriteereitä seuraavasti:

1. Näyttelijäntöön koskettavuus ja haastavuus

a) Toteutui b) En osaa sanoa c) Ei toteutunut

2. Aiheen ja kerronnan hallinta suhteessa esityksen tyyliin

a) Toteutui b) En osaa sanoa c) Ei toteutunut

3. Äänellinen ilmaisu, puheilmaisu, fyysinen ilmaisu ja niiden ulottuvuus

a) Toteutui b) En osaa sanoa c) Ei toteutunut

4. Ilmaisun kokonaisvaltaisuus ja elävyys

a) Toteutui b) En osaa sanoa c) Ei toteutunut

5. Vuorovaikutus sekä suhteessa

kanssaesiintyjiin että yleisöön

a) Toteutui b) En osaa sanoa c) Ei toteutunut

6. Näyttelijäntöön lahjomattomuus, omintakeisuus, rohkeus, elämyksellisyys

a) Toteutui b) En osaa sanoa c) Ei toteutunut

7. Persoonallinen ote näyttämökieleen

a) Toteutui b) En osaa sanoa c) Ei toteutunut

8. Tietoinen ja perusteltu suhde tilaan ja aikaan esityksen kokonaisuudessa

a) Toteutui b) En osaa sanoa c) Ei toteutunut

9. Näyttämötilanteiden hahmottaminen

a) Toteutui b) En osaa sanoa c) Ei toteutunut

10. Näyttämöllinen rytmi ja dynamiikka

a) Toteutui b) En osaa sanoa c) Ei toteutunut

11. Tyylin/tyylihallinta

a) Toteutui b) En osaa sanoa c) Ei toteutunut

12. Esityksen kokemuksellisuus eri

aistialueilla ja eri ilmaisukeinojen yhteispeli

a) Toteutui b) En osaa sanoa c) Ei toteutunut

Nimimerkkisi:

Muita huomioita (voit jatkaa paperin toiselle puolelle):

Liite 7: Esityskohtaiset taulukot arviointilomakkeista

OLE HYVÄ esityspäivä: ma 11.2.2013				
Vastauksia yhteensä: 2 kpl				
Näyttelijäntöön koulutusohjelman tutkintovaatimuksissa määritellään maisterin tutkintoon kuuluvan opinnäytteen kriteerit seuraavasti:	a) Toteutui	b) En osaa sanoa	c) Ei toteutunut	(tyhjä)
1. Näyttelijäntöön taiteellisessa opinnäytteessä opiskelija osaa ilmentää itsenäistä taiteellista ajattelua ja ilmaisua.	2 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
3. Osaa sovittaa oman taiteellisen näkemyksensä työryhmän yhteiseen näkemykseen niin, että syntyy yhteinen teos.	2 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
3. Osaa sovittaa oman taiteellisen näkemyksensä työryhmän yhteiseen näkemykseen niin, että syntyy yhteinen teos.	2 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
Näyttelijäntöön koulutusohjelma on tarkentanut taiteellisen opinnäytteen tarkastelukriteereitä seuraavasti:				
1. Näyttelijäntöön koskettavuus ja haastavuus	2 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
2. Aiheen ja kerronnan hallinta suhteessa esityksen tyyliin	2 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
3. Äänellinen ilmaisu, puheilmaisuus, fyysinen ilmaisu ja niiden ulottuvuus	2 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
4. Ilmaisun kokonaisvaltaisuus ja elävyys	2 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
5. Vuorovaikutus sekä suhteessa kanssaesiintyjiin että yleisöön	2 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
6. Näyttelijäntöön lahjomattomuus, omintakeisuus, rohkeus, elämyksellisyys	2 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
7. Persoonallinen ote näyttämökieleen	2 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
8. Tietoinen ja perusteltu suhde tilaan ja aikaan esityksen kokonaisuudessa.	1 kpl	1 kpl	0 kpl	0 kpl
9. Näyttämöllisten tilanteiden hahmottaminen	2 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
10. Näyttämöllinen rytmi ja dynamiikka	2 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
11. Tyylin/tyyliin hallinta	2 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
12. Eesityksen kokemuksellisuus eri aistialueilla ja eri ilmaisukeinojen yhteispeli	2 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
Muita huomioita: -				

OLE HYVÄ esityspäivä: ti 12.2.2013				
Vastauksia yhteensä: 11 kpl				
Näyttelijäntöön koulutusohjelman tutkintovaatimuksissa määritellään maisterin tutkintoon kuuluvan opinnäytteen kriteerit seuraavasti:	a) Toteutui	b) En osaa sanoa	c) Ei toteutunut	(tyhjä)
1. Näyttelijäntöön taiteellisessa opinnäytteessä opiskelija osaa ilmentää itsenäistä taiteellista ajattelua ja ilmaisua.	11 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
3. Osaa sovittaa oman taiteellisen näkemyksensä työryhmän yhteiseen näkemykseen niin, että syntyy yhteinen teos.	10 kpl	1 kpl	0 kpl	0 kpl
3. Osaa sovittaa oman taiteellisen näkemyksensä työryhmän yhteiseen näkemykseen niin, että syntyy yhteinen teos.	11 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
Näyttelijäntöön koulutusohjelma on tarkentanut taiteellisen opinnäytteen tarkastelukriteereitä seuraavasti:				
1. Näyttelijäntöön koskettavuus ja haastavuus	10 kpl	1 kpl	0 kpl	0 kpl
2. Aiheen ja kerronnan hallinta suhteessa esityksen tyyliin	9 kpl	1 kpl	0 kpl	1 kpl
3. Äänellinen ilmaisu, puheilmaisuus, fyysinen ilmaisu ja niiden ulottuvuus	11 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
4. Ilmaisun kokonaisvaltaisuus ja elävyys	10 kpl	1 kpl	0 kpl	0 kpl
5. Vuorovaikutus sekä suhteessa kanssaesiintyjiin että yleisöön	10 kpl	1 kpl	0 kpl	0 kpl
6. Näyttelijäntöön lahjomattomuus, omintakeisuus, rohkeus, elämyksellisyys	10 kpl	1 kpl	0 kpl	0 kpl
7. Persoonallinen ote näyttämökieleen	10 kpl	0 kpl	0 kpl	1 kpl
8. Tietoinen ja perusteltu suhde tilaan ja aikaan esityksen kokonaisuudessa.	8 kpl	2 kpl	0 kpl	1 kpl
9. Näyttämöllisten tilanteiden hahmottaminen	9 kpl	2 kpl	0 kpl	0 kpl
10. Näyttämöllinen rytmi ja dynamiikka	9 kpl	2 kpl	0 kpl	0 kpl
11. Tyylin/tyyliin hallinta	8 kpl	2 kpl	0 kpl	1 kpl
12. Esityksen kokemuksellisuus eri aistialueilla ja eri ilmaisukeinojen yhteispeli	11 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
<p>Muita huomioita:</p> <p><i>"HULVATON JA KOSKETTAVA" – Mimmu</i></p> <p><i>"Kiitoksia paljon esiintyjille ja koko työryhmälle! Viihdyin ja nautin!" - S.R:</i></p> <p><i>"Täysin aseista riisuttu" - ei nimimerkkiä</i></p> <p><i>"Ajatuksia herättävä esitys. Kiitos!" - <3</i></p>				

OLE HYVÄ esityspäivä: to 14.2.2013				
Vastauksia yhteensä: 10 kpl				
Näyttelijäntöön koulutusohjelman tutkintovaatimuksissa määritellään maisterin tutkintoon kuuluvan opinnäytteen kriteerit seuraavasti:	a) Toteutui	b) En osaa sanoa	c) Ei toteutunut	(tyhjä)
1. Näyttelijäntöön taiteellisessa opinnäytteessä opiskelija osaa ilmentää itsenäistä taiteellista ajattelua ja ilmaisua.	10 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
3. Osaa sovittaa oman taiteellisen näkemyksensä työryhmän yhteiseen näkemykseen niin, että syntyy yhteinen teos.	10 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
3. Osaa sovittaa oman taiteellisen näkemyksensä työryhmän yhteiseen näkemykseen niin, että syntyy yhteinen teos.	10 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
Näyttelijäntöön koulutusohjelma on tarkentanut taiteellisen opinnäytteen tarkastelukriteereitä seuraavasti:				
1. Näyttelijäntöön koskettavuus ja haastavuus	10 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
2. Aiheen ja kerronnan hallinta suhteessa esityksen tyyliin	8 kpl	2 kpl	0 kpl	0 kpl
3. Äänellinen ilmaisu, puheilmaisuus, fyysinen ilmaisu ja niiden ulottuvuus	9 kpl	1 kpl	0 kpl	0 kpl
4. Ilmaisun kokonaisvaltaisuus ja elävyys	9 kpl	1 kpl	0 kpl	0 kpl
5. Vuorovaikutus sekä suhteessa kanssaesiintyjiin että yleisöön	9 kpl	1 kpl	0 kpl	0 kpl
6. Näyttelijäntöön lahjomattomuus, omintakeisuus, rohkeus, elämyksellisyys	6 kpl	4 kpl	0 kpl	0 kpl
7. Persoonallinen ote näyttämökieleen	9 kpl	1 kpl	0 kpl	0 kpl
8. Tietoinen ja perusteltu suhde tilaan ja aikaan esityksen kokonaisuudessa.	9 kpl	1 kpl	0 kpl	0 kpl
9. Näyttämöllisten tilanteiden hahmottaminen	8 kpl	2 kpl	0 kpl	0 kpl
10. Näyttämöllinen rytmi ja dynamiikka	8 kpl	2 kpl	0 kpl	0 kpl
11. Tyylin/tyyliin hallinta	7 kpl	3 kpl	0 kpl	0 kpl
12. Esityksen kokemuksellisuus eri aistialueilla ja eri ilmaisukeinojen yhteispeli	9 kpl	0 kpl	0 kpl	1 kpl
<p>Muita huomioita:</p> <p><i>"Hieno valon ja äänen speaktaakkeli! Tuttua taiteen pohdintaa =)" - Ihailija</i></p> <p><i>"Hieno pläjäys tekotaiteellista paskaa vastaan. Kiitos!" – Nasse</i></p>				

OLE HYVÄ esityspäivä: pe 15.2.2013				
Vastauksia yhteensä: 3 kpl				
Näyttelijäntöön koulutusohjelman tutkintovaatimuksissa määritellään maisterin tutkintoon kuuluvan opinnäytteen kriteerit seuraavasti:	a) Toteutui	b) En osaa sanoa	c) Ei toteutunut	(tyhjä)
1. Näyttelijäntöön taiteellisessa opinnäytteessä opiskelija osaa ilmentää itsenäistä taiteellista ajattelua ja ilmaisua.	3 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
3. Osaa sovittaa oman taiteellisen näkemyksensä työryhmän yhteiseen näkemykseen niin, että syntyy yhteinen teos.	3 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
3. Osaa sovittaa oman taiteellisen näkemyksensä työryhmän yhteiseen näkemykseen niin, että syntyy yhteinen teos.	3 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
Näyttelijäntöön koulutusohjelma on tarkentanut taiteellisen opinnäytteen tarkastelukriteereitä seuraavasti:				
1. Näyttelijäntöön koskettavuus ja haastavuus	3 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
2. Aiheen ja kerronnan hallinta suhteessa esityksen tyyliin	3 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
3. Äänellinen ilmaisu, puheilmaisu, fyysinen ilmaisu ja niiden ulottuvuus	3 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
4. Ilmaisun kokonaisvaltaisuus ja elävyys	3 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
5. Vuorovaikutus sekä suhteessa kanssaesiintyjiin että yleisöön	3 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
6. Näyttelijäntöön lahjomattomuus, omintakeisuus, rohkeus, elämyksellisyys	3 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
7. Persoonallinen ote näyttämökieleen	3 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
8. Tietoinen ja perusteltu suhde tilaan ja aikaan esityksen kokonaisuudessa.	3 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
9. Näyttämöllisten tilanteiden hahmottaminen	3 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
10. Näyttämöllinen rytmi ja dynamiikka	3 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
11. Tyylin/tyylihallinta	3 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
12. Eesityksen kokemuksellisuus eri aistialueilla ja eri ilmaisukeinojen yhteispeli	3 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
<p>Muita huomioita:</p> <p><i>"KIVA ETTÄ VALO JA ÄÄNI TASAVAHVANA MUKANA. INSTALLAATIOMAISUUS+"</i> - ei nimimerkkiä</p>				

OLE HYVÄ esityspäivä: ma 18.2.2013				
Vastauksia yhteensä: 14 kpl				
Näyttelijäntöön koulutusohjelman tutkintovaatimuksissa määritellään maisterin tutkintoon kuuluvan opinnäytteen kriteerit seuraavasti:	a) Toteutui	b) En osaa sanoa	c) Ei toteutunut	(tyhjä)
1. Näyttelijäntöön taiteellisessa opinnäytteessä opiskelija osaa ilmentää itsenäistä taiteellista ajattelua ja ilmaisua.	14 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
3. Osaa sovittaa oman taiteellisen näkemyksensä työryhmän yhteiseen näkemykseen niin, että syntyy yhteinen teos.	14 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
3. Osaa sovittaa oman taiteellisen näkemyksensä työryhmän yhteiseen näkemykseen niin, että syntyy yhteinen teos.	14 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
Näyttelijäntöön koulutusohjelma on tarkentanut taiteellisen opinnäytteen tarkastelukriteereitä seuraavasti:				
1. Näyttelijäntöön koskettavuus ja haastavuus	10 kpl	4 kpl	0 kpl	0 kpl
2. Aiheen ja kerronnan hallinta suhteessa esityksen tyyliin	10 kpl	4 kpl	0 kpl	0 kpl
3. Äänellinen ilmaisu, puheilmaisu, fyysinen ilmaisu ja niiden ulottuvuus	13 kpl	1 kpl	0 kpl	0 kpl
4. Ilmaisun kokonaisvaltaisuus ja elävyys	12kpl	0 kpl	1 kpl	1 kpl
5. Vuorovaikutus sekä suhteessa kanssaesiintyjiin että yleisöön	13 kpl	0 kpl	0 kpl	1 kpl
6. Näyttelijäntöön lahjomattomuus, omintakeisuus, rohkeus, elämyksellisyys	13 kpl	0 kpl	1 kpl	0 kpl
7. Persoonallinen ote näyttämökieleen	13 kpl	1 kpl	0 kpl	0 kpl
8. Tietoinen ja perusteltu suhde tilaan ja aikaan esityksen kokonaisuudessa.	8 kpl	6 kpl	0 kpl	0 kpl
9. Näyttämöllisten tilanteiden hahmottaminen	12kpl	2 kpl	0 kpl	0 kpl
10. Näyttämöllinen rytmi ja dynamiikka	13 kpl	1 kpl	0 kpl	0 kpl
11. Tyylin/tyyliin hallinta	13 kpl	1 kpl	0 kpl	0 kpl
12. Esityksen kokemuksellisuus eri aistialueilla ja eri ilmaisukeinojen yhteispeli	12kpl	2 kpl	0 kpl	0 kpl
<p>Muita huomioita:</p> <p><i>"Juoksin vuoden, mutten päässyt Teakkii, onnellinen toki teidän puolesta." - ei nimimerkkiä</i></p> <p><i>"Erityislempparit olivat valo- ja äänihahmot ja työttömyysriita ja aiheen äärellä oleminen ja moni muu, mut nää tuli nyt ekana. Välillä mietin että onko asiat käsitelty tosissaan tai tappiin asti esim. taitelijakeskustelu. Aihe on kiinnostava, mutta jotenkin ajattelin että teillä olis ollu enemmän sanottavaa siitä taitelijuudesta tai taiteesta (<- mut nää on makuasioita hei!) Mutta ISO KIITOS! Upeita ootte molemmat. Ainiin pojat on kans tehny hienon työn. Ihmettelinkin jo että eikö tuu savua..." - Pökäle</i></p> <p><i>"Koskettava, ehkä hiukan sisäpiiriläppää, kehollinen ja voimakas, ei-halpa, keskittynyt, lämmin, kirkas; erinomainen, ehyt kokonaisuus." - Jussi R</i></p>				

OLE HYVÄ esityspäivä: ti 19.2.2013				
Vastauksia yhteensä: 8 kpl				
Näyttelijäntöön koulutusohjelman tutkintovaatimuksissa määritellään maisterin tutkintoon kuuluvan opinnäytteen kriteerit seuraavasti:	a) Toteutui	b) En osaa sanoa	c) Ei toteutunut	(tyhjä)
1. Näyttelijäntöön taiteellisessa opinnäytteessä opiskelija osaa ilmentää itsenäistä taiteellista ajattelua ja ilmaisua.	8 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
3. Osaa sovittaa oman taiteellisen näkemyksensä työryhmän yhteiseen näkemykseen niin, että syntyy yhteinen teos.	8 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
3. Osaa sovittaa oman taiteellisen näkemyksensä työryhmän yhteiseen näkemykseen niin, että syntyy yhteinen teos.	8 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
Näyttelijäntöön koulutusohjelma on tarkentanut taiteellisen opinnäytteen tarkastelukriteereitä seuraavasti:				
1. Näyttelijäntöön koskettavuus ja haastavuus	7 kpl	1kpl	0 kpl	0 kpl
2. Aiheen ja kerronnan hallinta suhteessa esityksen tyyliin	8 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
3. Äänellinen ilmaisu, puheilmaisu, fyysinen ilmaisu ja niiden ulottuvuus	6 kpl	2 kpl	0 kpl	0 kpl
4. Ilmaisun kokonaisvaltaisuus ja elävyys	7 kpl	1kpl	0 kpl	0 kpl
5. Vuorovaikutus sekä suhteessa kanssaesiintyjiin että yleisöön	6 kpl	2 kpl	0 kpl	0 kpl
6. Näyttelijäntöön lahjomattomuus, omintakeisuus, rohkeus, elämyksellisyys	8 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
7. Persoonallinen ote näyttämökieleen	6 kpl	2 kpl	0 kpl	0 kpl
8. Tietoinen ja perusteltu suhde tilaan ja aikaan esityksen kokonaisuudessa.	7 kpl	1kpl	0 kpl	0 kpl
9. Näyttämöllisten tilanteiden hahmottaminen	3 kpl	4 kpl	0 kpl	1kpl
10. Näyttämöllinen rytmi ja dynamiikka	6 kpl	2 kpl	0 kpl	0 kpl
11. Tyylin/tyyliin hallinta	4 kpl	4 kpl	0 kpl	0 kpl
12. Esityksen kokemuksellisuus eri aistialueilla ja eri ilmaisukeinojen yhteispeli	7 kpl	1 kpl	0 kpl	0 kpl
<p>Muita huomioita:</p> <p><i>"Jea, kiitos! I am impressed! Ihana nähdä kokonaisvaltaista esiintymistä ja heittäytymistä!" - ei nimimerkkiä</i></p> <p><i>"Hyvä!" – Miira</i></p> <p><i>"Ajatuksia herättävä!" – Pimpelipom</i></p>				

OLE HYVÄ esityspäivä: ke 20.2.2013				
Vastauksia yhteensä: 12 kpl				
Näyttelijäntöön koulutusohjelman tutkintovaatimuksissa määritellään maisterin tutkintoon kuuluvan opinnäytteen kriteerit seuraavasti:	a) Toteutui	b) En osaa sanoa	c) Ei toteutunut	(tyhjä)
1. Näyttelijäntöön taiteellisessa opinnäytteessä opiskelija osaa ilmentää itsenäistä taiteellista ajattelua ja ilmaisua.	12 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
3. Osaa sovittaa oman taiteellisen näkemyksensä työryhmän yhteiseen näkemykseen niin, että syntyy yhteinen teos.	12 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
3. Osaa sovittaa oman taiteellisen näkemyksensä työryhmän yhteiseen näkemykseen niin, että syntyy yhteinen teos.	12 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
Näyttelijäntöön koulutusohjelma on tarkentanut taiteellisen opinnäytteen tarkastelukriteereitä seuraavasti:				
1. Näyttelijäntöön koskettavuus ja haastavuus	8 kpl	3 kpl	0 kpl	1 kpl
2. Aiheen ja kerronnan hallinta suhteessa esityksen tyyliin	9 kpl	3 kpl	0 kpl	0 kpl
3. Äänellinen ilmaisu, puheilmaisuus, fyysinen ilmaisu ja niiden ulottuvuus	10 kpl	2 kpl	0 kpl	0 kpl
4. Ilmaisun kokonaisvaltaisuus ja elävyys	9 kpl	3 kpl	0 kpl	0 kpl
5. Vuorovaikutus sekä suhteessa kanssaesiintyjiin että yleisöön	11 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
6. Näyttelijäntöön lahjomattomuus, omintakeisuus, rohkeus, elämyksellisyys	8 kpl	2 kpl	0 kpl	2 kpl
7. Persoonallinen ote näyttämökieleen	10 kpl	2 kpl	0 kpl	0 kpl
8. Tietoinen ja perusteltu suhde tilaan ja aikaan esityksen kokonaisuudessa.	11 kpl	1 kpl	0 kpl	0 kpl
9. Näyttämöllisten tilanteiden hahmottaminen	11 kpl	1 kpl	0 kpl	0 kpl
10. Näyttämöllinen rytmi ja dynamiikka	12 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
11. Tyylin/tyyliin hallinta	9 kpl	3 kpl	0 kpl	0 kpl
12. Eesityksen kokemuksellisuus eri aistialueilla ja eri ilmaisukeinojen yhteispeli	12 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
<p>Muita huomioita:</p> <p><i>"Hyvä lattia." – Mikael</i></p> <p><i>"Kiitos! <3" – Tee</i></p> <p><i>"Onnea hienosta esityksestä!" PL</i></p>				

